KNUT

hamsun

FOAMEA

Colecțiile Cotidianul.

EDITURA UNIVERS

Colecțiile **Cotidianul.**
LITERATURA | 40

KNUT HAMSUN

Foamea

EDITURA UNIVERS

Knut Hamsun, norvegianul laureat al Premiului Nobel, s-a născut pe 4 august 1859 în localitatea Lom, Gudbrandsdalen. A avut o copilărie împovărată de sărăcie şi a trebuit să muncească de mic ca ucenic pe lângă meşteri împletitori de funii pentru a-şi sprijini familia. A început să scrie de la vârsta de 17 ani, a continuat să-şi câştige traiul făcând tot felul de munci inferioare şi în 1877, la optsprezece ani, a publicat primul său roman, *Den Gaadefulde*, care a deschis o serie lungă de scrieri, inclusiv poeme şi piese de teatru. A călătorit în America, l-a cunoscut pe Mark Twain, iar experienţa acestor călătorii s-a materializat într-o descriere satirică a Statelor Unite ale Americii, *Fra det moderne Amerikas Aandslit.*

În ciuda faptului că în 1920 i s-a decernat Premiul Nobel pentru literatură, personalitatea scriitorului a rămas umbrită de simpatiile necenzurate pentru Cel de al Treilea Reich, pe care le-a susţinut făţiş chiar în timp ce Norvegia era sub ocupaţia nazistă. Filo-germanismul lui Hamsun a mers până acolo încât, în 1943, i-a dăruit medalia primită o dată cu Premiul Nobel lui Goebbels, ministrul nazist al propagandei. Mai mult, l-a cunoscut personal pe Hitler, iar după ce acesta s-a sinucis, i-a dedicat un necrolog în care îl declara drept unul dintre marii războinici ai omenirii. Adeziunea la ideologia extremei drepte i-a asigurat lui Hamsun tiraje uriaşe în Germania nazistă, însă, după încetarea războiului, l-a transformat într-un personaj indezirabil, ostracizat de confraţii de litere şi anchetat pentru colaboraţionism. Scriitorul a murit în 1952, în ţara sa de origine.

Foamea este romanul care i-a adus lui Hamsun notorietatea. Amestecând ficţiunea cu elemente autobiografice, cartea urmăreşte destinul unui scriitor absorbit de sine însuşi, care ajunge la limita nebuniei din pricina sărăciei extreme şi a foamei. Nu puţini au fost cei care au considerat că romanul lui Hamsun anticipează absurdul din scrierile lui Kafka şi ale altor mari scriitori ai secolului XX.

Alina Purcaru

Knut Hamsun

Foamea

Traducere din norvegiană
de

VALERIU MUNTEANU

Colecțiile Cotidianul.
LITERATURA

EDITURA UNIVERS
București • 2007

Coperta colecției: **Octavian Cociș**
Coperta: **Marius Matieș**
Redactor: **Tereza Petrescu**
Tehnoredactare: **Constantin Nițâ**

Foto: **Gulliver/Camera Press**

KNUT HAMSUN
Sult
© Gyldendal Norsk Forlag, Oslo, 1890
© Univers Publishing House, Inc, 2007

Toate drepturile asupra versiunii în limba română aparțin
UNIVERSE PUBLISHING HOUSE, Inc

ISBN(13) 978-1-60257-044-3
ISBN(10) 1-60257-044-2

PARTEA ÎNTÂI

Era pe vremea când umblam flămând prin Christiania, acest oraş minunat, pe care nimeni nu-l părăseşte fără să fi rămas cu amprenta lui...

Stăteam culcat, dar treaz, în camera mea de la mansardă şi dedesubt auzeam o pendulă bătând de şase ori; se luminase bine de ziuă şi oamenii începeau să circule pe scară. Jos, lângă uşă, unde camera era tapetată cu numere vechi ale ziarului *Morgenbladet,* puteam desluşi un anunţ dat de directorul farului, iar puţin mai la stânga o reclamă cu litere mari, în care brutarul Fabian Olsen îşi lăuda pâinea proaspătă.

De îndată ce am deschis ochii, am început, după un vechi obicei, să mă gândesc dacă există ceva care mă îndreptăţeşte să mă bucur de ziua de astăzi. În ultimul timp îmi mersese destul de greu; unul după altul, lucrurile mele luaseră drumul casei de amanet, devenisem nervos şi arţăgos, în câteva rânduri rămăsesem în pat ziua întreagă din pricina ameţelilor. Uneori, când îmi surâdea norocul, reuşeam să încasez de la un ziar sau altul până la cinci coroane pentru câte un foileton.

Se lumina din ce în ce mai mult de ziuă şi m-am apucat să citesc anunţurile de jos, de la uşă; se puteau desluşi până şi literele subţiri şi triste: „Pompe funebre la domnişoara Andersen, în gang, pe dreapta". Această ocupaţie mi-a reţinut atenţia mai mult timp; pendula de jos bătuse opt când m-am hotărât, în sfârşit, să mă scol şi să mă îmbrac.

Am deschis fereastra şi am privit afară. Din locul în care mă aflam, aveam drept perspectivă o frânghie pentru rufe şi un teren viran; mai încolo ruinele unei fierării ce fusese mistuită de un incendiu. Câţiva muncitori tocmai curăţau terenul de acele ruine. M-am sprijinit cu coatele pe pervazul ferestrei şi am privit afară. Desigur că avea să fie o zi frumoasă. Venise toamna, anotimp diafan şi răcoros, când totul îşi schimbă culoarea şi piere. Pe străzi începuse forfota, ademenindu-mă afară; camera aceasta goală, a cărei podea se îndoia la fiecare pas, era ca un sicriu lugubru, rău încheiat; uşa nu avea broască, iar de sobă nici vorbă; obişnuiam să dorm cu ciorapii în picioare ca să se mai usuce până dimineaţă. Singurul obiect ce-mi făcea plăcere era un mic balansoar roşu în care moţăiam serile şi mă gândeam la câte şi mai câte. Când vântul sufla puternic şi poarta de la intrare era deschisă, prin podea şi prin pereţi se auzeau tot felul de şuierături ciudate iar în ziarul *Morgenbladet* de jos, de lângă uşă, se produceau rupturi lungi cât braţul.

M-am sculat şi am căutat într-un pachet din colţul de lângă pat ceva de-ale mâncării, dar nu am găsit nimic şi m-am întors la fereastră.

Ştie Dumnezeu, mi-am zis, dacă mi-ar fi de vreun folos să-mi caut o slujbă! Aceste numeroase refuzuri, aceste jumătăţi de promisiuni, aceşti „nu" spuşi pe şleau, toate speranţele nutrite şi risipite, toate încercările care de fiecare dată se sfârşeau fără nici un rezultat, mă descurajaseră, în ultima vreme umblasem după un post de ajutor de casier, dar sosisem prea târziu; şi apoi, nu puteam nici să depun garanţia de 50 de coroane. Totdeauna se ivea o piedică. În cele din urmă, m-am prezentat şi la corpul de pompieri. Eram vreo cincizeci de oameni în sală şi cu toţii scoteam pieptul în afară ca să dăm impresia de forţă şi de mare curaj. Un funcţionar îi examina pe solicitanţi, le pipăia braţele şi le punea întrebări. El a trecut şi prin faţa mea, dar nu a făcut decât să dea din cap. Mi-am dat seama că sunt refuzat din pricina ochelarilor. M-am prezentat încă o dată, fără ochelari. Îl aşteptam pe examinator cu sprâncenele încruntate şi cu privirile tăioase ca nişte cuţite,

dar, trecând prin fața mea, el s-a mulțumit doar să zâmbească – desigur, mă recunoscuse. Dar lucrul cel mai grav era că hainele mele erau atât de uzate, încât nu mă mai puteam prezenta nicăieri ca un om onorabil, spre a solicita un post.

Cât de jos alunecasem în tot acest timp – încet, dar sigur, – pe panta mizeriei! Până când, în cele din urmă, ajunsesem să nu mai am chiar nimic; nici măcar un pieptene sau o carte din care să mai citesc când viața mi se părea prea tristă. Vara întreagă mi-am petrecut-o prin cimitire sau sus, în parcul castelului, unde ședeam pe o bancă și scriam, unul după altul, articole pentru ziare, despre lucrurile cele mai diferite: invenții bizare, capricii, fantezii ale creierului meu agitat; în disperarea mea, alegeam adesea subiectele cele mai puțin actuale, care îmi cereau eforturi îndelungate și, până la urmă, nu erau primite de nici un ziar. De-abia terminam un articol, că începeam imediat altul, lăsându-mă greu descurajat de un „nu" al redactorilor șefi; îmi spuneam mereu că într-o bună zi tot voi izbuti. Și într-adevăr, câteodată, când aveam inspirație și reușeam să realizez un articol mai acătării, puteam câștiga cinci coroane cu munca unei singure după-amieze.

M-am ridicat din nou de la fereastră, m-am dus la scaunul pe care se afla ligheanul cu apă de spălat și mi-am umezit puțin genunchiul lustruit al pantalonului ca să-l mai înnegresc și să-l fac să arate mai nou. După aceea am băgat în buzunar, ca de obicei, o bucată de hârtie și un creion și am plecat. Am coborât foarte ușor pe scară ca să nu trezesc atenția gazdei; trecuseră câteva zile de când trebuia să plătesc chiria și nu mai aveam nici o lețcaie.

Se făcuse ora nouă. Aerul fremăta de zgomotul trăsurilor și al vocilor omenești – un cor matinal uriaș însoțit de pașii pietonilor și pocniturile de bici ale birjarilor. Acest zgomot care mă învăluia m-a trezit de-a binelea și am început să mă simt tot mai mulțumit. Nimic nu era mai departe de mine decât intenția de a face o mică plimbare de dimineață în aer curat. Ce importanță avea aerul pentru plămânii mei? Eram puternic ca un uriaș. Aș fi putut opri o trăsură cu umărul. Mă cuprinsese o dispoziție senină, ciudată, simțământul unei ve-

sele nepăsări. Am început să observ oamenii pe care îi întâlneam sau îi depăşeam, să citesc afişele de pe ziduri, am interceptat o privire ce-mi fusese aruncată dintr-un tramvai în mers; rând pe rând, m-am lăsat pătruns până şi de cele mai mici fleacuri, de cele mai neînsemnate amănunte care se iveau în drumul meu şi apoi dispăreau.

De-aş fi avut doar un pic de mâncare într-o zi atât de senină! Impresia acestei dimineţi vesele mă copleşise, nu-mi puteam stăpâni sentimentul de mulţumire şi, fără vreun motiv precis, am început, de bucurie, să fredonez un cântec. În faţa unei măcelării o femeie cu un coş în mână se gândea dacă e cazul să cumpere cârnaţi pentru prânz; când am trecut pe lângă ea, s-a uitat la mine. Nu mai avea decât un singur dinte în gură. Nervos şi iritabil cum devenisem în ultimele zile, m-am simţit dezgustat de figura femeii; dintele lung şi galben arăta ca un deget mic crescut din falcă, iar privirea pe care o îndreptase spre mine era încă preocupată de cârnaţi. Dintr-o dată mi-a pierit toată pofta de mâncare şi mi s-a făcut greaţă. Când am ajuns la hala de carne, m-am dus la fântâna şi am băut puţină apă; apoi am ridicat ochii... ceasul din turnul bisericii Vor Frelsers[1] arăta ora zece.

Am continuat să colind străzile, hoinărind fără grijă; m-am oprit la un colţ, deşi nu era nevoie; apoi am schimbat direcţia, luând-o pe o stradă lăturalnică, unde n-aveam ce căuta. Lăsasem totul în voia sorţii şi rătăceam prin oraş în acea dimineaţă veselă, purtându-mi lipsa de griji printre ceilalţi muritori fericiţi; atmosfera era senină şi luminoasă, iar dispoziţia mea nu era tulburată nici măcar de un pic de umbră.

De zece minute mergeam în urma unui bătrân şchiop. Într-o mână ţinea un pachet şi călca parcă cu întreg corpul, muncindu-se din răsputeri să înainteze cât mai repede. Auzeam cum gâfâia de oboseală şi deodată mi-a trecut prin cap că aş putea să-i duc eu pachetul; dar nu am căutat să-l ajung din urmă. Sus, pe strada Graensen, l-am întâlnit pe Hans Pauli, care m-a salutat şi a trecut grăbit mai departe. Oare de ce

[1] Mântuitorul nostru.

zorea aşa? Nu mă gândisem nici o clipă să-i cer o coroană şi chiar voiam să-i înapoiez cât mai curând pătura pe care mi-o împrumutase cu câteva săptămâni în urmă. După ce mă voi mai întrema, nu o să mai datorez nimănui nici o pătură; poate că voi începe chiar azi să scriu un articol despre crimele viitorului sau despre liberul-arbitru – indiferent despre ce, dar în orice caz ceva interesant, pentru care voi primi cel puţin zece coroane... Şi cu gândul la acest articol, m-am simţit dintr-o dată îndemnat să mă apuc imediat de scris. Capul îmi era atât de plin de idei! Voiam să-mi găsesc un loc potrivit în parcul castelului şi să nu mă opresc până nu isprăvesc.

Dar bătrânul infirm continua să meargă şchiopătând înaintea mea. În cele din urmă, faptul de a-l avea tot timpul în faţă pe acel invalid a început să mă irite. Părea că expediţia sa nu se mai sfârşeşte; poate avea de gând să meargă în acelaşi loc ca mine şi va trebui să-l am în faţă tot drumul. În exasperarea mea, mi se părea că îşi încetineşte paşii la fiece răspântie, de parcă ar fi aşteptat să vadă în ce direcţie o apuc. Apoi îşi ridica pachetul bălăbănindu-l în aer şi pornea iarăşi la drum, zorind din toate puterile spre a-şi menţine avansul. Pe măsură ce înaintez şi îl privesc pe acest individ obsedant, simt cum îmi creşte furia împotriva lui; îmi dau seama că, încetul cu încetul, îmi strică buna dispoziţie şi, pe nesimţite, îmi întunecă această dimineaţă senină şi frumoasă. Parcă era o gânganie mare, ce sărea într-un picior şi ţine cu tot dinadinsul să-şi asigure un loc în lume păstrându-şi trotuarul numai pentru ea. Ajuns în vârful colinei, m-am hotărât să curm această situaţie; astfel, la un moment dat, m-am oprit în faţa unei vitrine ca să-i dau posibilitatea să se depărteze cât mai mult. Când, după câteva minute, am luat-o din loc, bătrânul era iarăşi înaintea mea, cât timp rămăsesem eu pe loc, se oprise şi el. Atunci, fără să mai stau pe gânduri, am făcut exasperat încă trei paşi mari înainte, l-am ajuns şi l-am bătut pe umăr.

S-a oprit. Am început să ne holbăm unul la altul.

– Câţiva bănişori pentru lapte! zice el în cele din urmă şi lăsă capul într-o parte.

– Aşa, asta-mi mai trebuia! Am căutat prin buzunare şi apoi i-am spus: Pentru lapte, da. Hm... E greu cu banii în ziua de azi şi nu ştiu cât eşti dumneata de lipsit.

– N-am mai mâncat de ieri, de la Drammen[1], spuse bătrânul; nu mai am nici un øre[2] şi n-am găsit încă de lucru.

– Eşti muncitor?

– Da, sunt rihtuitor.

– Ce?

– Rihtuitor. Dacă-i nevoie, ştiu să fac şi ghete.

– Atunci se schimbă lucrurile, am spus eu. Aşteaptă-mă puţin aici; mă duc să-ţi fac rost de nişte bani, de câţiva øre.

Am luat-o în grabă la vale, pe Pilestraede, unde ştiam că într-o casă, la primul etaj, locuieşte cineva care împrumută bani în schimbul unui amanet; de altfel, nu mai fusesem niciodată acolo. Când am intrat în gang, mi-am scos cu grijă vesta, am împăturit-o şi am luat-o subsuoară. Apoi am urcat treptele şi am bătut la uşă. M-am înclinat şi am aruncat vesta pe tejghea.

– O coroană şi jumătate – spuse omul.

– Fie, mulţumesc, am răspuns. Dacă nu se întâmpla să ajung la strâmtoare, nu m-aş fi despărţit de ea.

Am luat banii mărunţi şi hârtia de o coroană şi am plecat. De altfel, ideea aceasta cu vesta fusese minunată! O să-mi mai rămână bani şi pentru un dejun copios, iar până seara articolul meu despre crimele viitorului va fi gata. Dintr-o dată mi s-a părut mai frumoasă viaţa şi m-am grăbit să mă întorc la bătrân, ca să mă descotorosesc de el.

– Poftim! îi spun. Îmi pare bine că mi te-ai adresat întâi mie.

Omul luă banii şi începu să mă cerceteze cu privirea. La ce se holba oare? Aveam impresia că îşi concentrează atenţia mai cu seamă asupra genunchilor pantalonilor mei şi această obrăznicie mă scoase din sărite. Credea oare, mizerabilul, că eram chiar aşa de sărac cum păream? Oare nu începusem aproape să scriu un articol de zece coroane? Şi-apoi, nu-mi era frică nici de viitor; aveam doar atâtea posibilităţi!

[1] Oraş situat la 40 kilometri la sud-vest de Oslo.

[2] Monedă divizionară; o coroană = 100 øre.

Ce-i păsa unui om atât de străin că îi făceam cinste cu banii pentru o masă, într-o zi atât de însorită? Privirea bătrânului mă enerva şi m-am hotărât să-i dau o lecţie înainte de a-l părăsi. Am înălţat din umeri şi i-am spus:

– Se vede treaba că dumneata ai luat obiceiul ăsta urât să te holbezi la genunchii unui om în momentul în care acesta îţi dă o coroană.

El îşi lăsă capul mult pe spate şi rămase cu gura căscată. Părea că în dosul frunţii sale de cerşetor începuse să se mişte ceva, se gândea, desigur, că vreau să-l prostesc într-un fel sau altul şi-mi întinse banii.

Am bătut cu piciorul în pământ. Am înjurat. Trebuie să-i păstreze. Îşi închipuie cumva că-mi dădusem atâta osteneală degeaba? La urma urmelor, poate îi datoram acea coroană; eu nu obişnuiesc să uit o datorie veche; se găseşte în faţa unui om onorabil, cinstit din creştet până în tălpi. Ce mai calea-valea, banii îi aparţin... Nu trebuie să-mi mulţumească, mi-a făcut plăcere. La revedere!

Am plecat. În sfârşit, scăpasem de acest invalid inoportun şi acum puteam să-mi continui drumul în linişte. Am luat-o din nou în jos pe Pilestraede şi m-am oprit în faţa unui magazin de alimente. Vitrina era plină cu tot felul de bunătăţi şi m-am hotărât să intru şi să cumpăr ceva de mâncare.

– O bucată de brânză şi o pâine albă! am spus eu şi am aruncat o jumătate de coroană pe tejghea.

– Brânză şi pâine de toţi banii? întrebă vânzătoarea ironic, fără să mă privească.

– Da, de toţi cei cincizeci de øre, am răspuns eu nepăsător.

Am luat cumpărăturile şi i-am spus, foarte politicos, bună ziua vânzătoarei bătrâne şi grase, apoi am plecat direct spre parcul castelului de pe colină. Am găsit o bancă liberă şi am început să înfulec cu lăcomie. Îmi făcea bine; de mult nu mai avusesem parte de o masă atât de îmbelşugată şi, încetul cu încetul, – după ce mă săturasem – m-a cuprins acea stare de linişte pe care o simţi după un plâns îndelungat. Curajul mi-a crescut; nu mă mai mulţumeam să scriu doar un articol despre ceva atât de simplu şi banal cum ar fi crimele

viitorului – de altfel, un subiect care nu conținea nici o enigmă pentru nimeni; oricine se putea documenta asupra lui răsfoind puțin prin cărțile de istorie. Mă simțeam în stare de un efort mai mare. Doream să învinge greutăți serioase și m-am hotărât să scriu o disertație în trei capitole despre cunoașterea filosofică. Voi avea firește și prilejul să-i fac de petrecanie vreunuia din sofismele lui Kant... Dar când am vrut să scot cele trebuincioase pentru scris și să mă apuc de lucru, am descoperit că nu mai aveam creion; îl uitasem la zaraful căruia îi amanetasem vesta; era în buzunarul acesteia.

Doamne, cum îmi mergeau toate de-a-ndoaselea! Am tras câteva înjurături, m-am ridicat de pe bancă și am început să măsor aleile în sus și în jos. Era liniște peste tot; departe, lângă pavilionul reginei, câteva bone își împingeau cărucioarele – încolo, nu se mai zărea nimeni. Eram enervat la culme și mă plimbam furios prin fața băncii mele. Cât de prost îmi mergea din toate punctele de vedere! Să eșueze o disertație în trei capitole pentru simplul motiv că nu aveam la mine un creion de zece øre! Ce-ar fi dacă m-aș întoarce în Pilestraede și aș cere creionul înapoi? Aș mai avea încă timp suficient să termin o parte bunicică până când cei care ies la plimbare vor începe să populeze parcul. Și-apoi, atât de multe depindeau de acest articol privitor la cunoașterea filozofică! Poate fericirea multor oameni! Cine știe! Îmi spuneam că se prea poate ca articolul meu să fie de mare ajutor multor tineri. La drept vorbind, nici nu voiam să-l atac pe Kant; puteam evita aceasta; nu trebuia decât să fac o digresiune când ajungeam la problema timpului și a spațiului; nu aveam de gând, în schimb, să-mi iau răspunderea pentru Renan, bătrânul preot Renan... În orice caz, se impunea să scriu un articol de atâtea și atâtea coloane: chiria neplătită, privirea lungă a gazdei, dimineața, când mă întâlnea pe trepte, mă urmărea ziua întreagă și revenea chiar și în puținele mele momente mai vesele când nu eram chinuit de gânduri sumbre. Toate astea trebuie să ia sfârșit odată. Am plecat repede din parc ca să-mi iau înapoi creionul de la omul la care îmi amanetasem vesta.

Coborând colina castelului, am ajuns din urmă două doamne. Trecând pe lângă ele ca să le-o iau înainte, am atins brațul uneia; m-am uitat la dânsa: avea o față plină, puțin palidă. Ea a roșit îndată, devenind nespus de frumoasă. Nu știu pentru ce. Poate din cauza unui cuvânt rostit de un trecător, poate datorită unui gând ce i se înfiripase fugar. Sau nu cumva fiindcă i-am atins brațul? Pieptu-i plin palpită și ea strânge cu putere mânerul umbrelei. Ce se petrece oare cu ea?

M-am oprit și am lăsat-o să treacă din nou înaintea mea. Nu mă simțeam capabil să merg mai departe; totul mi se părea ciudat. Eram într-o stare de agitație; mânios pe mine însumi din cauza creionului și foarte iritat din cauză că mâncasem prea mult pe stomacul gol. Dar deodată, datorită unui impuls capricios, gândurile mi se îndreptară într-o direcție foarte ciudată: mă simt împins de dorința năstrușnică să o sperii pe această domnișoară, s-o urmăresc într-un fel sau altul, s-o necăjesc. O ajung din nou din urmă și o depășesc, fac pe neașteptate stânga împrejur și iată-mă față în față cu ea, putând s-o observ. Mă opresc și o privesc în ochi – și cu iuțeala fulgerului îmi vine în minte un nume pe care nu-l mai auzisem niciodată, un nume cu o rezonanță alunecoasă, nervoasă: Ylajali. Când ajunge destul de aproape de mine, o privesc din nou cu îndrăzneală și îi spun cu glas energic:

– Vă pierdeți cartea, domnișoară.

Puteam să-mi aud inima bătând la rostirea acestor cuvinte.

– Cartea mea? întrebă ea pe cea care o însoțea. Apoi porni mai departe.

Dar parcă în momentul acela cineva mă îmboldea să fiu tot mai răutăcios. Continui s-o urmăresc pe această fată. Eram pe deplin convins că făceam o prostie. Dar nu puteam altfel. Această stare de tulburare pusese stăpânire pe mine și îmi insufla ideile cele mai năstrușnice, cărora trebuia, vrând-nevrând, să le dau ascultare.

Nu îmi folosea la nimic să îmi spun că mă comport stupid: am făcut cele mai idioate strâmbături în spatele fetei, apoi am tușit cu desperare de câteva ori, când am trecut pe lângă dânsa. Și am mers astfel agale înaintea ei, având tot

timpul un avans de câțiva pași. Îi simțeam ochii ațintiți asupra spatelui meu și, fără să vreau, îmi venea să intru în pământ de rușine că am necăjit-o atâta. Încetul cu încetul, s-a înfiripat în mine senzația că mă aflu departe, în alte locuri; mi se părea că nu eram eu acela care se târăște, adus de spate, pe caldarâm.

După câteva minute, fata ajunge la librăria Pascha; eu mă oprisem la prima vitrină și în momentul în care ea trece pe lângă mine îi spun din nou:

– Vă pierdeți cartea, domnișoară.

– Ce carte? întreabă ea speriată. Poți să pricepi despre ce carte vorbește?

Apoi se oprește. Mă amuza grozav încurcătura în care se afla; nedumerirea din privirile ei mă încântă. Nu poate pricepe sensul acestor câteva cuvinte pe care i le adresez cu disperare; nu are nici un fel de carte la ea, nici măcar o filă de carte, și totuși caută prin buzunare, își privește de mai multe ori mâinile, se întoarce și cercetează cu privirile strada din spatele ei, își forțează la maximum creierașul sensibil ca să afle despre ce carte îi vorbesc.

Fața își schimbă culoarea; are când o expresie, când alta, pot să-i aud respirația. Chiar și nasturii de la rochie par să se uite la mine ca niște ochi speriați.

– Nu te mai ocupa de el, îi spune însoțitoarea; e beat; nu vezi că-i beat?

Oricât de străin mă simțeam în acel moment față de mine însumi, oricât de mult căzusem pradă unor influențe nevăzute, totuși, în jurul meu nu se petrecea nimic fără să observ. Un câine mare brun alergă de-a curmezișul străzii către chioșcul studenților și apoi în jos, spre Tivoli. Avea o zgardă îngustă de argint. Mai sus, pe aceeași stradă, se deschise o fereastră la etajul doi și o fată cu brațele goale începu sa curețe geamurile pe dinafară. Nimic nu scăpa atenției mele, capul îmi era limpede și dovedeam prezență de spirit. Toate impresiile mă învăluiau cu o claritate atât de strălucitoare de parcă s-ar fi aprins dintr-o dată o lumină puternică. Cele două fete din fața mea aveau fie-

care câte o pană la pălărie şi câte un fular scoţian de mătase în jurul gâtului. Aşadar, sunt surori, mi-am zis.

Au cotit şi s-au oprit în faţa magazinului de instrumente muzicale Cisler, stând de vorbă. M-am oprit şi eu. După aceea s-au întors înapoi, luând-o pe acelaşi drum pe care veniseră, au trecut din nou prin faţa mea, au cotit pe după colţul străzii Universităţii, îndreptându-se spre piaţa Sfântul Olaf. Tot timpul am mers în urma lor, cât mai aproape cu putinţă. Într-un rând, s-au întors şi mi-au aruncat o privire pe jumătate speriată, pe jumătate curioasă – pe feţele lor nu am zărit nici o umbră de mânie, nici o cută în jurul sprâncenelor. Această răbdare faţă de tracasările mele m-a ruşinat profund şi am lăsat privirile în jos. Nu vroiam să le mai necăjesc. Doream să le urmăresc doar cu privirea, din simplă recunoştinţă, să nu le pierd din ochi până când în cele din urmă vor intra undeva şi vor dispărea.

În faţa casei cu numărul 2, un imobil mare cu patru etaje, ele se întoarseră încă o dată, apoi intrară. M-am sprijinit de stâlpul unui felinar cu gaz de lângă fântâna arteziană şi am ascultat paşii ce urcau pe scară, pierzându-se în cele din urmă la etajul doi. M-am depărtat de felinar şi am privit în sus, spre frontonul clădirii. În acel moment se întâmplă ceva deosebit: perdelele de sus încep să se ridice, după o clipă se deschide o fereastră, un cap se apleacă în afară şi doi ochi fermecători îşi fixează privirile asupra mea. Ylajali! am spus eu cu voce destul de tare, simţind cum mă înroşesc. De ce nu a strigat oare după ajutor? De ce nu a împins un ghiveci de flori ca să-mi cadă în cap sau de ce nu a trimis pe cineva jos să mă alunge? Ne privim ţintă în ochi, fără să ne mişcăm; cam un minut. Gânduri zboară între fereastră şi stradă, dar nu se rosteşte nici un cuvânt. Ea se întoarce. Simt o zguduitură, un şoc uşor: văd un umăr care se întoarce, un spate care dispare înăuntru. Acel mers agale care se îndepărta de fereastră, mişcarea aceea intenţionată cu umărul era ca un salut care mi se adresa mie; în foru-mi lăuntric, recepţionam acel salut delicat şi totodată mă simţeam foarte bucuros. Apoi am făcut stânga împrejur şi am luat-o pe stradă în jos.

N-am îndrăznit să mă uit înapoi şi nu ştiam dacă mai revenise la fereastră. Cu cât mai mult mă gândeam la ea, cu atât deveneam mai neliniştit şi mai nervos. Probabil că tocmai în momentul acela ea îmi urmărea în amănunt toate mişcările şi e absolut insuportabil să te ştii urmărit în felul acesta. Mi-am făcut curaj cât am putut mai bine şi mi-am continuat drumul; am început să simt zvâcniri în picioare, şi mi-am pierdut siguranţa umbletului din pricina tensiunii provocate de dorinţa de a-l face să pară elegant. Ca să dau impresia că sunt calm şi indiferent, balansam braţele fără vreo noimă, scuipam şi umblam cu nasul în vânt. Dar nimic nu-mi folosea. Simţeam mereu cum mă urmăreau privirile aţintite asupra cefei şi mă trecură fiori reci. În sfârşit, m-am refugiat pe o stradă laterală şi de acolo m-am îndreptat spre Pilestraede ca să intru iarăşi în posesia creionului.

Nu am întâmpinat nici o greutate ca să-l primesc. Zaraful mi-a adus el însuşi vesta şi m-a rugat să caut prin toate buzunarele; am găsit cu acest prilej şi câteva bonuri de amanetare, pe care le-am băgat în buzunarul hainei. Apoi i-am mulţumit pentru amabilitate. M-am simţit tot mai atras de el şi deodată mi s-a părut că este foarte important să-i fac o impresie bună. M-am îndreptat spre uşă, dar m-am întors din nou spre tejghea, ca şi când aş fi uitat ceva. Mi se părea că îi datorez o explicaţie, o lămurire, şi am început să fredonez ceva spre a-i atrage atenţia. Apoi am luat creionul şi l-am ridicat în sus.

– Nu mi-ar fi trecut prin cap – am spus – să fac un drum atât de lung pentru un creion oarecare; dar cu creionul acesta e altă poveste. E un creion special. Aşa, neînsemnat cum pare, această bucăţică de creion a făcut pur şi simplu din mine ceea ce sunt în această lume, sau, ca să zic aşa, mi-a conferit rangul pe care-l deţin în societate.

Atât am spus. Omul a venit până la tejghea.

– Aşa? m-a întrebat privindu-mă curios.

– Cu acest creion, am continuat calm, am scris tratatul meu în trei volume despre cunoaşterea filozofică. Nu ai auzit vorbindu-se despre el?

Negustorului i se părea într-adevăr că auzise despre nume, titlu.

– Da, am spus. Eu am scris această carte. De aceea nu trebuia să se mire că doream să-mi iau înapoi ciotul de creion; avea o valoare prea mare pentru mine, era în ochii mei aproape o mică ființă omenească. De altfel, îi rămâneam în mod sincer recunoscător pentru bunăvoință și îmi voi aduce aminte de dânsul. Da, da, îmi voi aduce aminte cu adevărat; cuvântul dat e cuvânt. Așa sunt eu. Și el merita aceasta. La revedere!

M-am îndreptat spre ușă cu alura unui om care ar fi în situația să procure cuiva un post înalt. Politicos, negustorul s-a înclinat de două ori în fața mea când am dat să plec, iar eu m-am întors din nou de la ușă și i-am spus la revedere.

Pe scară am întâlnit o femeie cu o valiză. Văzându-mă că trec cu o mină atât de importantă, s-a dat la o parte cu sfială ca să-mi facă loc. Fără să vreau, am început de îndată să scotocesc prin buzunare ca să-i dau ceva; dar negăsind nimic, am trecut mai departe, jenat. Puțin după aceea am auzit-o și pe ea bătând la ușa negustorului; în fața ușii se afla un grilaj de fier și am recunoscut zăngănitul vergelelor atunci când cineva punea mâna pe ele.

Soarele era sus pe cer; se făcuse în jur de ora douăsprezece. În oraș începuse animația. Se apropia ora de plimbare și grupuri de oameni treceau în sus și în jos pe bulevardul Karl Johan, salutându-se și adresându-și zâmbete. Mi-am lipit coatele de șolduri, m-am făcut mic de tot și m-am strecurat neobservat pe lângă niște cunoștințe care se postaseră într-un colț lângă Universitate, ca să se uite la trecători. Am urcat colina castelului și am căzut pe gânduri. Cât de ușor și cât de vesel își legănau capetele blonde oamenii aceștia care treceau dansând prin viață ca printr-o sală de bal! Nici urmă de supărare în ochii lor, nici cea mai mică povară pe umerii lor, nici un gând umbrit, nici o durere tainică în sufletul vreuneia dintre aceste ființe fericite. Iar eu mergeam alături de ei, eram tânăr, abia păsisem în viață și totuși uitasem cum arată norocul. Mă complăceam în aceste gânduri găsind că sunt victima unei crunte nedreptăți. Oare de ce îmi mersese

atât de rău în ultimele luni? Nu mai recunoşteam deloc firea mea veselă; din toate părţile mă copleşiseră necazurile cele mai grele. Nu puteam şedea liniştit pe o bancă, nici merge undeva fără să fiu asaltat de mici întâmplări neprevăzute, lipsite de importanţă, bagatele mizerabile, care se strecurau în gândurile mele risipindu-mi forţele în cele patru vânturi. Un câine care trecea pe lângă mine, un trandafir galben la butoniera unui domn puteau să-mi pună gândurile în mişcare şi să mă preocupe vreme îndelungată. Oare ce se întâmplase cu mine? Era cumva mâna lui Dumnezeu îndreptată împotriva mea? Dar de ce tocmai împotriva mea? De ce, la urma urmei, nu împotriva cuiva din America de Sud? Cu cât mă gândeam mai mult la aceasta, cu atât înţelegeam mai puţin de ce trebuise să fiu tocmai eu cobaiul capriciosului har divin. Un procedeu foarte ciudat acesta – de a trece cu vederea o lume întreagă spre a mă înşfăca tocmai pe mine; la urma urmelor, mai erau şi anticarul Pscha, şi armatorul Hennechen.

În timp ce îmi continuam drumul, am meditat mult asupra acestui lucru, şi am formulat obiecţiile cele mai puternice împotriva acestei samavolnicii divine de a mă lăsa pe mine să ispăşesc păcatele tuturor. Chiar după ce am găsit o bancă şi m-am aşezat, problema a continuat să mă frământe, împiedicându-mă să mă mai gândesc la altceva. Din ziua aceea de mai, când începuseră necazurile mele, am putut observa o slăbiciune care se accentua din zi în zi; parcă devenisem prea slab ca să-mi mai îndrept paşii încotro doream; un roi de gângănii dăunătoare pătrunseseră în fiinţa mea intimă, mă roseseră pe dinăuntru. Nu cumva Dumnezeu avea de gând să mă distrugă cu totul? M-am ridicat şi am început să mă plimb prin faţa băncii.

În momentul acela întreaga mea fiinţă era prada celor mai aprige suferinţe; simţeam dureri până şi în mâini, pe care îmi era cu neputinţă să le mai ţin în poziţia normală. Ultimul meu prânz, prea bogat, îmi lăsase o puternică indispoziţie; cu stomacul plin, mă plimbam iritat în sus şi în jos fără să-mi ridic privirile; trecătorii alunecau pe lângă mine ca nişte năluci. În cele din urmă, banca mea fu ocupată de nişte domni, care îşi

aprinseră ţigările de foi şi începură o conversaţie cu voce tare; m-am înfuriat şi am fost cât pe-aci să-i iau la rost, dar am făcut la stânga împrejur şi m-am dus în cealaltă parte a parcului, unde am găsit o altă bancă. M-am aşezat.

Gândurile mi s-au îndreptat din nou spre Dumnezeu. Mi se părea că îi era absolut imposibil să justifice de ce intervenea de fiecare dată când căutam o slujbă, încurcându-mi toate socotelile; căci ceea ce ceream nu era, în fond, decât pâinea cea de toate zilele. Observasem foarte limpede că, atunci când eram nevoit să rabd de foame un timp mai îndelungat, creierul mi se scurgea parcă din craniu, lăsându-l gol. Capul îmi devenea uşor şi parcă pleca de la locul lui; nu-i mai simţeam greutatea pe umeri şi mi se părea că atunci când mă uitam la cineva ochii mi se holbau prea tare.

Şedeam acolo pe bancă gândindu-mă la toate acestea şi eram tot mai pornit împotriva lui Dumnezeu din cauza necazurilor necontenite pe care le îngrămădea pe capul meu. Dacă îşi închipuia că mă apropie mai mult şi mă face mai bun chinuindu-mă într-una şi punându-mi tot felul de piedici – atunci se cam înşela. De asta putea să fie sigur. Apoi am ridicat privirile spre Cel-de-Sus, aproape plângând de ciudă şi spunându-i în gând toate acestea, o dată pentru totdeauna. Mi-au venit în minte frânturi din cele învăţate în copilărie, îmi răsuna în urechi, stilul solemn al Bibliei şi vorbeam încet cu mine însumi, aplecându-mi sarcastic capul într-o parte. De ce mă preocupa ce voi mânca, ce voi bea şi în ce voi îmbrăca acest mizerabil sac de viermi numit trupul meu pământesc? Oare Tatăl meu cel ceresc nu a avut grijă şi de mine ca de păsările cerului? Nu mi-a împărtăşit harul de a întinde mâna sa divină spre mine, spre smeritul său rob? Dumnezeu a vârât un deget în reţeaua nervilor mei şi -discret, doar în treacăt – a încurcat puţin firele. Apoi şi-a retras degetul şi iată că pe acesta rămăseseră fibre şi rădăcinişe fine, smulse din nervii mei. Pe locul unde pusese degetul, care era degetul lui Dumnezeu, a rămas o urmă, iar pe creierul meu, o rană. Dar după ce Dumnezeu m-a atins cu degetele sale, m-a lăsat în pace şi nu a mai îngăduit să mi se întâmple nimic rău. M-a lă-

sat să-mi continui drumul, în pace şi linişte, dar am rămas cu urma ce se căsca... Şi nimic rău nu mi s-a întâmplat din voia lui Dumnezeu, care este stăpân în vecii vecilor...

Dinspre chioşcul studenţilor, vântul aducea până la mine acorduri de muzică. Aşadar, trecuse de ora două. Mi-am scos hârtia şi creionul ca să încerc să scriu ceva, dar în acelaşi moment mi-a căzut din buzunar abonamentul la frizerie. L-am desfăcut şi am numărat bonurile neconsumate; mai aveam şase. Mulţumesc lui Dumnezeu, am spus fără să vreau, pot să mă mai bărbieresc încă vreo câteva săptămâni şi să am o înfăţişare prezentabilă! Această mică avuţie care îmi rămăsese mi-a dat de îndată o dispoziţie mai bună; am netezit filele cu grijă şi am pus carnetul în buzunar.

Dar de scris nu puteam scrie. După câteva rânduri, nu mi-a mai venit nici o idee; gândurile îmi erau ca împrăştiate, nu puteam să mi le adun. Tot ce era în jurul meu mă influenţa şi îmi abătea atenţia, tot ce îmi cădea sub ochi îmi dădea impresii noi. Muşte şi alte gâze se aşezau pe hârtie şi mă deranjau; am suflat de câteva ori cu putere asupra lor ca să le gonesc, am început să suflu tot mai tare – dar în zadar. Afurisitele de gângănii se cramponează puternic, se lasă grele şi rezistă cu atâta forţă, încât picioruşele lor subţiri se încovoaie. Nu pot fi urnite din loc în nici un chip. Găsesc oare ceva de ce să se prindă, îşi înţepenesc călcâiele de vreo virgulă sau de vreo asperitate a hârtiei şi rămân acolo nemişcate până când socotesc că trebuie să plece?

Aceste gângănii m-au preocupat o bucată bună de timp; m-am aşezat picior peste picior şi le-am observat pe îndelete. Deodată, dinspre chioşcul studenţilor au răsunat două sau trei note stridente de clarinet, dând gândurilor mele o altă direcţie. Abătut că nu pot să-mi termin articolul, am pus din nou hârtiile în buzunar şi m-am rezemat de speteaza băncii. În momentul acesta mintea îmi era atât de limpede încât eram în stare să zămislesc gândurile cele mai subtile fără să obosesc câtuşi de puţin. Şezând în această poziţie, las privirile să-mi alunece în jos, de-a lungul pieptului, înspre picioare şi observ cum îmi zvâcneşte piciorul la fiecare

bătaie a pulsului. Mă ridic pe jumătate şi îmi privesc picioarele; în momentul acela trăiesc o senzaţie ciudată şi fantastică, pe care nu am mai avut-o nicicând. Era ca o tresărire uşoară, neobişnuită, ce-mi trecea prin nervi, ca şi cum aceştia ar fi fost străbătuţi de nişte dâre de lumină. Aruncându-mi privirile asupra ghetelor, mi s-a părut că revăd o veche cunoştinţă sau că regăsesc o parte desprinsă din mine însumi. Acest sentiment de recunoaştere îmi face simţurile să vibreze, mă podidesc lacrimile şi percep ghetele ca murmurul uşor al unei muzici ce urcă spre mine. Slăbiciune! mi-am spus cu asprime. Am strâns pumnii şi am repetat: Slăbiciune! Mi-am bătut joc de mine însumi pentru aceste simţăminte ridicole, am făcut glume pe socoteala mea, fiind perfect lucid; am vorbit foarte sever şi judicios, strângând în acelaşi timp pleoapele cu putere spre a împiedica lacrimile să curgă. Ca şi când nu mi-aş fi văzut ghetele până atunci, încep să le studiez exteriorul, mimica lor atunci când mişc piciorul, forma şi căputa roasă şi descopăr că încreţiturile şi cusăturile albite le dau o expresie, le conferă o fizionomie. Aceste ghete preluaseră ceva din propria mea fiinţă, mi se părea că ele acţionau ca o răsuflare asupra eului meu, că erau o parte vie din mine însumi...

Am stat aşa de vorbă, fără noimă, cu aceste senzaţii vreme îndelungată, poate un ceas. Deodată s-a apropiat un bătrânel şi a luat loc pe celălalt capăt al băncii. În timp ce se aşeza, respirând din greu de oboseala drumului, spuse: Da, da, da, da, da, da, şi iarăşi da!

În momentul în care i-am auzit vocea, mi s-a părut că prin cap îmi trece ceva asemănător unui vânt. Ghetele nu erau altceva decât ghete! Mi se părea că starea de confuzie prin care trecusem am trăit-o într-o perioadă de mult apusă, poate în urmă cu un an sau doi, şi că aceasta era pe cale să mi se şteargă încetul cu încetul din memorie. Şi-am început să-l privesc pe bătrân.

În ce măsură mă interesa oare acest bătrânel? Deloc, absolut deloc. Doar că ţinea în mână un ziar, un număr vechi cu pagina micii publicităţi în afară, în care părea că este împachetat

ceva. Mi se trezise curiozitatea şi nu-mi mai puteam lua ochii de la ziar; mi-a venit ideea năstruşnică că ar putea să fie un ziar remarcabil, unic în felul său; curiozitatea îmi creştea şi am început să mă foiesc pe bancă. Ar putea să fie documente, acte periculoase furate dintr-o arhivă. Mi-a trecut chiar prin minte că ar putea să fie vreun tratat secret, o conspiraţie.

Bătrânelul şedea liniştit şi se gândea. Oare de ce nu ţinea ziarul aşa cum îl ţine orice om, cu titlul în afară? Ce fel de şiretlic era acesta? Nu părea că are de gând să lase pachetul din mână pentru nimic în lume, poate că nu se încumeta să i-l încredinţeze nici măcar propriului său buzunar. Aş fi pariat pe oricât că nu era lucru curat.

M-am uitat în jur. Tocmai imposibilitatea de a pătrunde acest mister mă făcea teribil de curios. Am căutat prin buzunare după ceva ce i-aş putea oferi bătrânului spre a intra în vorbă cu el şi am dat de abonamentul de la frizer, dar l-am lăsat mai departe acolo unde-l găsisem. Deodată mi-a venit ideea să fiu deosebit de obraznic, mi-am mângâiat buzunarul gol de la haină şi l-am întrebat:

– Îmi permiteţi să vă ofer o ţigară?

Mi-a mulţumit, dar mi-a spus că nu fumează. A trebuit să se lase de fumat ca să-şi cruţe ochii; era aproape orb. De altfel, îmi mulţumea foarte mult!

L-am întrebat dacă suferă de mult cu ochii. Atunci nu poate nici să citească? Nici măcar ziare?

– Nici măcar ziare, din păcate!

Bătrânul mi-a aruncat o privire. Ochii săi bolnavi aveau albeaţă, ceea ce le dădea un aspect sticlos, privirea îi era albă şi făcea o impresie dezgustătoare.

– Nu sunteţi de aici? mă întrebă el.

– Nu...

Nu putea să citească nici măcar titlul ziarului pe care-l ţinea în mână?

– Anevoie... De altfel, auzise de îndată că sunt străin... era ceva în intonaţia mea, care îi spunea aceasta. Nu-i era greu să descopere, căci auzea foarte bine; noaptea, când toţi

dormeau, putea să audă până şi respiraţia celor din camera vecină... Ce-am vrut numai să spun, unde locuiţi?

Mi-a venit pe loc în minte o minciună. Am minţit împotriva voinţei mele, fără intenţie şi fără vreun gând ascuns. I-am răspuns:

– În piaţa Sfântul Olaf, la numărul 2.

– Aşa? Cunoştea fiecare piatră din pavajul pieţei Sfântul Olaf. Era acolo o fântână arteziană, câteva felinare cu gaz, câţiva copaci, îşi amintea totul... La ce număr locuiţi?

Voiam să pun capăt acestei întorsături a conversaţiei şi m-am ridicat, exasperat la culme de ideea fixă cu ziarul. Secretul trebuia descoperit cu orice preţ.

– Dacă nu puteţi citi ziarul acela, atunci de ce...

– Parcă spuneaţi că la numărul 2? făcu bătrânul mai departe fără să acorde atenţie stării mele de agitaţie. Pe vremuri, îi cunoşteam pe toţi locatarii de la numărul 2. Cum se numeşte proprietarul dumneavoastră? Ca să scap de el, am inventat în grabă un nume, l-am plăsmuit pe moment şi l-am azvârlit cu putere în afară ca să-l opresc din vorbă pe indiscretul meu interlocutor.

– Happolati, am spus eu.

– Happolati, da, spuse bătrânul aprobând din cap şi nu greşi nici o silabă din acest nume complicat.

L-am privit uluit; era foarte serios şi avea o mină gânditoare. Nici n-am rostit bine acest nume stupid, care îmi venise în minte pe moment, că bătrânul l-a şi recunoscut, prefăcându-se că l-ar fi auzit şi mai înainte. Între timp, el pusese pachetul pe bancă, iar eu simţeam cum curiozitatea face să-mi vibreze fiecare nerv. Am observat pe ziar câteva pete de grăsime.

– Proprietarul dumneavoastră nu este cumva marinar?

– Marinar? Scuzaţi, cel pe care-l cunoaşteţi dumneavoastră trebuie să fie fratele său; primul este J.A. Happolati, agent comercial. Am crezut că asta îl va da gata; dar, de fapt, era dispus să accepte orice situaţie nouă.

– Am auzit că e un om destoinic, spuse el, reluând vorba.

– O, tare iscusit, am răspuns, un cap priceput la afaceri, agent pentru toate: afine pentru China, pene şi puf din Rusia, piei, cherestea, cerneluri...

– Ehei, a naibii treabă! întrerupse bătrânul, peste măsură de înviorat.

Începea să fie interesant. Devenisem prizonierul situaţiei şi în minte mi se înfiripa o minciună după cealaltă. M-am aşezat din nou pe bancă, am uitat de ziar, de documentele misterioase, mă întărâtasem şi am început să-l întrerup. Naivitatea bătrânului m-a făcut să fiu de o îndrăzneală neobişnuită, voia să-l mint cât pot, fără nici o cruţare, să-l dau gata într-un chip măreţ.

L-am întrebat dacă auzise despre psaltirea electrică pe care o inventase Happolati.

– Ce, psalti...

– Cu litere electrice care strălucesc în întuneric. O afacere absolut colosală, milioane de coroane în mişcare, turnătorii şi tipografii în plină activitate, cete întregi de mecanici, am auzit că vreo şapte sute de salariaţi.

– Păi nu spuneam eu! făcu bătrânul cu voce scăzută.

Altceva nu a mai spus; credea tot ce-i povestisem, cuvânt cu cuvânt, totuşi nu-şi pierduse cumpătul într-atâta încât să vorbească dezarticulat. Aceasta m-a dezamăgit puţin; aşteptasem să-l văd de-a dreptul zăpăcit de invenţiile mele.

Am mai născocit încă vreo câteva minciuni gogonate, la întâmplare; i-am dat să înţeleagă că Happolati fusese ministru în Persia timp de nouă ani. Poate că nici nu aveţi idee ce înseamnă să fii ministru în Persia? l-am întrebat eu. Este mai mult decât să fii rege aici, este cam cât un sultan, dacă ştia ce înseamnă un sultan. Dar Happolati s-a descurcat bine. Nu a dat greş niciodată. Apoi i-am povestit despre fiica acestuia, Ylajali, o adevărată zână, o prinţesă care avea trei sute de sclave şi dormea pe un pat de trandafiri albi; era fiinţa cea mai frumoasă pe care o văzusem vreodată; nu mi-a fost niciând dat, zău aşa, să zăresc o frumuseţe mai răpitoare.

– Aşa, era atât de frumoasă? făcu bătrânul cu o figură absentă şi privind în pământ.

– Frumoasă? Era adorabilă, era de o nemaivăzută gingăşie! Ochii îi erau ca mătasea, braţele ca de chihlimbar. O singură privire a ei era seducătoare ca un sărut, iar când mă striga, vocea ei îmi pătrundea până în adâncul inimii ca o licoare fermecată. Şi de ce nu ar fi atât de răpitoare? Ce, o lua drept un ajutor de casier sau un pompier? Era pur şi simplu o splendoare divină, zău aşa, ceva ca din basme.

– Aşa? spuse bătrânul oarecum uluit.

Calmul său mă plictisea; înfierbântat de propria mea voce, vorbeam acum foarte serios. Lucrurile furate din arhivă, tratatul încheiat cu o putere străină îmi ieşiseră din minte; pachetelul turtit stătea între noi pe bancă, dar acum nu mai aveam nici cea mai mică poftă să-l cercetez şi să văd ce cuprinde. Eram cu totul preocupat de propriile mele povestiri, prin faţa ochilor îmi treceau imagini ciudate, sângele mi se urcase la cap şi minţeam de îngheţau apele.

În momentul acela bătrânelul dădu să plece. Se ridică de pe bancă şi, ca să nu întrerupă conversaţia prea brusc, spuse:

– Se zice că are averi mari, Happolati ăsta!

Cum de îndrăznea bătrânul ăsta orb şi dezgustător să jongleze cu numele străin pe care-l inventasem eu, ca şi când ar fi un nume obişnuit şi ar figura pe oricare firmă de băcan din oraş? Nu se împiedica de nici o literă şi nu uita nici o silabă; numele i se fixase temeinic în minte şi prinsese rădăcini chiar din capul locului. Asta mă enerva şi simţeam cum îmi creşte furia împotriva acestui om pe care nimic nu putea să-l facă să-şi piardă cumpătul, căruia nimic nu-i dădea de bănuit.

– Nu ştiu, am răspuns sec; habar n-am. De altfel, trebuie să vă spun, o dată pentru totdeauna, că el se numeşte Johan Arendt Happolati, judecând după cele două iniţiale.

– Johan Arendt Hippolati, reluă bătrânul surprins de figura mea. Apoi tăcu.

– Ar fi trebuit să-i vezi soţia, îi spun mânios; o persoană grasă... Ai? sau poate nu crezi că era foarte grasă?

– Ba da, i se potrivea bine... unui om ca el!

La fiecare dintre izbucnirile mele bătrânul răspundea blajin şi aşezat, căutându-şi cuvintele ca şi când i-ar fi fost teamă să nu greşească ceva şi să mă supere.

– Dar ce naiba, omule, dumneata îţi închipui că eu şed aici şi îţi torn la minciuni? am strigat înfuriat la culme. Poate nu crezi că există cineva pe care-l cheamă Happolati! Niciodată n-am văzut la un om bătrân atâta încăpăţânare şi răutate. Ce dracu' te-a apucat? Poate că îţi mai închipui şi că sunt sărac lipit, că stau aici îmbrăcat cu hainele mele cele mai bune, că n-am în buzunar nici măcar o tabacheră cu ţigări? Nu sunt obişnuit să fiu privit astfel, aşa să ştii şi, pe legea mea, nu tolerez nici de la dumneata şi nici de la altcineva – să nu spui că nu te-am prevenit! Bătrânul se ridicase. Rămăsese mut, cu gura căscată; îmi ascultă diatriba până la capăt, apoi îşi luă în grabă pachetul de pe bancă şi plecă aproape în fugă pe alee, zorindu-se cu paşii săi mărunţi de bătrân.

Şedeam rezemat de bancă şi-i priveam spatele, care se îndepărta, părând că se face tot mai mic. Nu ştiu de ce, dar mi se părea că niciodată nu văzusem un spate mai necinstit, mai vicios ca acela. Şi nu am avut nici un pic de remuşcare că-l ocărâsem pe individul acesta înainte de plecarea lui.

După-amiaza era pe sfârşite, soarele începea să coboare spre asfinţit, prin frunzişul copacilor din jur trecea un foşnet uşor, iar bonele care şezuseră în grupuri lângă balansoar se pregăteau să plece cu cărucioarele spre casă. Eram calm şi bine dispus. Agitaţia prin care trecusem se potoli cu încetul; m-am moleşit şi mi s-a făcut somn; nu mai simţeam pâinea multă pe care o mâncasem ca o greutate în stomac. Eram într-o dispoziţie excelentă. M-am lăsat mai comod pe speteaza băncii, am închis ochii şi încetul cu încetul am aţipit; era cât pe-aci să adorm de-a binelea, când un îngrijitor din parc îmi puse mâna pe umăr şi-mi spuse:

– Nu-i voie să dormiţi aici.

– Nu, am spus eu, şi m-am ridicat de îndată. Pe loc, jalnica mea situaţie mi-a apărut vie în faţa ochilor. Trebuia să fac ceva, să găsesc o soluţie oarecare! Căutarea unei slujbe nu mi-a fost de nici un folos; recomandările pe care le aveam

se învechiseră şi erau semnate de persoane mult prea necunoscute pentru a fi luate în serios; apoi neîncetatele refuzuri din tot cursul verii mă făcuseră să-mi pierd curajul. Da!... În orice caz, îmi expirase termenul de plată a chiriei şi în primul rând pentru asta trebuia să găsesc o soluţie. Celelalte puteau să mai aştepte deocamdată.

Involuntar, am scos iarăşi creionul şi hârtia din buzunar şi am început să scriu mecanic cifra 1848 în toate colţurile. Dacă mi-ar veni măcar acum o singură idee clocotitoare, care să pună stăpânire pe mine şi să-mi dicteze cuvintele! Mi se mai întâmplase şi altă dată; într-adevăr, mi se mai întâmplase să scriu fără efort un articol lung şi pe deasupra foarte reuşit.

Şed pe bancă şi scriu de zeci de ori numărul 1848, în cruciş şi în curmeziş, în toate felurile, şi aştept să-mi vină o idee pe care s-o pot folosi. Un noian întreg de gânduri răzleţe îmi trec prin minte. Ambianţa după-amiezii târzii mă face melancolic şi sentimental. Toamna a sosit şi a început să cufunde totul în toropeală. Muştele şi toate celelalte gângănii au primit prima lovitură; sus în copaci şi jos pe pământ se aude freamătul vieţii de luptă pulsând, forfotind agitată spre a nu pieri. În lumea insectelor, toate aceste fiinţe minuscule se agită încă o ultimă dată, îşi înalţă capetele din iarbă şi din muşchi, îşi mişcă picioruşele, îşi întind antenele, apoi se prăbuşesc pe neaşteptate, cu pântecele în sus. Suflul uşor al primelor zile reci a atins şi plantele punându-şi pe fiecare o amprentă deosebită; firele de iarbă se ridică palide înspre soare, iar frunzele îngălbenite cad încet la pământ cu un fâşâit asemănător celui al viermilor de mătase. Este toamnă, în mijlocul carnavalului existenţei trecătoare. Roşul trandafirilor era injectat; culoarea lor sângerie căpătase o nuanţă deosebită, ca a obrajilor unui bolnav de plămâni.

Mă simţeam şi eu ca o gânganie ce piere, căzut pradă distrugerii în acest univers în amorţire. M-am ridicat, cuprins de o spaimă puternică, şi am făcut câţiva paşi repezi pe alee. Nu! Am strigat strângând pumnii, trebuie să se sfârşească o dată cu toate astea! Apoi m-am aşezat din nou pe bancă, am scos din nou creionul şi m-am hotărât să încep cu seriozitate

să scriu articolul. Nu era momentul să mă dau bătut acum, când chiria era neplătită.

Încetul cu încetul, gândurile au început să mi se limpezească. Profitând de prilej, am scris calm şi chibzuit câteva rânduri ca o introducere la ceva; putea să fie începutul a orice, a unei descrieri de călătorie, a unui articol politic, după cum mi s-ar fi părut potrivit. Era, în orice caz, un început excelent.

Apoi am trecut la căutarea unei probleme anumite pe care s-o pot trata; un om sau un lucru asupra căruia să mă concentrez, dar n-am reuşit să găsesc nimic. Din cauza acestei sforţări inutile, gândurile au început din nou să mi se încâlcească. Simţeam cum creierul încetase literalmente să funcţioneze, cum capul mi se golea, până când, în cele din urmă, îmi rămăsese pe umeri uşor şi lipsit de conţinut. Simţeam acel gol căscându-mi-se în cap şi apoi în întregul corp şi mi se părea că sunt găunos pe dinăuntru de sus până jos.

Doamne, Dumnezeule, părinte ceresc! am strigat în durerea mea şi am repetat acest strigăt de mai multe ori în şir, fără să mai spun altceva.

Vântul foşnea printre frunze; se apropia o furtună. Am mai zăbovit un timp pe bancă holbându-mă disperat la hârtiile mele, apoi le-am împăturit şi le-am pus încet în buzunar. Se făcea tot mai rece şi nu mai aveam vestă; mi-am încheiat haina până sus la gât şi mi-am înfundat mâinile în buzunare. Apoi m-am ridicat şi am plecat.

De-aş fi izbutit măcar de data asta, numai de astă dată! Gazda îmi ceruse în două rânduri din ochi să-i plătesc chiria şi am fost nevoit să trec prin faţa ei jenat, să mă strecor cu un salut stângaci. Nu puteam face aceasta şi a treia oară. Cu primul prilej când îmi va mai arunca această privire, o voi anunţa că renunţ la cameră şi-i voi explica în mod cinstit de ce. În orice caz, în felul acesta nu putea să mai continue.

Când am ajuns la ieşirea din parc, l-am zărit din nou pe bătrânelul pe care în furia mea îl pusesem pe fugă. Misteriosul pachet învelit în hârtie de ziar era desfăcut alături de el, pe bancă, fiind plin de merinde de tot felul din care bătrânul se ospăta. Am vrut să mă apropii de el, să-i cer scuze, să-l

rog să mă ierte pentru purtarea mea, dar mâncarea mi-a făcut silă; degetele-i bătrâne, care semănau cu zece gheare chircite, apucau într-un mod respingător tartinele grase; mi s-a făcut greață și am trecut pe lângă el fără să-i mai spun ceva. El nu m-a recunoscut, s-a holbat doar la mine cu ochii lui inexpresivi și pe față nu i-a tresărit nici un mușchi.

Iar eu mi-am continuat drumul.

Ca de obicei, m-am oprit în dreptul fiecărui ziar afișat ca să studiez „ofertele de serviciu" – și am avut norocul să aflu despre un post convenabil: un negustor de pe strada Grønland căuta pe cineva care să-i țină contabilitatea; era vorba de câteva ore în fiecare seară – salariul la învoială. Mi-am notat adresa și m-am rugat lui Dumnezeu să mă ajute să obțin locul; o să cer mai puțin decât alții pentru munca mea; cincizeci de ore era destul sau poate chiar numai patruzeci; nu mai avea nici o importanță.

Când am sosit acasă, am găsit pe masă un bilet scris de gazdă, care mă ruga să plătesc chiria ori să mă mut cât mai curând posibil. Mă ruga să nu i-o iau în nume de rău, căci o face numai silită de împrejurări. Cu multă prietenie, doamna Gundersen.

Am compus o cerere către negustorul Christie, strada Grønland nr. 31, am pus-o într-un plic și apoi în cutia poștală de la colț. După aceea m-am urcat din nou în cameră și m-am așezat în balansoar ca să-mi adun gândurile, în timp ce întunericul mă învăluia tot mai mult. Începea să-mi fie greu să mai stau în picioare.

Dimineața următoare m-am trezit foarte devreme. Era încă destul de întuneric când am deschis ochii și numai după un timp îndelungat am auzit pendula din locuința de dedesubt bătând ora cinci. Am încercat să adorm din nou, dar nu am mai putut; mă trezisem de-a binelea și stăteam așa în pat, gândindu-mă la o mie și unu de lucruri.

Deodată mi-a venit în minte una sau două propoziții potrivite pentru o schiță, un foileton, niște întorsături fericite, cum nu mai găsisem niciodată. Repet cuvintele și constat că sunt minunate. Peste puțin timp, îmi vin în minte și altele;

acum mă trezesc complet, mă scol, iau hârtia şi creionul de pe masa din spatele patului. Parcă mi-ar fi plesnit o vână. Un cuvânt îl aduce pe celălalt, înşirându-se într-un context logic, transformându-se în situaţii; o scenă urmează grăbită după alta, acţiuni şi replici îmi vin în minte tumultuos şi sunt cuprins de o satisfacţie ciudată. Scriu ca un apucat şi umplu pagină după pagină fără să mă opresc. Ideile îmi vin atât de vertiginos şi continuă să izvorască atât de îmbelşugat, încât pierd o mulţime de amănunte secundare pe care nu mai prididesc să le aştern pe hârtie, deşi lucrez cu înfrigurare. Torentul de inspiraţie continuă să mă copleşească, sunt plin cu vârf şi îndesat de subiectul meu, şi fiecare cuvânt pe care-l scriu parcă îmi este dictat.

Durează, durează chiar destul de mult până când această stare ciudată încetează. Când în sfârşit mă opresc şi pun creionul la o parte, am pe genunchi cincisprezece-douăzeci de pagini scrise. Dacă aceste hârtii au într-adevăr vreo valoare, sunt salvat! Sar din pat şi mă îmbrac. Se luminează tot mai mult, pot să disting pe jumătate anunţul directorului farurilor, de jos de la uşă, iar pe fereastră pătrunde atât de multă lumină încât, la nevoie, aş putea să şi scriu. Şi mă apuc îndată să trec cele scrise pe curat.

Aceste fantezii emană aburi ciudat de denşi de lumină şi culori; urmăresc uluit o formulare fericită după cealaltă şi-mi spun că nu am citit niciodată ceva mai bun. Sunt ameţit de satisfacţie, bucuria îmi dă parcă aripi, mă simt într-o dispoziţie minunată, cântăresc manuscrisul în mână şi după o scurtă apreciere, îl evaluez pe loc la cinci coroane. Când e vorba doar de cinci coroane, cine s-ar gândi să se tocmească? Dimpotrivă, oricine ar recunoaşte că, şi cumpărându-l la un preţ de zece coroane, tot ar fi pe degeaba, dată fiind valoarea conţinutului. Nu aveam de gând să ofer nimănui în mod gratuit o muncă de aşa calitate. După câte ştiam, romane de un asemenea calibru nu se găseau pe toate drumurile. Până la urmă, m-am hotărât să cer zece coroane.

În cameră se lumina tot mai mult. Mi-am aruncat privirile în jos, spre uşă. Puteam acum citi fără nici un efort lite-

rele subțiri, scheletice: „Pompe funebre la domnișoara Andersen, în gang, pe dreapta"; de altfel, trecuse destul de mult de când pendula bătuse șapte.

M-am sculat și m-am așezat pe podea, în mijlocul camerei. La drept vorbind, avertismentul doamnei Gundersen pica într-un moment destul de potrivit. Căci, de fapt, aceasta nu era o cameră pentru mine; la ferestre atârnau perdele verzi, ordinare, iar în pereți nu erau nici măcar destule cuie ca să-ți atârni hainele. Bietul balansoar din colț era o caricatură de fotoliu, de care ai fi putut râde în voie până îți venea rău. Era mult prea scund pentru un adult și, în plus, atât de îngust încât îți trebuia, ca să spun așa, un trăgător de cizme ca să te ridice din el. Pe scurt, camera nu era mobilată în așa fel încât să poți desfășura o activitate intelectuală în ea și nici nu-mi trecea prin gând s-o mai reții. Pentru nimic în lume nu voiam s-o mai reții! Prea mult tăcusem și răbdasem, prea mult locuisem în acest șopron.

Umflat în pene de speranță și de mulțumire, preocupat fără încetare de remarcabila mea schiță – pe care o scoteam mereu din buzunar ca să mai citesc din ea – voiam să-mi pun de îndată planul în execuție și să încep mutarea. Mi-am scos bocceaua dintr-un colț; o basma roșie în care se aflau câteva gulere curate, și niște ziare mototolite în care adunasem pâine; mi-am împăturit cuvertura de pat, iar hârtia de scris mi-am pus-o în buzunar. După aceea, ca o măsură de prevedere, m-am uitat în toate ungherele ca să mă încredințez că nu uitasem ceva. Și fiindcă n-am descoperit nimic, m-am dus la fereastră și am privit afară. Dimineața era mohorâtă și umedă; lângă fierăria arsă nu era nimeni, iar frânghia de rufe, de jos, din curte, întinsă de la un perete la celălalt, era chircită de umezeală. Toate acestea le cunoșteam de mult. De aceea am plecat de la fereastră, am luat cuvertura subsuoară, m-am înclinat în fața anunțului directorului farului, m-am înclinat în fața pompelor funebre ale domnișoarei Andersen și am deschis ușa.

Deodată mi-am amintit de gazdă; oricum, trebuia s-o anunț că mă mut, ca să vadă că avusese de-a face cu un om onorabil. Voiam să-i mulțumesc și în scris pentru cele câteva

zile în care folosisem camera peste termen. Siguranța că acum eram salvat pentru mai multă vreme pusese stăpânire pe mine atât de puternic, încât am promis chiar să-i aduc cinci coroane când voi mai trece pe aici într-una dintre zile; voiam să-i arăt prin asta ce persoană cinstită găzduise sub acoperișul său.

Am lăsat biletul pe masă.

M-am oprit încă o dată la uşă şi am privit înapoi. Acel simțământ minunat că ajunsesem la un liman mă entuziasma şi mă făcea să-i fiu recunoscător lui Dumnezeu şi întregului univers. Am îngenuncheat lângă pat, mulțumind cu glas tare lui Dumnezeu pentru marea bunătate pe care mi-o arătase în această dimineață. Ştiam, o, ştiam că acest acces de inspirație pe care tocmai îl avusesem şi îl aşternusem pe hârtie se datora unei înrâuriri minunate a Cerului asupra spiritului meu; fusese un răspuns la apelul meu deznădăjduit de ieri. Există un Dumnezeu! Există un Dumnezeu! am strigat şi am plâns de bucurie la auzul propriilor mele cuvinte; din când în când mă opream însă ca să ascult o clipă dacă nu urca cineva scările. În cele din urmă am plecat. Fără să fac nici un zgomot, m-am strecurat până jos străbătând toate etajele şi am ajuns la poartă fără să fiu văzut.

Străzile erau curate în urma ploii de dimineață. Norii atârnau mohorâți la o înălțime mică deasupra oraşului şi nu se zărea nici urma unei raze de soare. Oare cât să fi fost ora? Trecând, ca de obicei, prin fața primăriei, am văzut că era opt şi jumătate. Prin urmare, mai aveam câteva ore; n-avea nici un rost să merg la ziar înainte de zece, poate chiar unsprezece. Aşadar, puteam să mai hoinăresc până atunci şi să încerc să fac rost de ceva mâncare pentru un mic dejun. De altfel, nu mă mai temeam că mă voi culca flămând; timpurile acelea trecuseră, mulțumesc lui Dumnezeu! Era o etapă depăşită, un vis urât. Acum o apucasem pe calea cea bună.

Dar cuvertura mă încurca; pe de altă parte, era sub demnitatea mea să duc un astfel de pachet subsuoară în văzul lumii. Ce-şi vor închipui oamenii despre mine? Mă tot gândeam unde s-o las în păstrare până mai târziu.

Deodată, mi-a veni în minte că aş putea intra la Semb cu rugămintea să mi-o împacheteze în hârtie. Pachetul ar avea de îndată o înfăţişare mai acătării şi nu i-ar mai fi nimănui ruşine să-l poarte. Am intrat în prăvălie şi i-am împărtăşit unuia dintre vânzători dorinţa mea.

El s-a uitat mai întâi la cuvertură, iar după aceea la mine. Mi s-a părut că, luând pachetul, a dat din umeri cu un uşor dispreţ. Aceasta m-a jignit.

– La naiba, fii te rog mai cu băgare de seamă, am strigat eu. Sunt două vaze de sticlă scumpă în el; pachetul trebuie expediat la Smirna.

Vorbele au avut mare efect. Prin fiecare mişcare a sa, omul părea să-mi ceară scuze fiindcă nu ghicise din capul locului că în cuvertură erau înfăşurate obiecte de valoare. Când a terminat cu împachetatul, i-am mulţumit pentru ajutor cu figura unuia care mai trimisese lucruri de valoare la Smirna; la plecare mi-a deschis chiar uşa.

Am început să mă plimb prin piaţa Stortorvet, plină de lume, oprindu-mă mai ales în preajma femeilor care vindeau flori în ghivece. Trandafirii roşii, mari, care străluceau atât de sângerii şi fragezi în dimineaţa umedă, mă îndemnau la păcat. Aveam o poftă nebună să şterpelesc unul şi m-am interesat de preţ numai ca să am prilejul să mă apropii de ei cât mai mult cu putinţă. Dacă îmi vor rămâne ceva bani, o să cumpăr unul, fie ce-o fi; voi putea după aceea să economisesc câte puţin de ici, de colo din banii pentru mâncare ca să-mi refac din nou echilibrul bugetar.

Când s-a făcut ora zece, am plecat spre ziar. Unul, porecIit Forfecilă, tăia de zor dintr-un teanc de ziare vechi. Redactorul-şef nu sosise încă. Forfecilă mă rugă să las voluminosul meu manuscris acolo. I-am dat să înţeleagă că manuscrisul este de o importanţă mai mult decât obişnuită şi-l rog insistent să i-l predea redactorului-şef în mână. Voi trece mai târziu în cursul zilei după răspuns.

– Bine, zise Forfecilă, şi se cufundă din nou în decuparea articolelor din ziare.

Mi s-a părut că ia lucrurile cam prea uşor, dar nu am zis nimic; l-am salutat doar înclinând din cap cu o oarecare indiferenţă şi am plecat.

Acum aveam timp destul. Numai de s-ar însenina! Era o vreme nedefinită, nici vânt şi nici răcoare; doamnele îşi deschiseră umbrelele pentru orice eventualitate, iar pardesiele de stofă ale domnilor aveau un aspect trist şi ridicol. Am făcut din nou un ocol prin piaţă, privind legumele şi trandafirii. Deodată simt o mână pe umăr şi mă întorc. „Domnişoara" îmi dă bună dimineaţa.

– Bună dimineaţa? răspund eu pe un ton de întrebare, ca să aflu cât mai repede ce doreşte. Nu prea aveam o simpatie deosebită pentru „Domnişoara".

El se uită curios la pachetul mare nou-nouţ pe care-l aveam la subsuoară şi întrebă:

– Ce ai acolo?

– Am fost la Semb şi am cumpărat nişte stofă de haine, îi răspund eu cu indiferenţă. Nu mai am chef să umblu aşa, jerpelit. În fond, nu trebuie să ne neglijăm nici aspectul exterior!

Mă priveşte mirat.

– Şi încolo, cum mai merg lucrurile? întrebă el încet.

– O, peste aşteptări de bine.

– Ai găsit cumva ceva de lucru?

– Ceva de lucru? răspund eu cu un aer foarte mirat. Sunt contabil la angrosistul Christie.

– Aşa? spune el şi se dă puţin înapoi. Doamne, cât de bine îmi pare. Numai ai grijă să nu te ducă iar careva de nas, să-i dai banii pe care-i câştigi. La revedere.

După câteva clipe, se întoarce; îşi întinde bastonul spre pachetul meu şi spune:

– Ţin să ţi-l recomand pe croitorul meu ca să-ţi coasă costumul. Nu găseşti nicăieri croitor mai bun decât Isaksen. Spune-i că te-am trimis eu.

Ce zor să-şi vâre nasul în treburile mele? Ce-l interesa pe el la ce croitor îmi fac hainele? M-am înfuriat; aspectul acestui om, superficial, spilcuit, m-a scos din sărite şi i-am amintit destul de brutal de cele zece coroane pe care i le

împrumutasem. Dar înainte ca el să-mi fi dat un răspuns, mi-a părut rău că-i vorbisem atât de puțin delicat. Mă simțeam jenat și nu l-am mai privit în ochi. Deoarece tocmai în acel moment trecea o doamnă, m-am dat repede la o parte să-i fac loc și m-am folosit de prilej ca să mă îndepărtez.

Cu ce să-mi trec timpul în aceste ore de așteptare? Nu puteam intra într-o cafenea cu buzunarele goale și nu-mi mai aminteam de nici un cunoscut pe care să-l pot vizita la această oră a zilei. Instinctiv, m-am întors din nou în oraș și am hoinărit un timp între piața Stortorvet și strada Graensen, am citit ziarul *Aftenposten,* care tocmai fusese afișat, am făcut un tur pe bulevardul Karl Johan, și, în cele din urmă, m-am îndreptat spre cimitirul Vor Frelsers, unde am găsit un loc liniștit pe colina de lângă capelă.

M-am așezat acolo, învăluit în tăcerea adâncă din jur, și am dormitat în aerul umed; am meditat, am ațipit și mi s-a făcut frig. Iar timpul trecea. Oare puteam fi chiar atât de sigur că foiletonul era o capodoperă de artă, de mare inspirație? Cine știe dacă nu avea și el mici greșeli pe ici, pe colo! La urma urmei, putea chiar să fie refuzat, da, da, pur și simplu refuzat. Poate că era destul de mediocru, poate de-a dreptul prost; ce garanție aveam că nu fusese aruncat la coș?... Mulțumirea mea începuse să se clatine. M-am ridicat dintr-o săritură și am părăsit în grabă cimitirul.

Jos, în strada Akersgaten, m-am uitat într-o vitrină și am văzut că abia trecuse de ora douăsprezece. Aceasta m-a făcut să fiu și mai disperat, căci fusesem sigur că trebuie să fi trecut mult de amiază – iar înainte de ora patru nu avea rost să mă duc la ziar și să-l caut pe redactorul-șef. Soarta foiletonului meu mă umplea de presimțiri dintre cele mai sumbre; cu cât mai mult mă gândeam, cu atât mai puțin îmi venea să cred că aș fi putut să scriu ceva potrivit într-un mod atât de subit, aproape în somn, cu capul înfierbântat de temperatură și răvășit de vise. Nici vorbă, mă înșelasem singur și fusesem vesel toată dimineața pentru nimica! Fireşte!... Am luat-o repede pe strada Ullevaalsveien, prin fața parcului St. Hanshaugen, am străbătut locuri virane, apoi mai multe străzi, înguste, ciu-

date, din cartierul Sagene, am traversat din nou câteva locuri virane, am mers un timp peste câmp şi în cele din urmă am ajuns pe o şosea al cărei capăt nu-l puteam zări.

Acolo m-am oprit şi m-am hotărât să fac calea întoarsă. Această plimbare lungă mă încălzise – şi mă întorceam încet şi foarte abătut. Am întâlnit două căruţe cu fân; cărăuşii stăteau întinşi sus pe fân şi cântau. Amândoi erau cu capul gol, amândoi cu feţe bine hrănite, lipsite de griji. Dând să trec mai departe, mă gândeam că, desigur, o să intre în vorbă cu mine, o să facă cine ştie ce observaţii sau chiar o să-mi joace o festă. Când am ajuns în dreptul căruţelor, unul dintre cărăuşi mă întrebă ce duc sub braţ.

– O cuvertură de pat, am răspuns.

– Cât e ceasul? m-a mai întrebat el.

– Nu ştiu sigur, cred că e vreo trei.

Râseră amândoi şi trecură mai departe. În acelaşi moment, m-a şfichiuit pe ureche o lovitură de bici, care îmi smulse pălăria; tinerii nu se înduraseră să treacă fără să-mi joace o festă. Mi-am dus furios mâna la ureche, mi-am ridicat pălăria de pe marginea şanţului şi mi-am văzut de drum. Jos, în dreptul parcului St. Hanshaugen, am întâlnit un om care mi-a spus că trecuse de ora patru.

Trecut de patru! Am început să merg în pas întins ca să ajung cât mai repede în centru şi la redacţia ziarului. Poate că redactorul-şef a fost la ziar şi a plecat! Înaintam când la pas, când în fugă, poticnindu-mă, izbindu-mă de trăsuri, depăşindu-i pe toţi cei ce se plimbau, luându-mă la întrecere cu caii, zorind ca un ieşit din minţi, ca să ajung la timp. Intru în goană pe poartă, urc scara din patru sărituri şi bat la uşă.

Nici un răspuns.

A plecat! A plecat! îmi zic. Încerc uşa, e deschisă; mai ciocănesc încă o dată, apoi intru.

Redactorul-şef stă la biroul său, cu faţa îndreptată spre geam, cu tocul în mână, gata să scrie. Auzind salutul meu gâfâit, se întoarce pe jumătate, mă priveşte o clipă, dă din cap şi spune:

– Nu am avut încă timp să citesc articolul dumitale.

Sunt atât de bucuros că încă nu l-a aruncat la coş,

Încât îi răspund:

– O, dar se înţelege! Nu-i nici o grabă! Poate peste câteva zile, sau...

– Da, o să văd. De altfel, am adresa dumitale. Dar uitasem să-i spun că acum nu mai aveam nici o adresă.

Convorbirea s-a sfârşit, mă retrag înclinându-mă şi plec. Speranţa mi se înfiripă din nou; încă nu era nimic pierdut; dimpotrivă, mai aveam totul de câştigat. Iar în creierul meu s-a şi înfiripat ideea că sus, în ceruri, tocmai avusese loc un sfat, la care se hotărâse că voi încasa zece coroane pentru un foileton.

De-aş avea doar un locşor unde să mă adăpostesc la noapte! Mă gândesc unde aş putea să mă aciuez mai bine, sunt atât de preocupat de aceasta încât mă opresc chiar în mijlocul străzii. Uit unde mă aflu, stau ca o geamandură solitară în mijlocul mării, cu apele vuind în jur. Un vânzător de ziare îmi întinde un număr din *Vikingen:* tare interesant, da! Ridic ochii şi tresar – mă aflu din nou în faţa prăvăliei lui Semb.

Fac repede la stânga împrejur, ţinând pachetul în faţă, puţin sub haină, ca să-l ascund şi o iau în grabă în jos pe Kirkegaten, jenat şi temându-mă să nu fi fost cumva zărit din prăvălie. Trec pe strada Ingebret, apoi prin faţa teatrului, o cotesc şi mă îndrept spre mare şi spre fortăreaţă. Găsesc iarăşi o bancă şi încep să mă gândesc încotro să o apuc.

Unde să găsesc până la urmă un culcuş pentru la noapte? Oare nu exista pe undeva vreo vizuină în care să mă strecor şi să mă ascund până a doua zi? Mândria mă împiedica să mă întorc la camera mea, nici prin gând nu-mi trecea să-mi retrag cuvintele. Am respins această idee cu multă indignare şi am zâmbit cu superioritate când mi-a venit în minte caraghiosul acela de fotoliu roşu. Printr-o subită asociaţie de idei, m-am văzut iarăşi într-o cameră cu două ferestre, pe şoseaua Haegdehaugen, unde locuisem cândva; pe masă o tavă plină cu felii groase de pâine cu unt. Apoi tava şi-a schimbat înfăţişarea, transformându-se într-un biftec, un biftec seducător, alături un şervеţel alb ca zăpada, pâine cu nemiluita, o furculiţă de argint. Cineva apăru în prag: era gazda, care îmi aducea un ceai.

Visuri şi iarăşi visuri! Mi-am spus că dacă aş face rost de mâncare, mintea mi s-ar tulbura din nou, febra ar pune stăpânire pe creierul meu şi aş avea iarăşi de luptat cu o mulţime de idei bizare. Nu mai suportam mâncarea, nu de ea îmi ardea acum; era şi asta o ciudăţenie, o trăsătură aparte a mea.

Poate că până spre seară voi reuşi totuşi să găsesc un adăpost. Nu era nici o grabă; în cel mai rău caz, îmi voi căuta un locşor pe undeva prin pădure; îmi stăteau la dispoziţie toate împrejurimile oraşului. Şi apoi, nu se lăsase încă gerul.

În depărtare, marea se legăna leneşă. Vapoare şi şalupe greoaie, cu nasul lat, trăgeau brazde pe suprafaţa albastră a apei şi lăsau dâre la dreapta şi la stânga, alunecând mai departe. Fumul ieşea pe coşuri ca nişte nori de puf, în timp ce loviturile de piston ale maşinilor duduiau surd prin aerul umed. Nici soarele nu strălucea, nici vântul nu bătea; copacii din spatele meu picurau de umezeală, iar banca pe care şedeam era rece şi udă. Timpul trecea; am început să dormitez. Eram obosit şi mă lua cu frig în spate. Curând am simţit cum pleoapele încep să mi se închidă. Şi le-am lăsat să se închidă...

Când m-am trezit, se făcuse întuneric. Am sărit în picioare, zăpăcit şi răzbit de frig, mi-am luat pachetul şi am pornit-o la drum. Mergeam din ce în ce mai repede ca să mă încălzesc, dădeam din mâini, îmi frecam picioarele pe care aproape nu le mai simţeam. Am ajuns în dreptul clădirii pompierilor. Era ora nouă; dormisem mai multe ceasuri.

Încotro să o apuc? Trebuie să poposesc undeva. Stăteam în faţa clădirii pompierilor întrebându-mă dacă nu cumva aş putea să mă strecor în vreunul dintre ganguri, pândind clipa când soldatul se va întoarce cu spatele. Urc treptele, cu intenţia să intru în vorbă cu el. Îl văd ridicând pe loc barda spre mine în semn de onor şi aşteptând să-i spun ceva. Această bardă ridicată, cu tăişul spre mine, îmi transmite un fior rece care-mi străbate toţi nervii; amuţesc de spaimă în faţa acestui om înarmat şi fără să vreau mă dau înapoi. Nu spun nici o vorbă, mă retrag doar încet, îndepărtându-mă tot mai mult. Spre a salva aparenţele, îmi trec palma peste frunte ca şi când aş fi uitat ceva şi cobor în grabă. Ajuns din nou jos pe

trotuar, m-am simţit ca şi când aş fi scăpat de o mare primejdie. Apoi am dispărut fără întârziere.

Îngheţat pe jumătate, chinuit de foame, într-o dispoziţie tot mai lugubră, am luat-o din nou pe bulevardul Karl Johan; am început să blestem în gura mare, fără să-mi pese dacă mă aude cineva. În faţa clădirii Stortingului[1], chiar în dreptul primului leu, îmi aduc aminte, printr-o asociaţie de idei, de un pictor pe care îl cunoşteam; era un tânăr pe care îl scăpasem cândva să nu fie pălmuit în localul Tivoli şi îl vizitasem o dată, mai târziu. Trosnesc din degete şi mă îndrept spre strada Tordenskjold, dau de o uşă unde pe o carte de vizită stă scris C. Zacharias Bartel.

A ieşit chiar el, mirosea tare a bere şi a tutun.

– Bună seara! am spus eu.

– Bună seara! A, dumneata eşti? Dar de ce vii aşa de târziu? N-are nici un efect la lumina lămpii. De când n-ai mai fost pe-aici, am adăugat o căpiţă de fân şi am mai făcut câteva modificări. Trebuie să vezi tabloul ziua, n-are nici un rost să-l priveşti acum.

– Dă-mi voie totuşi să-l văd acum! am spus eu; de altfel, nici nu-mi aminteam despre ce tablou îmi vorbeşte.

– Absolut imposibil! răspunse el. La lumina lămpii totul pare galben. Şi-apoi, mai e şi altceva – s-a apropiat de mine şi mi-a spus în şoaptă – în seara asta am la mine o fetiţă, aşa că-i cu neputinţă.

– Ei da, dacă aşa stau lucrurile, nici vorbă. M-am dat cu un pas înapoi, i-am spus noapte bună şi am plecat.

Astfel, nu mai rămânea nimic de făcut decât să caut un culcuş în pădure. De n-ar fi fost pământul atât de umed! Îmi mângâiam cuvertura, împăcându-mă tot mai mult cu gândul că trebuie să dorm afară. Mă zbuciumasem atât de mult să găsesc un adăpost în oraş, încât până la urmă am obosit şi mi s-a făcut lehamite de toate. Îmi făcea tot mai mare plăcere gândul că în curând mă voi odihni, voi depune armele şi voi hoinări pe stradă fără să mă mai gândesc la nimic. Am ajuns

[1] Parlamentul norvegian.

în dreptul ceasului din clădirea Universității; trecuse de zece. De acolo m-am îndreptat spre marginea orașului. Pe șoseaua Haegdehaugen m-am oprit la vitrina unei băcănii. Lângă o pâine albă, rotundă, dormea o pisică. Alături se afla un borcan cu untură și câteva cu gris. Le-am privit un timp, dar pentru că nu aveam nici o lețcaie ca să cumpăr ceva, le-am întors spatele și mi-am văzut de drum. Am mers foarte încet, trecând prin cartierul Majorstuen, apoi mai departe, tot mai departe, mai multe ceasuri în șir și am ajuns în cele din urmă în pădurea Bogstadskogen.

Acolo am lăsat drumul și m-am așezat o clipă să mă odihnesc. Apoi am început să caut un loc potrivit, am adunat buruieni și ienupăr și mi-am făcut un culcuș sus, pe o movilă unde era mai uscat. Mi-am desfăcut pachetul și am scos cuvertura. Eram frânt de oboseală din cauza drumului atât de lung, așa că m-am culcat de îndată. M-am întors de mai multe ori de pe o parte pe alta până când, în sfârșit, m-am așezat ceva mai bine; urechea mă durea puțin, se umflase după ce mi-o lovise cărăușul din carul cu fân și nu puteam dormi pe partea aceea. Mi-am scos ghetele și le-am pus la căpătâi, iar deasupra lor am întins hârtia mare de împachetat.

Întunericul se așternea în jur. Totul era cufundat în liniște, totul. Dar sus, în înălțimi, fremăta cântecul etern, suflul vântului, foșnetul surd și îndepărtat care nu încetează niciodată. Am ascultat atât de îndelung acest freamăt nesfârșit, morbid, încât a început să mă tulbure. Desigur că erau simfoniile lumilor ce se rostogoleau prin necuprins deasupra mea, stelele care intonau un imn...

La naiba! mi-am spus și am început să râd tare ca să-mi recapăt cumpătul; sunt cucuvelele care țipă în Canaan.

M-am ridicat și apoi m-am culcat din nou, m-am încălțat și am început să umblu încoace și încolo prin întuneric. După aceea m-am culcat încă o dată, și, plin de mânie și de teamă, m-am perpelit până spre dimineață, când în sfârșit am adormit.

Când am deschis ochii, se făcuse de mult ziuă și aveam impresia că se apropie de amiază. M-am încălțat, mi-am îm-

pachetat din nou cuvertura şi m-am întors în oraş. Nu se vedea nici o rază de soare şi dârdâiam de frig; picioarele îmi amorţiseră, iar ochii începură să-mi lăcrimeze ca şi când nu ar fi putut suporta lumina zilei.

Era ora trei. Foamea mă chinuia tot mai mult; eram extenuat şi pe drum vomitam din când în când, pe ascuns. M-am îndreptat spre restaurantul popular, am citit lista de bucate şi am dat nepăsător din umeri, ca şi când pastrama şi slănina afumată nu erau mâncăruri pentru mine; de acolo m-am dus spre Jaernbanetorvet[1]. Deodată m-a cuprins o toropeală ciudată; mi-am continuat drumul fără să-i dau importanţă. Dar această stare s-a înrăutăţit şi până la urmă am fost nevoit să mă aşez pe o treaptă, în faţa unei uşi. În întreaga mea fiinţă s-a produs o schimbare: ca şi când în interiorul meu s-ar fi deplasat ceva, ca şi când s-ar fi rupt ceva în creier. Am încercat de câteva ori să-mi reiau răsuflarea şi am rămas acolo pe treaptă, ameţit. Nu îmi pierdusem cunoştinţa, simţeam că mă mai durea urechea după lovitura din ajun, iar când prin faţa mea a trecut un cunoscut, mi-am dat îndată seama cine era, m-am ridicat şi l-am salutat.

Ce era senzaţia nouă, această nouă tortură, care se adăuga acum la toate celelalte? Să fi fost urmarea faptului că dormisem pe pământul gol? Sau poate fiindcă nu mâncasem încă nimic? La drept vorbind, o viaţă ca asta nu mai avea nici un rost. Pe sfintele patimi ale lui Cristos, nu înţelegeam cu ce mă făcusem atât de vinovat, încât să merit o astfel de prigoană. Deodată mi-a venit ideea că puteam şi astăzi, tot atât de bine ca şi ieri, să mă înjosesc din nou şi să-mi amanetez şi cuvertura de pat. Puteam să iau pe ea o coroană şi să mănânc de trei ori, ca să rezist până când găseam altceva. Pe Hans Pauli îl voi duce eu cumva cu vorba. Eram acum pe drum spre subsolul cu pricina, dar m-am oprit în faţa intrării, am dat din cap plin de îndoială şi am făcut calea întoarsă.

Pe măsură ce mă îndepărtam, simţeam tot mai multă bucurie că rezistasem acestei ispite grele. Convingerea că

[1] Piaţa gării.

sunt cinstit şi-a croit drum în mintea mea, m-a umplut cu simţământul minunat că sunt un om de caracter, un far alb în mijlocul unei mări tulburi de oameni, al unei mări pline de epave. Să amanetezi avutul altuia pentru un prânz, să-ţi pronunţi propria sentinţă în timp ce mănânci şi bei pe săturate, să-ţi spui singur că eşti un om de nimic şi să laşi ochii în jos – asta, niciodată! Niciodată! De fapt, nici nu mă gândisem vreodată serios la aşa ceva. Aproape că nu-mi trecuse deloc prin cap. Şi apoi, nimeni nu poate să-şi ia răspunderea pentru nişte gânduri răzleţe, fugare, mai ales când are o durere de cap groaznică şi târăşte după sine, cu ultimele forţe ce i-au mai rămas, o cuvertură de pat care aparţine altcuiva.

Dar în cele din urmă tot se va găsi o cale de salvare! Mai era şi negustorul Christie din strada Grønland; l-am inoportunat oare din oră în oră de când i-am trimis cererea? Am sunat eu la el seara şi dimineaţa şi m-a respins? De fapt, nici măcar nu mă prezentasem încă la el ca să primesc un răspuns. Poate că încercarea nu era cu totul zadarnică, poate că de data aceasta îmi va surâde norocul; căile norocului sunt atât de ciudat de întortocheate. Şi astfel am plecat spre Grønland. Ultima zdruncinare pe care o suferisem mă obosise şi acum mergeam foarte încet, gândindu-mă ce să-i spun negustorului. Poate că e un om bun, poate că-mi va da o coroană ca arvună fără să-l rog. Astfel de oameni puteau să aibă idei minunate uneori.

M-am strecurat sub o poartă şi mi-am înnegrit genunchii de la pantaloni cu scuipat ca să arate mai cum se cuvine, mi-am ascuns cuvertura după o ladă, într-un ungher întunecos, am traversat strada şi am intrat în prăvălioară.

Un bărbat lipeşte pungi din ziare vechi.

– Aş dori să vorbesc cu domnul Christie, zic.

– Eu sunt, răspunse el.

– Aşa! I-am spus cum mă cheamă, apoi că mi-am permis să-i trimit o cerere şi că nu ştiu dacă rezultatul e favorabil. Mi-a repetat numele de câteva ori şi a început să râdă.

– Să vedeţi! spuse el şi scoase cererea mea din buzunarul său de la haină. Vreţi să vă uitaţi puţin cum mânuiţi cifrele,

domnule? V-ați datat scrisoarea cu anul 1848. Și negustorul începu să râdă cât îl ținea gura.

– Da, e destul de regretabil, am spus eu jenat. O neatenție, o scăpare, am recunoscut mai departe.

– Vedeți dumneavoastră, eu am nevoie de un om care în general nu greșește cifrele, spuse el. Îmi pare rău; scrisul dumneavoastră este citeț, de altfel îmi place și scrisoarea dumneavoastră, dar...

Am mai așteptat un timp; nu se putea ca acestea să fie ultimele cuvinte ale negustorului. Dar el a început iar să lipească pungi.

– Da, este neplăcut, am mai spus eu, într-adevăr foarte neplăcut. Dar firește că așa ceva nu s-ar repeta și poate că această mică scăpare nu trebuie să însemne totuși că sunt absolut incapabil să țin contabilitatea.

– Nu, asta n-o spun nici eu, răspunse. Dar lucrul a tras atât de greu în cumpănă încât m-am hotărât de îndată să accept pe altcineva.

– Postul este deci ocupat? am întrebat eu.

– Da.

– Ei, Doamne, atunci numai este nimic de făcut.

– Nu. Îmi pare rău, dar...

– La revedere! am spus eu.

Am fost cuprins de o furie violentă și nestăpânită. Mi-am luat pachetul de unde-l dosisem și scrâșnind din dinți am pornit la drum ciocnindu-mă pe trotuar de trecătorii pașnici, fără să le cer scuze. Când un domn s-a oprit, luându-mă puțin la rost pentru comportarea mea, m-am întors și i-am strigat în ureche un singur cuvânt, un cuvânt fără sens, i-am băgat pumnii strânși sub nas și am plecat mai departe, clocotind de furia mea oarbă pe care nu o mai puteam stăpâni. El a chemat un polițist – și nici eu nu doream altceva în momentul acela decât să-mi cadă în mână un polițist; mi-am încetinit pașii dinadins ca să-i dau putința să mă ajungă din urmă, dar nu a venit. Oare exista cât de cât vreo noimă în faptul că toate încercările mele, chiar și cele mai hotărâte și mai stăruitoare, se terminau cu un eșec? De pildă, de ce scrisesem 1848? Ce aveam eu a face cu

cifra asta blestemată? Iar acum eram atât de flămând, încât măruntaiele mi se răsuceau ca niște viermi.

Și nicăieri nu era scris că voi putea face rost de ceva mâncare până la sfârșitul zilei. Pe măsură ce timpul trecea, mă simțeam parcă tot mai stors, atât sufletește, cât și trupește. Iar faptele mele deveneau tot mai puțin onorabile, pe zi ce trecea. Îmi croiam drum cu ajutorul minciunii, fără să roșesc, înșelam oameni săraci la plata chiriei, aveam chiar de luptat cu gândurile cele mai josnice. De pildă, acela de a dispune de cuverturile de pat ale altora – și toate acestea fără regrete, fără remușcări. Înlăuntrul meu începeau să apară tot mai multe pete de putreziciune, un mucegai negru care se întindea din ce în ce. Iar de sus, din cer, Dumnezeu mă urmărea cu un ochi atent, luând seama ca pieirea mea să se desfășoare după toate regulile artei, încet și sigur, fără nici o întrerupere a ritmului. Dar în străfundul iadului diavolii spumegau de furie că durează atât de mult până când să comit un păcat de moarte, de neiertat, pentru care Dumnezeu, în dreptatea sa, să fie nevoit să mă zvârle în focul gheenei.

Mi-am iuțit pașii, am început să merg din ce în ce mai repede, am cotit brusc la stânga și am intrat, încălzit și furios, pe o poartă luminoasă, împodobită. Nu m-am oprit nici măcar pentru o secundă. Dar întreaga ornamentație, atât de ciudată, a intrării mi s-a întipărit pe loc în minte, fiecare amănunt neînsemnat al ușilor, al decorațiunilor, al pavajului îmi rămăsese clar în fața privirii mele interioare în timp ce urcam în grabă scările. Am sunat stăruitor la etajul al doilea. De ce m-am oprit tocmai la etajul al doilea și de ce am tras de cordonul soneriei care se găsea cel mai departe de scară?

O domnișoară într-o rochie cenușie cu garnitură neagră a venit să-mi deschidă; m-a privit un moment mirată, și a dat din cap spunând:

– Nu, nu avem nimic astăzi.

Apoi a dat să închidă ușa. Oare de ce am eșuat și față de această persoană? Fără îndoială că mă luase drept un cerșetor, și dintr-o dată mi-am recâștigat sângele rece și calmul.

Mi-am scos pălăria şi m-am înclinat respectuos şi, ca şi când nu i-aş fi auzit cuvintele, i-am spus deosebit de politicos:

– Vă rog să mă scuzaţi, domnişoară, că am sunat atât de tare, nu cunoşteam soneria. Locuieşte cumva aici un domn bolnav care a anunţat în ziare că ar avea nevoie de o persoană care să-i împingă căruciorul?

Tânăra a stat un moment pe gânduri la auzul acestei născociri – şi părea că nu ştie bine ce părere să-şi facă despre persoana mea.

– Nu, spuse ea în cele din urmă. Aici nu locuieşte nici un domn bolnav.

– Nu? Un domn mai în vârstă, care să fie plimbat timp de două ceasuri pe zi pentru patruzeci de øre?

– Nu.

– Atunci vă rog încă o dată să mă scuzaţi, spun eu; poate că este la parter. Am vrut doar să-i recomand pe cineva pe care-l cunosc şi a cărui soartă mă interesează. Mă numesc Wedel-Jarlsberg[1]. M-am înclinat din nou şi am plecat. Fata a roşit puternic. Încurcată, a rămas pironită locului şi m-a urmărit cu privirea în timp ce coboram scara.

Mă liniştisem şi eram din nou lucid. Cuvintele fetei – că nu are să-mi dea nimic astăzi – avuseseră asupra mea efectul unui duş rece. Iată-mă ajuns până acolo încât oricine putea să mă arate în gând cu degetul şi să-şi spună: un cerşetor, unul dintre acei cărora li se întinde ceva de mâncare prin uşă.

În Møllergaten m-am oprit în faţa unui restaurant şi am adulmecat aroma apetisantă de friptură; pusesem mâna pe clanţa uşii vrând să intru, fără vreun scop precis, dar m-am răzgândit la timp şi am plecat. Când am ajuns în Stortorvet, m-am uitat după un loc unde să mă pot odihni o clipă. Dar băncile erau ocupate până la ultima şi zadarnic am căutat peste tot în jurul bisericii un loc liniştit ca să mă pot aşeza. Fireşte, mi-am spus cu amărăciune, fireşte, fireşte! Şi am luat-o din nou la drum. M-am abătut pe la fântâna din colţul Halei de carne şi am băut o gură de apă. Apoi am plecat mai

[1] Numele unei cunoscute familii a vechii aristocraţii norvegiene.

departe, trăgându-mi cu greu un picior după celălalt, oprindu-mă timp îndelungat în faţa fiecărei vitrine şi urmărind cu privirile fiecare trăsură ce trecea. Simţeam în cap o fierbinţeală mare, iar în tâmple ceva îmi zvâcnea ciudat; apa pe care o băusem îmi făcea rău şi am vomat-o, încetul cu încetul, pe stradă. Am ajuns astfel până la cimitirul Krist. M-am aşezat cu coatele pe genunchi şi cu capul în mâini; în această poziţie mă simţeam bine şi durerea surdă din piept îmi încetase.

Lângă mine, un pietrar stătea lungit pe o placă mare de granit şi săpa o inscripţie. Purta ochelari albaştri şi mi-a amintit îndată de un cunoscut pe care aproape îl uitasem. Era funcţionar la o bancă şi îl întâlnisem cu câtva timp în urmă în cafeneaua Oplandske.

De-aş putea să las toată ruşinea la o parte şi să mă adresez lui. Să-i spun adevărul fără înconjur; că acum începe să-mi meargă foarte greu, că abia pot să mă mai ţin pe picioare. Puteam să-i dau abonamentul de bărbierit... Zău aşa, abonamentul meu! Cu tichete în valoare de aproape o coroană. Încep să caut nervos această comoară preţioasă. Fiindcă nu dau de ea destul de repede, sar în picioare şi continui să caut – de emoţie, mă trec năduşelile – şi o găsesc, în sfârşit, în fundul buzunarului de la haină, împreună cu alte hârtii, unele curate, altele scrise, dar fără nici o valoare. Număr aceste şase tichete de mai multe ori, când într-un sens, când în celălalt. Nu aveam mare nevoie de ele. Oare era numai un capriciu al meu, o fantezie? Fapt este că de la un timp hotărâsem să nu mă mai bărbieresc. Mă puteam descurca deocamdată cu o jumătate de coroană, o jumătate de coroană albă de argint de Kongsberg[1]! Banca închidea fix la ora şase, puteam să-l pândesc pe omul meu în faţa cafenelei Oplandske între orele şapte şi opt.

Am stat şi m-am bucurat de ideea aceasta. Timpul trecea, vântul bătea puternic prin castanii din jurul meu şi ziua era pe sfârşite. Dar oare nu era cam jenant să acostezi un

[1] Localitate unde se află mine de argint.

domn, funcționar de bancă, pentru șase tichete de abonament la frizer? Se prea putea ca el să aibă un abonament întreg cu astfel de tichete, poate mai frumoase și mai fine decât ale mele, cine știe? Apoi am căutat prin toate buzunarele după alte lucruri pe care aș fi putut să i le mai dau, dar nu am găsit nimic. Ce-ar fi dacă i-aș oferi cravata! Puteam să mă lipsesc destul de ușor de ea, dacă îmi încheiam bine haina; lucru pe care oricum trebuia să-l fac, căci acum nu mai aveam vestă! Mi-am desfăcut cravata, un plastron mare care îmi acoperea jumătate din piept, am curățat-o cu grijă de praf și am învelit-o într-o coală albă de hârtie de scris împreună cu abonamentul de frizer. Apoi am părăsit cimitirul și m-am îndreptat spre cafeneaua Oplandske.

La primărie era ora șapte. M-am plimbat prin apropierea cafenelei, prin fața grilajului de fier, observându-i foarte atent pe toți cei care intrau sau ieșeau. În sfârșit, către ora opt, iată-l pe tânărul meu; bine făcut și elegant, ieșind în stradă și îndreptându-se spre intrarea cafenelei. Când l-am zărit, inima a început să mi se zbată în piept ca o păsărică într-o colivie; și l-am luat prin surprindere fără să-l mai salut:

– O jumătate de coroană, dragă prietene! am spus eu destul de îndrăzneț; uite aici – lucruri de valoare. Și i-am îndesat pachețelul în mână.

– N-am nimic! spuse el, zău că n-am nici un ban! Și-mi arătă portmoneul gol. Am fost în oraș aseară și am rămas lefter; te rog să mă crezi că nu mai am nici un øre.

– Da, dragă, te cred! am răspuns, crezându-l pe cuvânt. Doar nu avea nici un motiv să mintă pentru un lucru atât de neînsemnat; mi s-a părut chiar că ochii săi albaștri erau aproape umezi atunci când, scotocindu-și buzunarele, nu a găsit nimic. M-am retras. Atunci scuză-mă, am spus eu. Eram numai puțin strâmtorat.

Mă îndepărtasem o bucată bună, când m-a strigat să vin și să-mi iau pachetul.

– Păstrează-l sănătos! Păstrează-l sănătos! i-am răspuns. Ți-l dăruiesc din toată inima! Nu sunt decât câteva nimicuri, un fleac, cam tot ce mai am pe lumea asta. Am fost atât de

mişcat de propriile mele cuvinte – sunau atât de dezolant în amurgul acela – încât am izbucnit în plâns.

Vântul a început să se întețească, norii treceau cu mare iuțeală pe cer şi pe măsură ce se înnopta mi se făcea tot mai frig. Mergeam pe stradă plângând, îmi era tot mai milă de mine şi repetam câteva cuvinte, o exclamație care îmi aducea din nou lacrimile în ochi, tocmai când acestea dădeau să se oprească: Doamne, cât sunt de nenorocit! Doamne, cât sunt de nenorocit!

A trecut aproape un ceas, infinit de încet şi de leneş. Am rămas un timp în strada Torvgaten. Mă aşezam pe diferite trepte, mă strecuram pe sub portaluri când trecea cineva, căscam gura, absent, la prăvălioarele luminate, unde oamenii umblau cu mărfuri şi cu bani; în cele din urmă, mi-am găsit un loc comod în dosul unei stive de scânduri, între biserică şi hală.

Nu, în seara aceasta nu puteam să mă duc în pădure; orice s-ar întâmpla, nu mă mai ţineau puterile – iar drumul era atât de infinit de lung. Voi rămâne acolo unde mă găseam şi voi petrece noaptea cum voi putea; dacă se va face prea frig, mă voi plimba puțin pe lângă biserică; nu aveam de gând să-mi bat prea mult capul pentru atâta lucru. M-am sprijinit cu spatele de stiva de scânduri şi am aţipit.

Zgomotul din jurul meu a încetat, prăvăliile s-au închis, paşii pietonilor se auzeau tot mai rar, până la urmă s-a făcut întuneric la toate ferestrele...

Am deschis ochii şi în faţa mea am zărit o făptură omenească; nasturii albi, strălucitori m-au făcut să presupun că este un polițist; faţa nu i-o puteam vedea.

– Bună seara! spuse el.

– Bună seara! am răspuns speriat. M-am ridicat jenat. Polițistul a stat o clipă nemişcat.

– Unde locuiți? m-a întrebat el.

Potrivit unui vechi obicei, i-am dat, în mod automat, vechea mea adresă, mica mea mansardă pe care o părăsisem.

S-a oprit un moment.

– Am făcut ceva rău? l-am întrebat cu teamă.

– Nu, deloc! răspunse el. Dar ar trebui acum să plecaţi acasă, e prea rece ca să şedeţi aici.

– Da, văd, e cam răcoare.

I-am spus bună seara şi m-am îndreptat instinctiv spre vechea mea locuinţă. Cu băgare de seamă, puteam ajunge sus fără să fiu auzit; în total, erau opt trepte şi numai ultimele două scârţâiau.

Mi-am scos ghetele jos, la intrare, şi am început să urc. Era linişte peste tot: la etajul al doilea se auzea tic-tac-ul încet al unui ceas şi un copil care scâncea; apoi nu s-a mai auzit nimic. Mi-am găsit uşa, am ridicat-o puţin din balamale şi am deschis-o fără cheie, aşa cum obişnuiam, am intrat în cameră şi am închis-o fără zgomot.

Toate erau cum le lăsasem; perdelele erau date la o parte, iar patul gol. Pe masă am zărit o hârtie, poate că era biletul meu către gazdă; aşadar, nici nu a dat pe aici de când plecasem. Am pipăit pata albă de pe masă şi am constatat, spre surprinderea mea, că era o scrisoare. O scrisoare? O iau şi o aduc la fereastră, studiez, atât cât e cu putinţă pe întuneric, aceste litere scrise neciteţ şi până la urmă desluşesc numele meu. Aha! m-am gândit, răspuns de la gazdă, care îmi interzice să mai calc în cameră, dacă m-aş încumeta să mă înapoiez.

Apoi încet, foarte încet ies din nou din cameră, ţin ghetele într-o mână, scrisoarea în cealaltă şi cuvertura subsuoară. Păşesc cât mai uşor cu putinţă şi strâng din dinţi pe acele trepte ce scârţâie, trec în sfârşit cu bine peste ele, cobor toată scara şi iată-mă iarăşi jos, la intrare.

Îmi încalţ din nou ghetele, înnod şireturile încet; după ce am terminat, stau o clipă liniştit privind în gol, fără să mă gândesc la nimic şi ţinând scrisoarea în mână.

Apoi plec.

Mai sus, pe stradă, flacăra tremurândă a unui felinar cu gaz răspândeşte puţină lumină; mă duc de îndată acolo, îmi sprijin pachetul de stâlpul felinarului şi apoi deschid scrisoarea; totul se petrece foarte încet.

Pieptul îmi este străbătut de ceva asemănător unui şuvoi de lumină şi aud cum scot un ţipăt slab, un sunet absurd de

bucurie: scrisoarea era de la redactorul-şef, foiletonul îmi fusese acceptat, fusese dat direct la cules în tipografie! „Câteva mici modificări... corectate, câteva greşeli de ortografie... Scris cu talent... Se tipăreşte mâine... zece coroane".

Am râs şi am plâns una după alta, am început să alerg pe stradă, m-am împiedicat şi am căzut lovindu-mă la un genunchi, am înjurat cu voce tare de toţi sfinţii, aşa fără pricină. Iar timpul trecea.

Până în zori, am tot cântat şi chiuit ca tirolezii pe străzi, nebun de bucurie şi repetând întruna: *Scris cu talent, aşadar o capodoperă, o lucrare genială.* Şi zece coroane!

PARTEA A DOUA

TRECUSERĂ câteva săptămâni şi într-o seară mă aflam în oraş.

Mă dusesem iarăşi într-unul dintre cimitire încercând să scriu un articol pentru un ziar; între timp, se făcuse ora zece, se întunecase şi poarta cimitirului urma să se închidă. Eram flămând, foarte flămând; cele zece coroane mi-au ajuns, din păcate, prea puţin; trecuseră două, aproape trei zile şi nopţi de când nu mai mâncasem nimic şi mă simţeam sleit; mă obosea chiar şi să ţin creionul în mână. Aveam în buzunar o jumătate de briceag şi o legătură de chei, dar nici un ore.

După ce poarta cimitirului s-a închis, ar fi trebuit, de fapt, să mă duc de îndată acasă. Dar îmi era în mod instinctiv teamă de camera mea, unde totul era întunecat şi gol: un atelier de tinichigerie părăsit, în care primisem în cele din urmă permisiunea să locuiesc provizoriu. Şi astfel, am hoinărit mai departe, am trecut la întâmplare prin faţa primăriei, ajungând până la malul mării, până pe cheiul căii ferate, unde m-am aşezat pe o bancă.

Pentru moment, nu mi-a venit nici un gând trist; uitasem de necazuri şi mă simţeam liniştit la vederea portului care se profila paşnic şi frumos în semiîntuneric. Dintr-o veche obişnuinţă, voiam să-mi ofer plăcerea de a citi încă o dată articolul pe care tocmai îl scrisesem şi pe care creierul meu obosit îl considera drept cel mai bun din câte produsesem până atunci. Am scos mai întâi manuscrisul din buzunar, l-am dus aproape de ochi ca să văd mai bine şi l-am parcurs pagină cu pagină. În

cele din urmă, aceasta m-a obosit şi am pus din nou hârtia în buzunar. Totul era liniştit; marea se întindea sidefie şi albastră şi păsărelele zburau tăcute pe dinaintea mea dintr-un loc într-altul. Ceva mai departe, un poliţist patrula agale, încolo, nu se zărea nimeni şi întregul port era cufundat în somn.

Îmi trec în revistă din nou averea: o jumătate de briceag, o legătură de chei, dar nici un ore. Deodată, vâr iar mâna în buzunar şi scot hârtiile la iveală. E un gest mecanic, un act reflex, inconştient. Caut o foaie albă nescrisă şi – Dumnezeu ştie de unde mi-a venit ideea – fac o pungă, o strâng cu grijă la gură, în aşa fel încât să pară că este plină. Şi apoi o arunc departe, pe caldarâm; vântul o duce şi mai departe, dar până la urmă se opreşte.

Foamea începuse să mă chinuiască din nou. Şedeam pe bancă şi priveam punga mea albă; parcă era plină doldora cu bani strălucitori de argint. Am ajuns să mă amăgesc, să-mi închipui că are într-adevăr ceva în ea. Am încercat să ghicesc suma – dacă ghicesc fără să greşesc, este a mea. Vedeam în imaginaţie monedele mici şi delicate de zece ore pe fundul ei şi coroanele mai groase, cu marginea zimţată, de deasupra – o pungă întreagă plină cu bani. Mă uitam la ea cu ochii holbaţi şi îmi făceam singur curaj să mă apropii şi s-o fur.

În momentul acela îl aud pe poliţist tuşind – oare cum de mi-a dat în gând să fac şi eu exact acelaşi lucru? M-am ridicat de pe bancă şi am tuşit de trei ori ca să audă. Cum se va mai năpusti asupra pungii când va trece prin apropierea ei! M-am bucurat de această festă, mi-am frecat mâinile încântat, şi am înjurat de mama focului. Ce mutră o să mai facă, nătărăul! Mă voi cufunda în mlaştina cea mai fierbinte a iadului şi în chinuri veşnice pentru farsa asta de netrebnic. Eram ca beat de inaniţie, foamea mă ameţise în toată puterea cuvântului. Câteva minute mai târziu, poliţistul se apropie, izbindu-şi călcâiele metalice pe caldarâm, pândind în toate părţile. Păşeşte agale, are o noapte întreagă înaintea lui; nu observă punga decât când ajunge foarte aproape de ea. Se opreşte şi o priveşte. Arată atât de albă şi de valoroasă pe locul unde se află; poate conţine şi ceva bani, nu-i aşa? Ceva bani de argint?... Apoi o ridică. Hm! E uşoară, foarte uşoară; poate că

în ea este o pană scumpă, o podoabă de pălărie... Apoi deschide punga atent cu mâinile sale mari şi priveşte înăuntru. Râdeam, râdeam şi mă loveam cu palmele pe genunchi, râdeam ca un nebun. Dar din gât nu ieşea nici un sunet, râsul meu era mut şi febril... Avea profunzimea unui suspin...

Apoi călcâiele încep din nou să izbească caldarâmul şi poliţistul face un tur pe chei. Şedeam pe banca mea, cu lacrimi în ochi şi căutam să-mi trag răsuflarea; eram cu totul transportat, pradă unei veselii febrile. Am început să vorbesc cu voce tare, să-mi relatez mie însumi întâmplarea cu punga, să imit gesturile bietului poliţist; mi-am privit palma goală, repetând fără încetare cuvintele: *A tuşit când a aruncat-o! A tuşit când a aruncat-o!* La aceste cuvinte am adăugat altele noi, din ce în ce mai bizare, apoi, în cele din urmă, am transformat întreaga propoziţie astfel: *A tuşit o singură dată – hoho!*

Am epuizat toate variaţiunile posibile pe marginea acestor cuvinte şi a trecut o mare parte a serii până când buna mea dispoziţie a luat sfârşit. Apoi m-a copleşit un calm somnolent, o oboseală plăcută, căreia nu m-am împotrivit. Se făcuse şi mai întuneric; o briză uşoară încreţea sideful mării. Vapoarele, ale căror catarge se profilau la orizont, păreau, cu corpurile lor mari, nişte gângănii tăcute care se zbârleau şi mă pândeau. Nu simţeam nici o durere, foamea mi-o amorţise; dimpotrivă, mă simţeam plăcut de gol, neatins de nimic din jurul meu şi eram bucuros că nu mă vede nimeni. Am întins picioarele pe bancă şi m-am sprijinit de spetează. În felul acesta puteam să savurez cel mai bine întreaga plăcere a izolării. Cugetul nu mi-era umbrit de nici un nor, nu trăiam nici un simţământ dureros şi, după câte îmi dădeam seama, nu aveam nici o poftă, nici o dorinţă. Stăteam întins, cu ochii deschişi, absent, mă simţeam într-o plăcută depărtare de mine însumi.

În plus, nu mă tulbura nici un zgomot; întunericul blând învăluise universul din faţa ochilor mei şi mă înmormântase într-o linişte deplină – numai monotonia pustie a tăcerii îmi umplea urechile. Iar gângăniile întunecate de acolo, de departe, mă vor atrage spre ele la căderea nopţii şi mă vor duce peste mări şi prin ţări străine, nelocuite de oameni. Mă vor duce la castelul

prințesei Ylajali, unde mă așteaptă o splendoare nebănuită, mai mare decât oricare alta văzută vreodată de vreun om. Ylajali va ședea într-o sală strălucitoare, unde toate sunt din ametist, pe un tron de trandafiri galbeni, iar când voi intra își va întinde brațele spre mine; și când mă voi apropia și voi îngenunchea, mă va saluta spunându-mi: Bun sosit, cavalere, în palatul meu și în țara mea. Te-am așteptat timp de douăzeci de veri și te-am chemat în toate nopțile senine. Când erai supărat plângeam, iar când dormeai îți inspiram vise minunate...

Apoi frumoasa mă va lua de mână și mă va însoți prin săli lungi unde șiruri nesfârșite de oameni strigă ura, prin grădini luminoase unde trei sute de fete se joacă și râd, apoi mă va conduce într-o altă sală unde toate sunt din smaragd. Soarele își trimite razele luminoase în sală; prin galerii și prin săli trec cântând coruri și mă învăluie valuri puternice de parfum. Îi țin mâna într-a mea și simt cum în vine îmi pulsează puternic pornirile dragostei; o cuprind cu brațul, iar ea șoptește: Nu aici, vino mai departe! Intrăm în sala cea roșie unde toate sunt din rubin, de o strălucire atât de intensă încât îmi vine amețeala. Apoi simt cum își petrece brațul pe după gâtul meu, îi simt răsuflarea pe obraz, aud cum îmi șoptește: *Bun venit, iubitule! Sărută-mă! Mai mult... Mai mult...*

De pe bancă văd stelele – iar gândurile îmi aleargă cu repeziciune și se cufundă într-un uragan de lumină...

Adormisem acolo, întins pe bancă și m-a trezit polițistul. Fără milă m-a readus la viață și la mizerie. Primul meu simțământ a fost acela de mirare stupidă că mă aflu sub cerul liber, dar el a fost în curând înlocuit de o descurajare amară. Era cât pe-aci să izbucnesc în plâns de necaz că mai sunt încă în viață. În timp ce dormisem, plouase; hainele îmi erau ude până la piele și simțeam că frigul îmi pătrunsese în toate mădularele. Întunericul era și mai adânc, abia mai puteam să deslușesc fața polițistului.

– Așa, spuse el, ridică-te acum!

M-am ridicat de îndată; dacă mi-ar fi poruncit să mă așez din nou, aș fi făcut-o. Eram foarte deprimat și sleit de puteri.

În plus, aproape în acelaşi moment am început să simt din nou foamea.

– Aşteaptă puţin, nătărăule! strigă poliţistul după mine. Ţi-ai uitat pălăria. Aşa, acum pleacă.

– Mi s-a părut că am uitat ceva, am îndrugat eu, absent. Mulţumesc, noapte bună!

Şi am plecat împleticindu-mă.

De-aş avea măcar un pic de pâine! O pâine mică, gustoasă, de secară, din care să poţi muşca în timp ce colinzi străzile. Şi mergeam gândindu-mă la un anumit fel de pâine de secară, care ar fi atât de bună. Foamea mă chinuia puternic, doream să mor, să fiu departe. Am devenit sentimental şi am început să plâng. Mizeria mea nu se mai sfârşea. La un moment dat, m-am oprit pe stradă, am început să izbesc cu picioarele în caldarâm şi să blestem în gura mare. Cum mi-a spus? Nătărăule? O să-i arăt eu poliţistului ce înseamnă să mă facă nătărău. Spunând acestea, m-am întors şi am început să fug înapoi. Simţeam cum mă înfierbântasem de furie. La un moment dat, m-am împiedicat şi am căzut. Dar nu am dat nici o importanţă faptului, m-am ridicat din nou şi am continuat să alerg. Până să ajung jos, în Jaerbanetorvet, obosisem atât de tare încât nu mă mai simţeam în stare să alerg mai departe până la chei; de altfel, în timpul fugii mi se potolise şi furia. În cele din urmă, m-am oprit ca să-mi trag răsuflarea. La urma urmei, ce importanţă are ce spune un poliţist? Dar nu pot să mai rabd toate astea! Fără îndoială! m-am întrerupt, la atâta s-a priceput el! Această scuză mi s-a părut satisfăcătoare; mi-am spus din nou că numai atât s-a priceput să spună. Cu asta, m-am întors.

Doamne, câte mai sunt şi eu în stare să fac! mi-am spus cu indignare; să alerg ca un bezmetic pe străzile astea ude, în puterea nopţii! Foamea mă rodea fără cruţare şi nu-mi dădea un moment de răgaz. Înghiţeam întruna la salivă în speranţa că o să mă satur puţin şi mi se părea că reuşesc într-o oarecare măsură. În ultimele săptămâni, înainte de a ajunge să ţin acest post negru, mâncasem foarte puţin, iar acum simţeam că forţele îmi slăbiseră mult. Chiar dacă prin diferite

manevre aş fi izbutit să fac rost de cinci coroane, aceşti bani tot nu ar fi ţinut atât de mult încât să mă ajute să mă restabilesc înainte ca o nouă perioadă de foame să se abată asupra mea. Mai ales spatele şi umerii îmi erau atinşi; mica jenă din piept o mai puteam înăbuşi tuşind puternic sau mergând aplecat, dar cu spatele şi umerii nu aveam ce să fac. Oare de ce nu voiau să-mi dea deloc ascultare? Oare nu aveam tot atât de mult ca oricare altul dreptul să trăiesc, de pildă ca anticarul Pascha, sau comisionarul de transporturi maritime Hennechen? Oare nu aveam şi eu umeri de uriaş şi braţe puternice cu care să lucrez, oare nu căutasem până şi un loc de tăietor de lemne în strada Møllergaten spre a-mi câştiga pâinea cea de toate zilele? Eram cumva leneş? Nu am căutat peste tot de lucru, nu am ascultat conferinţe, nu am scris articole de ziar, nu am citit şi am lucrat zi şi noapte ca un nebun? Nu am trăit oare ca un zgârcit, numai cu pâine şi lapte când aveam bani mulţi, cu pâine când aveam bani puţini, şi nu am flămânzit atunci când nu aveam nimic? Locuiam cumva la un hotel, dispuneam de un apartament la etajul întâi? Nicidecum. Locuiam într-un pod, într-un atelier de tinichigerie pe care toţi îl părăsiseră încă din iarna trecută fiindcă ningea înăuntru. Aşa că nu mai înţelegeam nimic.

Mă gândeam la toate acestea şi în gândurile mele nu se amesteca nici măcar o fărâmă de răutate, de invidie sau de amărăciune.

M-am oprit în faţa unei prăvălii de vopsele şi am privit vitrina; am încercat să citesc etichetele de pe câteva cutii ermetic închise, dar era prea întuneric. Furios pe mine însumi din cauza acestei noi idei ciudate şi mânios că nu puteam să aflu ce conţin aceste cutii, am izbit geamul cu mâna şi am plecat mai departe. Mai încolo am zărit un poliţist, m-am îndreptat spre el în pas întins şi am spus fără nici un fel de introducere:

– E ora zece.

– Nu, e ora două, spuse el mirat.

– Nu, e zece, am spus eu, ora este zece. Apoi, gemând de mânie, am înaintat câţiva paşi, am strâns pumnii şi i-am spus: Ascultă, ştii una? Este ora zece.

El a stat un moment pe gânduri, s-a uitat țintă la mine, m-a cercetat cu o privire uluită. Apoi a spus foarte încet:

– În orice caz, e vremea să pleci acasă. Vrei să te conduc?

Această amabilitate m-a dezarmat; simțeam cum mi se umplu ochii de lacrimi și m-am grăbit să răspund:

– Nu, mulțumesc! Am întârziat doar puțin la o cafenea. Vă mulțumesc foarte mult.

Când am dat să plec, a dus mâna la caschetă ca să mă salute! Amabilitatea lui mă copleșise și am plâns fiindcă nu aveam cinci coroane pe care să i le pot dărui. M-am oprit și m-am uitat după el cum pășea agale, m-am lovit cu palma peste frunte și am plâns tot mai tare pe măsură ce se îndepărta. M-am ocărât fiindcă eram atât de sărac, mi-am acordat tot felul de calificative, am inventat denumiri ofensatoare, cuvinte dure de dojana, pe care le-am îngrămădit asupra propriei mele persoane. Am continuat tot așa până aproape de casă. Când am ajuns la poartă, am descoperit că-mi pierdusem cheile.

Da, firește, am spus atunci furios, de ce să nu-mi pierd și cheile? Locuiesc aici într-o curte unde jos este un grajd și deasupra un atelier de tinichigerie; poarta este închisă în timpul nopții și nimeni, absolut nimeni nu poate s-o descuie. De ce să nu-mi pierd cheile? Eram ud leoarcă, flămând, dar numai foarte puțin flămând, și picioarele îmi erau doar ridicol de puțin obosite – atunci de ce să nu pierd cheile? De ce oare nu se mutase casa întreagă în cartierul Aker atunci când sosisem acasă și voiam să intru?... Și am râs în sinea mea, împietrit de foame și de frig.

Auzeam caii tropăind în grajd și puteam să văd fereastra mea de sus; dar nu puteam deschide poarta ca să mă strecor înăuntru. Obosit și amărât, m-am hotărât până la urmă să mă întorc pe chei și să-mi caut cheile.

Începuse din nou să plouă și simțeam cum apa îmi pătrunde până la umeri. În fața primăriei mi-a venit dintr-o dată o idee luminoasă: să rog poliția să-mi deschidă poarta. M-am adresat de îndată unui polițist și l-am rugat stăruitor să mă însoțească și, dacă poate, să-mi descuie poarta.

Da, dacă poate, da. Dar nu poate, căci nu el are cheile. Cheile poliției nu sunt aici, ci la secția detectivilor.

– Atunci ce să fac?

– Păi, trebuie să vă culcați la un hotel.

– Dar tocmai asta-i: nu pot merge la hotel fiindcă nu am bani. Am fost în oraș, la cafenea și prin urmare se înțelege că...

Am rămas un moment pe treptele primăriei. El se gândea, chibzuia și mă scruta cu privirea. Afară ploua cu găleata.

– Atunci să vă duceți la corpul de gardă și să vă declarați fără domiciliu, spuse el.

– Fără domiciliu? La asta nu mă gândisem. Zău, bună idee! I-am mulțumit polițistului pentru această sugestie remarcabilă și l-am întrebat dacă pot să intru și să spun fără altă introducere că sunt fără domiciliu.

– Sigur că da, mi-a răspuns el.

– Numele! m-a întrebat comisarul de serviciu.

– Tangen... Andreas Tangen.

Nu știu de ce am mințit. Gândurile îmi mișunau prin cap dezlânate și din ele se nășteau mai multe fantasmagorii decât puteam ține sub control; am inventat pe loc acest nume cu totul diferit de al meu și l-am spus fără nici un fel de premeditare. Mințeam fără să fie nevoie.

– Ocupația?

Asta însemna să mă bage la strâmtoare. Hm! M-am gândit mai întâi să spun că sunt tinichigiu, dar nu m-am încumetat; îmi dădusem un nume pe care nu-l are orice tinichigiu; apoi, mai purtam și ochelari. Atunci mi-a venit ideea să fiu insolent; am făcut un pas înainte și am spus apăsat și solemn:

– Ziarist!

Comisarul a tresărit înainte de a scrie, iar eu stăteam în fața barei, plin de importanță, ca un ministru fără domiciliu. Nu am trezit nici un fel de bănuieli; comisarul putea să înțeleagă prea bine de ce am zăbovit cu răspunsul. Ce noimă avea oare un ziarist la primărie – și fără adăpost?

– La ce ziar, domnule Tangen?

– La *Morgenbladet,* am răspuns. Din păcate, am întârziat puțin în seara asta în oraș...

– Nu vorbim despre aceasta, mă întrerupse el, şi adăugă cu un zâmbet: Când un tânăr iese în oraş... Înţelegem. Se întoarse către un poliţist şi-i spuse în timp ce se ridică şi se înclină politicos înspre mine: Condu-l pe domnul sus, la secţia rezervată. Noapte bună!

Am simţit că mă trec fiori reci gândindu-mă la îndrăzneala mea nemaipomenită şi am strâns cu putere pumnii spre a-mi păstra cumpătul.

– Gazul arde timp de zece minute, spuse poliţistul, întorcându-se în uşă.

– Apoi se închide?

– Da, apoi se închide.

M-am aşezat pe pat şi am auzit cum se întoarce cheia în broască. Camera luminoasă arăta plăcut. Mă simţeam bine la adăpost şi ascultam cu plăcere ploaia de afară. Nu mi-aş fi dorit ceva mai bun decât o astfel de celulă minunată. Mulţumirea mea creştea. Şezând pe pat, cu pălăria în mână şi cu ochii aţintiţi la flacăra de gaz de lângă perete, am început să rememorez împrejurările în care au avut loc primele mele relaţii cu poliţia. Căci, într-adevăr, acestea erau primele şi zău, tare am mai păcălit-o! Ziaristul Tangen, nu? Şi încă la *Morgenbladet!* Ce i-a mai mers omului *Morgenbladet* – drept la inimă! Nu vorbim despre aceasta, nu-i aşa? Rămas la dineul de gală de la Preşedinţia Consiliului până la orele două noaptea, uitat cheia de la poartă şi un portofel cu câteva mii de coroane. Condu-l pe domnul sus, la secţia rezervată...

Deodată, gazul se stinse. Atât de subit încât flacăra nu mai avu timp să descrească treptat. Mă pomenesc într-un întuneric atât de profund încât nu-mi mai pot vedea nici mâna şi nici pereţii albi din jur, nimic. Ce era să mai fac decât să mă culc? Aşa că am început să mă dezbrac.

Dar nu îmi era încă somn şi n-am putut adormi. Am stat culcat un timp, privind în întuneric; acest întuneric dens şi compact care nu avea sfârşit şi pe care nu-l puteam pătrunde. Mintea nu-l putea cuprinde. Întunecimea era peste măsură de copleşitoare şi simţeam că prezenţa ei mă apasă. Am închis ochii, am început să cânt încet pe patul de campanie

spre a-mi risipi gândurile, dar fără folos, întunericul pusese stăpânire pe ele şi nu le dădea pace nici un moment. Ce s-ar întâmpla dacă m-aş transforma şi eu în întuneric, dacă m-aş contopi cu el? Mă ridic în capul oaselor şi bâjbâi în jur.

Starea de nervozitate a ajuns să mă domine cu totul şi oricât încercam să mă împotrivesc, nu reuşeam. Ajunsesem prada fantasmagoriilor celor mai ciudate şi căutam să-mi impun calmul fredonând cântece de leagăn, încercând din răsputeri să mă liniştesc. Ţineam ochii aţintiţi asupra întunericului. De când eram nu mai văzusem un întuneric ca ăsta; fără îndoială că mă aflam într-un întuneric de un gen deosebit, un element desperat, căruia nimeni nu-i dăduse până atunci atenţie. Eram copleşit de gânduri din cele mai ridicole şi orice lucru mă speria. O gaură mică în peretele de lângă pat m-a preocupat timp îndelungat. E o gaură de la un cui, îmi zic, un semn în perete. Încep să o pipăi, suflu în ea şi încerc să ghicesc cât este de adâncă. Nu era, în nici un caz, o adâncitură nevinovată, era fără îndoială suspectă, plină de mistere şi trebuia să mă păzesc de ea. Obsedat de acest gând, plin de curiozitate şi de teamă, m-am văzut până la urmă nevoit să mă ridic din pat şi să-mi caut jumătatea de briceag ca să-i măsor adâncimea şi să mă încredinţez că nu ducea până dincolo, în celula vecină.

M-am culcat iar, cu gândul să adorm, dar în realitate am început din nou să lupt cu întunericul. Afară, ploaia încetase şi nu mai auzeam nici un zgomot. Un timp, am continuat să fiu atent dacă aud paşi în stradă şi nu m-am liniştit până când nu am auzit trecând un pieton; judecând după zgomotul paşilor, un poliţist. Deodată, încep să-mi trosnesc degetele de mai multe ori şi să râd. A naibii treabă şi asta! Ha! Mi-am imaginat că am inventat un cuvânt nou. Mă ridic în pat şi spun: Cuvântul nu există în limbă şi eu l-am inventat: kuboaa. Are litere ca un cuvânt, zău aşa, uite că am inventat un cuvânt... kuboaa... de o mare însemnătate gramaticală.

Şi cât de desluşit îl vedeam, în întuneric!

Stau cu ochii deschişi, mă minunez de descoperirea mea şi râd de bucurie. Apoi încep să vorbesc în şoaptă; s-ar putea să tragă cineva cu urechea, şi eu aveam de gând să-mi ţin se-

cretă invenția. Ajunsesem pur și simplu în pragul nebuniei din pricina foamei; eram gol pe dinăuntru, nu simțeam dureri și gândurile îmi rătăceau fără să le mai pot opri. Fac reflecții în liniște, în sinea mea. Cu un salt neobișnuit în înlănțuirea firească a gândurilor, încerc să cercetez în profunzime semnificația noului meu cuvânt. Nu e nevoie să însemne nici „Dumnezeu", nici „Tivoli" – dar cine a spus oare că trebuie să însemne „expoziție de animale"? Strâng cu putere pumnii și repet: cine a spus că trebuie să însemne „expoziție de animale"? Iar, la o adică, nu e nevoie să însemne nici măcar „lacăt" sau „răsărit de soare". Nu era greu să găsești un sens pentru un cuvânt ca acesta. O să aștept și o să las timpul să hotărască. Până una alta, pot să mă mulțumesc cu atâta.

Stau culcat pe patul de campanie și zâmbesc, dar nu spun nimic, nu mă pronunț nici pro, nici contra. După câteva minute, devin nervos; acest cuvânt nou mă sâcâie fără încetare, îmi revine mereu în minte, pune în cele din urmă stăpânire pe toate gândurile mele, sfârșește prin a mă obseda și a mă face să redevin serios. Îmi formulasem o părere în legătură cu sensul pe care acest cuvânt nu ar putea să-l aibă, dar nu luasem încă nici o hotărâre cu privire la sensul pe care ar trebui să-l aibă. Aceasta este o problemă secundară! spun eu cu voce tare, mă strâng de braț și îmi repet că este o problemă secundară. Din fericire, cuvântul a fost inventat și acesta e principalul. Dar gândul mă chinuiește necontenit și mă împiedică să adorm; nimic nu mi se pare că este destul de bun pentru acest cuvânt rar. În cele din urmă, mă ridic în capul oaselor, mă apuc cu amândouă mâinile de cap și spun: Dar tocmai de asta e cu neputință să-l las să însemne „emigrație" sau „fabrică de tutun"! Dacă ar fi putut să însemne așa ceva, atunci încă de mult m-aș fi hotărât să-i dau sensul ăsta și să iau asupra mea toate consecințele. Nu, de fapt, cuvântul era menit să însemne ceva *sufletesc,* un simțământ, o stare – oare nu puteam să înțeleg asta? Încep să-mi bat capul ca să găsesc ceva de natură sufletească. În momentul acela mi se pare că cineva vorbește, că se amestecă în convorbirea pe care o port cu mine însumi și întreb mânios: *Poftim? Ei,*

bine, n-ai pereche de idiot ce eşti! „Lână de tricotat"? Du-te dracului! De ce să fiu obligat să-l las să însemne tocmai „lână de tricotat" când mie îi repugnă atât de mult să însemne tocmai asta? Doar eu însumi inventasem cuvântul, şi, la urma urmei, aveam tot dreptul să-i dau orice sens. După câte ştiam, încă nu mă pronunţasem...

Gândurile începeau să-mi devină din ce în ce mai confuze. În cele din urmă, am sărit din pat ca să caut robinetul. Nu-mi era sete, dar capul îmi ardea şi simţeam imperios nevoia să beau apă, o necesitate instinctivă. După ce am băut, m-am urcat din nou în pat şi m-am hotărât să adorm cu orice preţ. Am închis ochii şi mi-am impus să stau liniştit. Am stat mai multe minute fără să fac nici o mişcare, am transpirat şi simţeam cum sângele îmi pulsa puternic prin vine. Dar zău că a fost nostim de tot că a început să caute bani în pungă! Şi nu a tuşit decât o singură dată. Oare mai circulă încă la ora asta? Sau poate stă pe banca mea?... Sideful albastru... Vapoarele...

Am deschis ochii. De ce să-i mai ţin închişi, dacă tot nu puteam dormi? Iar în jurul meu continua să domnească acelaşi întuneric, aceeaşi neagră eternitate de nepătruns, împotriva căreia se ridicaseră gândurile mele, dar pe care nu o puteam cuprinde. Oare cu ce aş putea-o asemui? Făceam eforturile cele mai disperate spre a găsi un cuvânt destul de negru pentru a determina acest întuneric, un cuvânt atât de năprasnic de negru încât să-mi înnegrească gura atunci când îl rostesc. Doamne, cât era de întuneric! Şi gândurile îmi fug iarăşi spre mare, spre vapoare, – monştrii aceia mari care stăteau şi mă aşteptau. Voiau să mă atragă la ele, să mă reţină şi să plutească apoi cu mine peste mări şi ţări, prin împărăţii întunecate, pe unde încă nu a călcat picior de om. Mi se pare că sunt pe bord, atras în apă, că planez prin nori şi apoi cad, cad... Scot un ţipăt răguşit de spaimă şi mă prind cu putere de pat. Făcusem o călătorie atât de primejdioasă, mă prăbuşisem prin aer ca o boccea. Şi ce simţământ de uşurare când m-am lovit cu mâna de patul aspru! Aşa e când mori, mi-am zis, acum o să mor! Apoi m-am gândit un timp că dintr-o clipă în alta aveam să mor. Deodată mă ridic în pat şi întreb

răstit: *Cine a spus că trebuie să mor? Eu am inventat cuvântul, aşa încât numai mie îmi revine dreptul să hotărăsc ce înţeles să aibă!...* M-am auzit singur cum aiurez, m-am auzit încă pe când vorbeam. Nebunia mea era un delir din cauza slăbiciunii şi epuizării, dar nu-mi pierdusem încă raţiunea. Şi atunci, pe neaşteptate, m-a străfulgerat gândul că eram pe cale de a înnebuni. Cuprins de spaimă, sar din pat. Merg împleticindu-mă spre uşa pe care încerc s-o deschid, mă reped de câteva ori la ea să o sparg, mă dau cu capul de pereţi, mă vait în gura mare, îmi muşc degetele, plâng şi blestem...

Totul era cufundat în linişte; în încăpere nu răsuna decât ecoul vocii mele. Căzusem pe podea şi nu mai eram în stare să orbecăi prin celulă! Deodată zăresc sus în perete un pătrat cenuşiu, o nuanţă de alb, o idee – era lumina zilei! O, cât am răsuflat de uşurat! La vederea acelei urme binecuvântate de lumină, m-am aruncat pe podea, am plâns de bucurie, am sărutat geamul, m-am comportat ca un nebun. Dar în momentul acela eram conştient de ceea ce fac. Dintr-o dată, mi-a dispărut toată descurajarea, a încetat orice disperare şi suferinţă; în momentul acela nu exista nici o dorinţă care, după câte puteam să-mi dau seama, să nu-mi fi fost îndeplinită. M-am aşezat pe podea şi, cu braţele încrucişate, am aşteptat calm să se facă ziuă.

Ce grea a fost noaptea! Mă întrebam cu mirare cum de nu m-au auzit făcând zgomot. Dar, de fapt, eram în secţia rezervată, deasupra tuturor deţinuţilor. Un ministru fără domiciliu, dacă puteam spune astfel. Buna mea dispoziţie continuă. Cu ochii aţintiţi asupra deschizăturii tot mai luminoase din perete, mă distrez la gândul că jucam rolul unui ministru, mă intitulam von Tangen şi îmi potriveam cuvintele în stil ministerial. Nu încetasem cu elucubraţiile, dar acum eram cu mult mai puţin nervos. De n-aş fi comis regretabila imprudenţă de a-mi lăsa portofelul acasă! Pot avea onoarea să-l duc pe domnul ministru la culcare? Şi cu cea mai mare seriozitate, cu multe ceremonii, m-am îndreptat spre pat şi m-am lungit.

Se luminase acum atât de bine, încât puteam oarecum să desluşesc conturul celulei şi curând după aceea am putut ve-

dea şi clanţa enormă de la uşă. Aceasta m-a destins; întunericul uniform, atât de iritant, de dens, încât mă împiedica să mă văd, fusese înfrânt; curând nervii mi s-au calmat şi nu peste mult timp am simţit cum pleoapele mi se lasă grele.

Am fost trezit de câteva bătăi în uşă. Am sărit în grabă din pat şi m-am îmbrăcat cât am putut de repede; hainele îmi erau însă ude din seara de Ajun.

– Vă rog să vă prezentaţi la comisarul de serviciu, spuse poliţistul.

Aşadar, trebuia să trec prin noi formalităţi! mi-am zis cu spaimă.

Am coborât într-o încăpere mare, în care se aflau treizeci până la patruzeci de oameni, toţi fără domiciliu. Au fost strigaţi unul câte unul dintr-un registru şi tot unul câte unul au primit bonuri de masă. Comisarul de serviciu întreba de fiecare dată pe poliţistul de lângă el:

– A primit bon? Să nu uiţi să-i dai. Se pare că toţi au nevoie să mănânce ceva.

Mă uitam la bonurile acestea şi îmi doream şi mie unul.

– Andreas Tangen, ziarist!

Am făcut un pas înainte şi m-am înclinat.

– Dar cum se face că şi *dumneavoastră* aţi ajuns aici?

I-am explicat din nou situaţia, repetând întreaga poveste din seara precedentă, am minţit cu sânge rece şi fără să clipesc măcar din ochi, am minţit cu convingere; din păcate, întârziasem cam mult în oraş, la cafenea, şi pierdusem cheia...

– Da, spuse el şi zâmbi, aşa e. Aţi dormit bine?

– Ca un ministru! am răspuns eu, ca un ministru.

– Asta mă bucură! spuse el şi se ridică. La revedere.

Şi am plecat.

Un bon! Daţi-mi şi mie un bon! Nu am mâncat de trei zile şi trei nopţi. O pâine! Dar nimeni nu mi-a oferit un bon iar eu nu m-am încumetat să cer. Ar fi trezit numaidecât bănuieli. Mi-ar fi cerut actele şi ar fi aflat cine eram în realitate; m-ar fi arestat pentru declaraţii false. Am părăsit clădirea primăriei cu capul sus, cu atitudinea unui milionar, ţinându-mă de reverul de la frac.

Afară bătea soarele; se făcuse ora zece şi în piaţa Youngstorvet circulaţia era iarăşi normală. Încotro s-o apuc? Caut manuscrisul în buzunar: la ora unsprezece voiam să încerc să vorbesc cu redactorul. Mă opresc un moment la balustradă şi urmăresc pulsaţiile vieţii de jos; între timp, hainele începură să mi se usuce. Foamea apăruse din nou, rozându-mă în piept, provocându-mi tot mai des împunsături dureroase. Oare într-adevăr nu mai aveam nici un prieten la care să pot apela? Încerc să-mi amintesc de cineva care să-mi împrumute zece øre, dar nu găsesc pe nimeni. Altfel, era o zi splendidă; soare strălucitor şi lumină multă în jurul meu; cerul stătea suspendat ca o mare albastră deasupra munţilor Lier...

Fără să-mi dau seama, o luasem din nou pe drumul spre casă.

Îmi era îngrozitor de foame. Pe stradă am găsit o aşchie de lemn şi am început s-o mestec. Aceasta mi-a ajutat. Oare de ce nu mă gândisem mai demult la aşa ceva?

Poarta era deschisă, băiatul de la grajd mi-a dat bună dimineaţa, ca de obicei.

– Frumoasă vreme! spuse el.

– Da, am răspuns. Asta a fost tot ce am putut să spun. Oare îl puteam ruga să-mi împrumute o coroană? De bună seamă că o va face bucuros dacă va putea. De altfel, o dată îi scrisesem o scrisoare.

Stătea pe gânduri de parcă ar fi vrut să-mi spună ceva...

– Frumoasă vreme, da. Hm! Trebuie să-i plătesc astăzi proprietăresei chiria. Nu aţi vrea să fiţi aşa de bun să-mi împrumutaţi cinci coroane? Numai pentru câteva zile. Mi-aţi mai făcut dumneavoastră un bine şi altă dată.

– Zău că nu pot, Jens Olai, am răspuns eu. Nu acum. Poate mai încolo, poate după-amiază. Şi m-am furişat sus pe scară, în camera mea.

M-am trântit pe pat şi am început să râd. Ce noroc chior pe mine că mi-a luat-o înainte! Onoarea îmi era salvată. Cinci coroane – să te ţină Dumnezeu! Ai fi putut, omule, tot aşa de bine să mă rogi să-ţi dau cinci acţiuni la restaurantul popular sau o vilă în cartierul Aker.

Şi gândul la aceste cinci coroane m-a făcut să râd tot mai tare. Mare pişicher mai eram şi eu, nu-i aşa? Cinci coroane! A şi găsit cui să le ceară! Buna dispoziţie îmi creştea şi i-am dat tot mai mult frâu liber: ei, la naiba, dar ce mai miroase a mâncare aici! Deschid larg fereastra ca să iasă mirosul dezgustător. Chelner, o jumătate de biftec! apoi, întors spre masă, masa aceea şubredă, pe care trebuia s-o sprijin cu genunchii atunci când scriam, m-am înclinat adânc şi am întrebat: Îmi permiteţi să vă întreb, doriţi să beţi un pahar de vin? Nu? Sunt Tangen, ziaristul Tangen. Din păcate, am întârziat puţin în oraş... cheia de la poartă...

Şi gândurile încep din nou să-mi rătăcească. Îmi dădeam tot timpul seama că vorbeam fără şir şi nu rosteam nici un cuvânt pe care să nu-l aud şi să nu-l înţeleg. Mi-am zis: iarăşi vorbeşti fără noimă! Dar nu aveam încotro. Era ca şi când aş fi fost treaz, dar aş fi vorbit în somn. Capul îmi era uşor, nu mă durea, absolut degajat, şi gândurile nu-mi erau deloc confuze. Am luat-o iarăşi razna şi nu am mai opus nici o împotrivire.

Vino înăuntru! Da, vino înăuntru! După cum vezi, numai rubine. Ylajali, Ylajali! Divanul de mătase roşie, vaporoasă! Cât de tumultuos respiră! Sărută-mă, iubito, mai mult, mai mult! Braţele tale sunt ca de chihlimbar, buzele-ţi ard ca focul. Chelner, am cerut un biftec...

Soarele îşi trimitea razele prin geam, jos auzeam caii mâncând ovăz. Iar eu, degajat, bucuros ca un copil, şedeam şi mestecam bucata aceea de lemn. În fiece clipă îmi pipăiam manuscrisul; nu mă gândeam la el, dar instinctul îmi spunea că exista; sângele meu îmi amintea de el. În cele din urmă, l-am scos din buzunar.

Se udase foarte rău şi l-am întins la soare. După aceea am început să umblu încoace şi încolo prin odaie. Cât de trist arătau toate. De jur împrejur, pe podea, zăceau împrăştiate bucăţi mici de tinichea, dar nu era nici un scaun pe care să şezi, nici măcar un cui în pereţii umezi. Totul fusese amanetat, iar banii cheltuiţi pe mâncare. Câteva coli de hârtie pe o masă, pe care se depusese un strat gros de praf, iată tot avutul meu. Vechea cuvertură verde de pe pat mi-o împrumutase

Hans Pauli cu câteva luni în urmă... Hans Pauli! Încep să trosnesc din degete. Hans Pauli Pettersen mă va ajuta! Şi caut să-mi aduc aminte unde stă. Cum de-am putut să-l uit pe Hans Pauli? Desigur că se va simţi foarte ofensat că nu m-am adresat lui chiar de la început. Îmi iau în grabă pălăria, adun manuscrisul şi cobor repede scările.

– Ascultă, Jens Olai, strig trecând pe lângă grajd, sunt sigur că te voi putea ajuta după-amiază!

În dreptul primăriei, văd că este trecut de unsprezece şi iau hotărârea să mă duc îndată la redacţie. În faţa uşii biroului, m-am oprit ca să verific dacă hârtiile sunt aşezate pagină după pagină; le-am netezit cu grijă, le-am pus din nou în buzunar şi am ciocănit la uşă. Inima îmi bătea puternic când am intrat.

Cel care tăia articole din ziare era, ca de obicei, la locul său. Întreb timid de redactor. Nici un răspuns. Omul şade la masă cu nişte foarfeci lungi şi taie ştiri scurte din ziarele din provincie.

Repet întrebarea şi mă apropii puţin.

– Redactorul-şef nu a venit încă – spune, în sfârşit, cel cu foarfecele, fără să-şi ridice privirile.

– Şi când vine?

– N-aş putea să-ţi spun! N-aş putea să-ţi spun.

– Până la ce oră este deschis biroul?

Nu am mai primit nici un răspuns la această întrebare şi a trebuit să plec. În tot timpul convorbirii, cel cu foarfecele nu m-a învrednicit nici măcar cu o privire; mă recunoscuse după voce. Atât de prost sunt văzut aici – mi-am zis – încât lumea nici măcar nu-mi răspunde. Oare aşa a poruncit redactorul-şef? De altfel, de când foiletonul meu de zece coroane fusese acceptat, îl năpădisem cu articole, bătusem la uşa lui aproape în fiecare zi cu lucruri care nu puteau fi publicate în ziar, dar pe care el fusese obligat să le citească şi apoi să mi le înapoieze. Poate că voia să se termine odată cu asta, să ia măsuri de precauţie... Am plecat spre cartierul Homansbyen.

Hans Pauli Pettersen era student şi locuia în mansarda unei clădiri cu patru etaje; părinţii săi erau ţărani; aşadar, era un om sărac. Dar când avea o coroană nu ţinea cu dinţii de ea.

Eram atât de sigur că o voi primi, ca şi cum aş fi avut-o de pe acum în mână. Pe drum, m-am bucurat tot timpul de coroana asta şi eram sigur că o voi primi. Când am ajuns la uşa care da în stradă am găsit-o încuiată şi am fost nevoit să sun.

– Doresc să vorbesc cu studentul Pettersen, am spus eu, dând să intru; ştiu care e camera lui.

– Studentul Pettersen? repetă fata în casă. S-a mutat. Nu ştia unde, dar Pettersen rugase ca scrisorile să-i fie trimise la un oarecare Hermansen, pe Toldbodgaten. Apoi mi-a spus numărul.

Plec plin de încredere spre Toldbodgaten, ca să întreb de adresa lui Hans Pauli. Aceasta era ultima mea resursă şi trebuia să mă folosesc de ea. Pe drum trec prin faţa unei case noi, unde câţiva tâmplari dădeau nişte scânduri la rindea. Iau două foi de talaş din grămadă, una o bag în gură, iar cealaltă o ascund în buzunar pentru mai târziu. Apoi mi-am continuat drumul. Gemeam de foame. În vitrina unei brutării zărisem o pâine neobişnuit de mare, de zece øre, cea mai mare bucată de pâine ce se putea cumpăra la acest preţ...

– Aş dori să aflu adresa studentului Pettersen.

– Strada Bernt Anker, numărul 10 – la mansardă. Mergeţi acolo? Poate sunteţi atât de amabil să luaţi şi câteva scrisori care i-au sosit?

O iau din nou înapoi spre oraş, pe acelaşi drum pe care venisem, trec iarăşi prin faţa tâmplarilor, care şedeau acum cu gamelele de tinichea pe genunchi şi se ospătau din mâncarea bună şi caldă de la restaurantul popular. Trec iarăşi prin faţa brutăriei, unde pâinea era încă la locul ei, şi în sfârşit ajung sleit de puteri în strada Bernt Anker. Uşa este deschisă şi urc cu greu treptele numeroase până la mansardă. Scot scrisorile din buzunar ca să-i creez bună dispoziţie lui Hans Pauli chiar în momentul în care intru. Sigur că nu va refuza să-mi de o mână de ajutor când îi voi explica în ce situaţie mă găsesc, sigur că nu, Hans Pauli are o inimă atât de darnică, n-am susţinut eu totdeauna asta?...

Pe uşă îi văd cartea de vizită: „H. P. Pettersen stud. teol. – plecat acasă".

Mă aşez pe trepte, frânt de oboseală, doborât de desperare. Repet de câteva ori în mod mecanic: Plecat acasă! Plecat acasă!

Apoi nu mai spun absolut nimic. Nu aveam nici o lacrimă în ochi, nu mă gândeam la nimic, nu simţeam nimic. Şedeam şi mă holbam la scrisori, fără să mai fac nimic. Au trecut aşa vreo zece minute, poate douăzeci sau chiar mai multe, iar eu şedeam tot în acelaşi loc şi nu mişcam nici măcar un deget. Mă copleşise o toropeală grea de parcă aş fi aţipit. Aud pe cineva venind pe scări; mă ridic şi spun:

– Îl căutam pe studentul Pettersen – am două scrisori pentru el.

– A plecat acasă, răspunse femeia. Scrisorile pot să le iau eu, dacă doriţi.

– Mulţumesc, spun eu, o să i le aduc când se întoarce. S-ar putea să conţină lucruri importante. La revedere.

Când am ajuns jos, m-am oprit în mijlocul străzii şi strângând pumnii, am spus cu voce tare: *Să-ţi spun ceva, dragă Dumnezeule: eşti un încurcă-lume.* Şi, scrâşnind din dinţi, privesc furios spre cer şi zic iarăşi: *Să mă ia naiba dacă nu eşti un încurcă-lume!*

Mai fac câţiva paşi, apoi mă opresc din nou. Deodată îmi schimb poziţia, îmi împreun mâinile, înclin capul şi întreb cu o voce suavă, evlavioasă: *Dar i-ai adresat vreo rugăciune, băiete?*

Intonaţia nu era cea potrivită.

– Cu I mare, zic eu, cu un I mare cât o catedrală! Apoi întreb iarăşi: I-ai cerut ajutorul, băiete? Şi las capul în jos răspunzând cu o voce întristată: Nu.

Dar nici de data asta tonul nu era cel potrivit.

– Nici nu ştii măcar să faci pe făţarnicul, nerodule! Să spui: Da, am cerut ajutor de la Domnul şi Tatăl meu. Iar cuvintele tale trebuie să fie rostite cu atâta smerenie cum n-ai mai auzit niciodată. Aşa, spune din nou! Da, acum a fost mai bine. Dar trebuie să oftezi, să oftezi ca un cal bolnav de suspine. Aşa!

Şi mergând mai departe, mă dăscălesc singur cum ar trebui să spun, bat nerăbdător din picior când nu reuşesc,

ocărându-mă că sunt un prost: în timp ce trecătorii îşi întorc capetele şi mă privesc cu mirare.

Mestec neîncetat bucata aceea de talaş şi mă strecor pe străzi cât pot de repede. Nici nu-mi dau seama cum am şi ajuns în Jaernbanetorvet. Ceasul din turnul bisericii Vor Frelsers arăta ora unu şi jumătate. M-am oprit o clipă să mă gândesc. Stropi de transpiraţie îmi ieşiră pe faţă prelingându-mi-se în ochi. Fă o plimbare pe chei! mi-am zis. Bine, dacă ai timp. M-am înclinat în faţa mea şi am luat-o spre chei.

În port se aflau multe vase, marea se legăna în bătaia soarelui. Peste tot multă forfotă, hamali cu lăzi pe umeri, se auzeau sunete de sirene, cântece vesele ale marinarilor. În apropierea mea, o femeie vindea prăjituri la o tarabă, aplecându-şi nasul cafeniu asupra mărfurilor, în faţa ei, o măsuţă încărcată cu dulciuri, care răspândeşte pe tot cheiul un miros de mâncare; îmi întorc faţa cu dezgust: ptiu! deschideţi ferestrele! Mă adresez unui domn care şedea lângă mine şi-i prezint cu multă insistenţă această situaţie intolerabilă cu vânzătoarea de prăjituri aşa şi pe dincolo... Nu-i aşa? Da, dar trebuie totuşi să admită că... Până la urmă, bietul om a intrat la bănuială şi fără să mai aştepte să-mi termin tirada, s-a ridicat şi a plecat. M-am ridicat şi eu şi l-am urmat, ferm hotărât să-i dovedesc că se înşeală.

– Şi din punct de vedere igienic, am spus eu, şi l-am bătut pe umăr...

– Scuzaţi, sunt străin aici şi nu cunosc deloc regulamentele sanitare, a spus el privindu-mă cu spaimă.

– Atunci lucrurile se schimbă, dacă sunteţi străin... Nu aş putea să vă fiu de folos? Să vă arăt oraşul? Căci mi-ar face plăcere şi nu v-ar costa nimic...

Dar omul voia cu orice preţ să scape de mine şi trecu grăbit pe trotuarul de vizavi.

M-am întors la banca mea şi m-am aşezat iar. Eram foarte agitat şi flaşneta care începuse să cânte ceva mai încolo îmi făcea şi mai rău. O muzică stridentă, metalică, un pasaj din Weber, pe care o fetiţă îl acompania cu o melodie tristă. Tonurile ca de flaut şi pline de suferinţă ale flaşnetei se revarsă asu-

pra întregii mele ființe, nervii încep să-mi vibreze ca și când s-ar fi transformat în ecoul acelor tonuri – și după câteva momente mă las pe speteaza băncii, gem și încep să fredonez și eu melodia. Ce nu sunt în stare să inventeze senzațiile unui om care moare de foame! Mă simt absorbit de aceste tonuri, dizolvat, devenit muzică, mă revărs și simt atât de desluşit cum în această revărsare plutesc în înălțimi, deasupra câmpiilor, dansând deasupra unor zone luminoase...

– Un øre! spuse fetița întinzându-mi farfurioara de tinichea. Numai un øre!

– Da, răspund eu în mod mecanic, mă ridic în grabă și caut prin buzunare. Dar fetița crede că nu vreau decât să-mi bat joc de ea și pleacă de îndată fără să mai spună vreun cuvânt. Această resemnare mută m-a copleşit; aș fi preferat să mă ocărască; durerea mă copleşeşte și o chem înapoi. Nu am nici un øre, îi spun, dar îmi voi aduce aminte de tine mai târziu, poate mâine. Cum te numeşti? Da, ai un nume frumos. Nu-l voi uita. Aşadar, pe mâine...

Dar, deşi nu a spus nici un cuvânt, mi-am dat seama că nu mă crede, și am plâns de disperare că această fetiță de pe stradă nu voia să mă creadă. Am strigat-o înapoi încă o dată; mi-am scos în grabă haina, vrând să-i dau vesta. Te voi despăgubi, i-am spus, aşteaptă un moment...

Dar nu aveam vestă.

Cum puteam să mai caut vesta? Trecuseră săptămâni de când nu o mai aveam. Dar ce mă apucase? Uluită, fetița nu a mai aşteptat, ci a plecat în grabă. Și am fost nevoit s-o las să plece. În jurul meu se adunase lume care râdea, un agent de poliție îşi făcu loc prin mulțime până în dreptul meu, vrând să știe ce s-a întâmplat.

– Nimic, nimic, spun. Voiam numai să-i dau fetiței de colo vesta... pentru tatăl ei. De aceea, nu e cazul să râdeți. Aș putea foarte simplu să merg acasă și să îmbrac alta.

– Fără scandal pe stradă, spune polițistul. Aşa, acum ia-o din loc. Și îmi dă un ghiont să plec. Sunt hârtiile dumitale? strigă el după mine.

– Da, ei, comedie! Articolul meu de ziar, multe documente importante! Cum am putut fi atât de imprudent?...

Iau manuscrisul, mă încredinţez că nu lipseşte nici o foaie şi plec spre redacţie fără să mă mai opresc sau să mă uit în jur. Ceasul din turnul bisericii Vor Frelser arăta acum patru.

Redacţia era închisă. Mă strecor din nou, fără zgomot, în jos pe trepte, speriat ca un hoţ, şi mă opresc nedumerit în faţa porţii. Ce să fac acum? Mă reazem de zid, privesc caldarâmul şi mă gândesc. Jos sclipeşte un bold; mă aplec şi îl ridic. Oare ce-ar fi dacă mi-aş tăia nasturii de la haină; cât aş primi pe ei? Dar poate că nu mi-ar folosi la nimic. Nasturii sunt totuşi numai nasturi; dar, luându-i şi examinându-i pe toate părţile, am descoperit că sunt noi. Oricum, o idee fericită; puteam să-i tai cu jumătatea mea de briceag şi să-i depun la casa de amanet. Speranţa de a putea vinde aceşti cinci nasturi mi-a dat pe loc curaj şi mi-am zis: Uite că toate se aranjează! M-a cuprins o mare bucurie şi am început de îndată să tai nasturii unul după altul.

În timpul acesta, în forul meu interior avea loc următorul dialog mut:

– Vezi, ai ajuns cam sărac, un necaz trecător... Cu hainele puţin roase, zici? Dar nu trebuie să te ia gura pe dinainte. Aş vrea să-l văd pe acela care îşi cruţă nasturii mai mult decât mine. Umblu mereu cu haina descheiată; aşa m-am obişnuit. Este o deprindere a mea... Nu, nu.

Dacă nu vrei, e în ordine. Dar vreau cel puţin zece øre pentru ei. O, Doamne, dar cine ţi-a spus că trebuie să faci asta? Ţine-ţi gura şi lasă-mă-n pace... Ei da, poţi să chemi şi poliţia. O să aştept aici în timp ce te duci după poliţist. Şi, fii liniştit, n-o să fur nimic de la dumneata. Atunci, la revedere! La revedere! Mă numesc Tangen, am întârziat puţin în oraş...

Cineva coboară pe scară. Revin îndată la realitate, îl recunosc pe Forfecilă şi bag în grabă nasturii în buzunar. El dă să treacă fără să-mi răspundă măcar la salut, atât este de preocupat să-şi privească unghiile. Îl opresc şi-l întreb unde este redactorul-şef.

– Nu e aici, dom'le!

– Minți! spun eu.

Apoi, cu o îndrăzneală ce m-a surprins și pe mine, am continuat. Trebuie să vorbesc cu el. E o chestiune urgentă. Am să-i comunic ceva de la Președinția Consiliului.

– Nu poți, în cazul ăsta, să-mi spui și mie?

– Dumitale? am răspuns eu și l-am măsurat pe forfecar din creștet până în tălpi.

Asta a avut efect. M-a însoțit îndată până sus și mi-a deschis ușa. Inima mi se făcuse cât un purice. Am strâns dinții ca să-mi fac curaj, am bătut la ușă și am intrat în biroul redactorului-șef.

– Bună ziua! Dumneata ești? spuse el prietenos. Ia loc.

Aș fi fost mai bucuros dacă în momentul acela mi-ar fi arătat ușa, simțeam că mă podidește plânsul, și am spus:

– Vă rog să mă scuzați...

– Ia loc, repetă el.

M-am așezat și i-am spus că vin iarăși cu un articol și aș ține foarte mult să apară în ziarul său. Îl scrisesem cu atâta zel, mă costase atâta efort.

– O să-l citesc, spuse el, și-l luă în mână. Fără îndoială că tot ce scrii te costă efort, dar dumneata ești mult prea violent. De-ai putea să fii ceva mai potolit! De fiecare dată constat prea multă febrilitate. În orice caz, o să-l citesc. Apoi se aplecă din nou asupra hârtiilor sale.

Ședeam și mă gândeam: oare să mă încumet să-i cer o coroană? Să-i explic de ce există întotdeauna atâta febrilitate? Mi-ar veni de bună seamă în ajutor, doar nu era prima dată.

M-am ridicat. Hm! Ultima oară când am fost la el, redactorul-șef s-a plâns că nu avea bani, totuși l-a trimis pe încasatorul de abonamente să adune o mică sumă pentru mine. S-ar putea să se întâmple la fel și acum. Nu, n-o să-i cer nimic. În plus, nu vedeam că are de lucru?

– Dorești să-mi mai spui ceva? a întrebat el.

– Nu, am spus, cu un ton hotărât. Când pot să mai trec?

– Oricând mai ai drum pe aici, a răspuns. Peste vreo câteva zile.

Nu am reuşit să-mi exprim dorinţa ce-mi stătea pe limbă. Bunăvoinţa acestui om mi se părea nemărginită şi trebuia să-i arăt că o preţuiesc. Mai bine mor de foame decât să fac altfel. Şi am plecat.

Nici chiar după ce am ajuns în stradă şi am simţit cum foamea îmi dă ghes din nou, nu mi-a părut rău că părăsisem biroul fără să cer coroana aceea. Am scos cealaltă bucată de talaş din buzunar şi am băgat-o în gură. Asta m-a ajutat iar. Oare de ce nu am făcut şi până acum aşa? Să-ţi fie ruşine! am spus cu voce tare: cum te-ai putut gândi să-i ceri o coroană omului aceluia şi să-l pui din nou în încurcătură? Apoi m-am făcut cu ou şi cu oţet pe mine însumi pentru această impertinenţă. *Zău că este lucrul cel mai mârşav de care am auzit vreodată!* am spus eu. *Să dai buzna peste un om şi aproape să-i scoţi ochii numai pentru că tu ai nevoie de o coroană, mizerabile! Pleacă! Mai repede! Mai repede! Nemernicule! O să te învăţ eu minte!*

Am început să alerg spre a mă pedepsi, am străbătut în goană o stradă după cealaltă, aţâţându-mă fără încetare la fugă cu expresii tăioase, ţipând fără cuvinte, dar furibund, la mine însumi, ori de câte ori voiam să mă opresc, în felul acesta am ajuns până în Pilestraedet. Când, în sfârşit, m-am oprit aproape plângând de ciudă că nu mai puteam fugi şi tremurând din tot corpul, m-am aşezat pe treapta unei scări. N-ai voie să te opreşti, am spus. Şi spre a mă tortura din plin, m-am ridicat din nou şi mi-am impus să stau în picioare, râzând în acelaşi timp de mine şi savurând din plin propria mea extenuare. În sfârşit, după mai multe minute, mi-am îngăduit, dând aprobator din cap, să mă aşez. Dar şi atunci am ales locul cel mai incomod de pe treaptă.

Doamne, cât de bine e să te odihneşti. Mi-am şters sudoarea de pe frunte şi am respirat adânc aerul curat. Cât de repede mai fugisem! Dar nu mi-a părut rău, o meritasem. Oare de ce naiba am vrut să cer coroana aceea? Iată care erau urmările. Şi am început să-mi vorbesc blajin, să mă dojenesc, aşa cum ar fi făcut o mamă. Am devenit din ce în ce mai miş-

cat şi, obosit şi sleit de puteri, am început să plâng. Un plâns tăcut şi lăuntric, un hohot interior, fără o lacrimă.

Am rămas acolo vreun sfert de oră sau poate chiar mai mult. Oamenii treceau pe lângă mine, dar nimeni nu m-a deranjat cu ceva. Prin apropiere se jucau nişte copii şi într-un copac de pe cealaltă parte a străzii cânta o păsărică.

Un poliţist se apropie şi spuse:

– Dumneata de ce şezi aici?

– De ce şed aici? am întrebat. De plăcere.

– Te observ de o jumătate de oră, a spus el. Ai şezut aici o jumătate de oră.

– Cam aşa, am răspuns eu. Mai ai să-mi spui ceva? M-am ridicat furios şi am plecat.

Ajuns în piaţă, m-am oprit şi m-am uitat de-a lungul străzii. De plăcere! A fost ăsta un răspuns? De oboseală, ar fi trebuit să spui, şi ar fi trebuit să vorbeşti cu o voce plângăreaţă – eşti un dobitoc, nu înveţi deloc să te prefaci! – de istovit ce eşti! Şi ar fi trebuit să gâfâi ca un cal!

Când am ajuns în faţa pompierilor m-am oprit iarăşi, căci îmi venise o altă idee. Am început să trosnesc din degete, să râd tare, încât trecătorii mă priveau uimiţi, şi să spun: Trebuie neapărat să te duci la domnul pastor Levison. Fără discuţie. Doar ca să încerci. Ce-ai de pierdut? Şi-apoi, vremea e atât de frumoasă!

Am intrat în librăria lui Pascha, am căutat în anuar adresa pastorului Levison şi am luat-o într-acolo. Acum e lucru serios, îmi zic, să nu mai faci iarăşi vreo prostie! Conştiinţă, zici? Să fim serioşi; eşti prea sărac ca să întreţii o conştiinţă. Eşti flămând, nu-i aşa, ai venit într-o chestiune importantă, de primă necesitate. Dar îţi vei înclina capul pe umăr şi vei vorbi cu o anumită intonaţie. Nu vrei? Atunci nu merg nici un pas mai departe cu tine, aşa să ştii. Prea bine: eşti într-o stare îngrijorătoare, te lupţi, noaptea, cu puterile întunericului şi cu monştrii cei uriaşi, tăcuţi, încât te cuprinde groaza. Rabzi de foame, îţi este sete de vin şi de lapte, dar nu poţi să ai nimic din toate acestea. Iată până unde ai ajuns. Uite că nu mai ai nici măcar scuipat în lampă. Dar, lăudat fie Domnul,

tu crezi în îndurarea cerului, nu ţi-ai pierdut încă credinţa. Apoi îţi împreunezi mâinile şi vei arăta ca o adevărată satană, care crede în îndurare. Cât despre Mammon, pe acesta îl urăşti în toate formele; dar o carte de rugăciuni – asta-i altceva, o amintire în valoare de câteva coroane... Mă opresc la uşa pastorului şi citesc: biroul deschis între 12 şi 4.

Fără copilării! îmi spun. Acum e lucru serios! Aşa, cu capul puţin aplecat, încă puţin... şi sun la locuinţa pastorului.

– Aş dori să vorbesc cu domnul pastor, îi spun fetei care deschide; dar mi-a fost cu neputinţă se strecor în cele spuse şi cuvântul „Dumnezeu".

– A plecat în oraş, răspunse fata.

– A plecat în oraş! A plecat în oraş!... Asta îmi dădea tot planul peste cap, îmi răvăşea tot ceea ce mă gândisem să spun. La ce-mi folosise drumul ăsta lung? Halal treabă!

– Este ceva deosebit? întrebă fata.

– Nu! Am răspuns, nu, deloc. Dar fiind o vreme atât de frumoasă, am ţinut să vin până aici să-l salut.

Stăteam faţă în faţă. Am scos cu bună ştiinţă pieptul în afară spre a-i atrage atenţia asupra boldului care ţine acum loc de nasturi la haină; o rugam din ochi să vadă pentru ce venisem; dar biata fată nu a înţeles nimic.

– Da, frumoasă vreme. Dar nici doamna pastor nu este acasă?

– Ba da, dar suferă de gută şi stă în pat fără să se poată mişca. Doriţi să lăsaţi vorbă ceva?

– Nu, nu. Din când în când fac astfel de plimbări, puţină mişcare. E atât de plăcut după prânz!

Cu aceasta, am luat-o din loc. La ce-mi folosea să mai continui conversaţia? De altfel, începusem să am ameţeli; nu mai era de glumit, eram pe cale să mă prăbuşesc de-a binelea.

Biroul deschis între 12 şi 4... Am bătut la uşă cu un ceas prea târziu. Timpul îndurării trecuse.

În Stortorv m-am aşezat pe una din băncile de lângă biserică. Doamne, cât de sumbre păreau perspectivele mele acum! Nu mai plângeam, eram prea istovit, prea sleit de puteri; şedeam acolo pe bancă fără să mai întreprind nimic, şe-

deam nemişcat şi înfometat. Iar în piept simţeam arsuri puternice. Nici faptul că mestecam talaş nu-mi mai ajuta la nimic. Îmi obosiseră maxilarele în urma acestei munci sterile, aşa că m-am oprit din mestecat. Am capitulat. O coajă de portocală, pe care o găsisem pe stradă şi începusem de îndată s-o rod, mi-a făcut apoi greaţă. Eram bolnav; venele de la încheieturile mâinilor se reliefau, albastre şi umflate.

Oare ce mai aşteptam? Alergasem ziua întreagă după o coroană care să mă mai ţină câteva ore în viaţă. Oare nu era acelaşi lucru dacă inevitabilul se producea cu o zi mai devreme sau cu una mai târziu? Dacă aş fi un om înţelept, ar fi trebuit încă demult să mă duc acasă şi să mă culc, să mă predau. În momentul acesta gândurile îmi erau foarte clare. Acum urma să mor; era toamnă şi totul cădea în amorţire. Încercasem toate posibilităţile, mă folosisem de toate resursele pe care le ştiam. M-am mângâiat în mod sentimental cu acest gând şi de fiecare dată, când mai licărea speranţa că totuşi ar fi cu putinţă să mă salvez, şopteam, risipind-o: Nebunule! Doar eşti pe moarte! Trebuie să scriu câteva scrisori, să pun totul în ordine, să fiu gata. O să mă spăl cu grijă, o să strâng frumos patul; o să-mi pun capul pe cele câteva coli de hârtie albă, iar cuvertura cea verde aş putea s-o...

Cuvertura verde! dintr-o dată m-am trezit, sângele mi s-a urcat la cap şi inima a început să-mi bată tare. Mă ridic de pe bancă şi pornesc la drum. Viaţa începe din nou să-mi pulseze în întreg corpul şi repet de mai multe ori: Cuvertura verde! Cuvertura verde! Merg din ce în ce mai repede, ca şi când aş fi vrut să ajung pe cineva din urmă, şi în scurt timp sunt din nou acasă, în atelierul meu de tinichigerie.

Fără să mă opresc vreun moment sau să şovăi în hotărârea mea, mă duc la pat, şi iau cuvertura lui Hans Pauli. Într-adevăr, ar trebui ca toate să meargă pe dos dacă nici această inspiraţie fericită nu mă va salva. Acum mă ridicasem cu mult deasupra temerilor stupide care se cuibăriseră în mine; tuturor acestora le-am spus adio. Nu eram un sfânt, un idiot virtuos, eram cu mintea întreagă... Am luat cuvertura la subsuoară şi am coborât pe Stenersgaten, la numărul 5.

Am ciocănit la uşă, am intrat pentru prima dată în sala mare, în care nu mai fusesem până atunci; clopoţeii de la uşă au intonat o serie întreagă de sunete disperate deasupra capului meu. Un bărbat, mestecând cu gura plină, apare dintr-o încăpere alăturată şi trece după tejghea.

– Împrumută-mi, te rog, o jumătate de coroană pentru ochelari, fac eu. O să-i scot peste câteva zile, sigur.

– Ce? Sunt ochelari de oţel?

– Da.

– Nu pot.

– Da, fireşte că nu poţi. De fapt, asta am spus-o doar în glumă. Dar am şi o cuvertură cu mine, care nu-mi mai trebuie, şi m-am gândit că ai putea să o iei dumneata.

– Din păcate, am un stoc întreg de cuverturi, răspunse el. Iar când am desfăşurat-o, a aruncat doar o singură privire asupra ei şi a spus: Scuză-mă, dar nici de asta nu am nevoie.

– Am vrut să-ţi arăt mai întâi faţa mai proastă, am spus eu. Pe partea cealaltă este mult mai bună.

– Degeaba, nu am nevoie de ea şi nimeni nu-ţi dă nici zece øre pe ea.

– Ştiu că nu valorează nimic, am spus eu, dar am crezut că ar putea să fie vândută la licitaţie împreună cu o altă pătură veche.

– Da, dar nu merge.

– 25 de øre? am întrebat.

– Nu-mi trebuie deloc, omule, nu am nevoie de ea.

Am luat cuvertura la subsuoară şi m-am întors acasă.

Faţă de mine însumi, m-am comportat ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, am întins din nou cuvertura pe pat, am netezit-o bine, ca de obicei, şi am încercat să-mi gonesc din minte orice urmă a acestei ultime iniţiative. E cu neputinţă să fi fost în toate minţile în momentul în care am luat hotărârea să săvârşesc această nemernicie; cu cât mai mult mă gândeam la ea, cu atât mi se părea mai de neînţeles. De bună seamă, am acţionat într-un moment de slăbiciune, într-un moment când moleşeala dinlăuntrul meu a pus stăpânire pe mine. Dar încă înainte de a mă prinde în cursă, am bănuit eu că va merge prost. Tocmai de

aceea am încercat mai întâi cu ochelarii. M-am bucurat mult că n-am avut prilejul să duc până la capăt această acțiune netrebnică, care mi-ar fi pătat ultimele ceasuri ale vieții.

Apoi am plecat din nou în oraș!

M-am așezat iarăși pe o bancă în fața bisericii Vor Frelsers, am ațipit cu capul pe piept, stors de vlagă după ultima agitație prin care trecusem, bolnav și lihnit de foame. Iar timpul trecea.

Am mai zăbovit o oră afară; era mai multă lumină decât în casă; în afară de aceasta mi se părea că la aer curat pieptul nu mă durea atât de tare; iar acasă mă întorceam oricum destul de timpuriu.

Am dormitat, am stat pe gânduri. Sufeream foarte mult. Găsisem o pietricică pe care am curățat-o și am pus-o în gură ca să am ceva pe limbă; încolo, nu făceam nici o mișcare, nici măcar nu clipeam din ochi. Oamenii mergeau de colo-colo. Zgomot de trăsuri, tropot de copite și schimburi de cuvinte umpleau atmosfera din jur.

Să mai fac o încercare cu nasturii? Firește că nu avea nici un rost, și pe deasupra eram atât de bolnav. În cele din urmă, m-am ridicat și m-am târât cu greutate, cu pași mici, de-a lungul străzilor. Fruntea a început să-mi ardă, aveam temperatură și am încercat să grăbesc pasul cât puteam mai mult. Am trecut din nou prin fața brutăriei unde erau expuse pâinile. Aici nu ne oprim, mi-am spus cu o hotărâre prefăcută. Dar dac-aș intra și aș cere o bucată de pâine? Nu a fost decât un gând fugar, o scânteiere. Ptiu, am șoptit, clătinând din cap. Și am plecat mai departe, plin de ironie la adresa mea. Știam doar bine că nu folosește la nimic să intru în brutărie și să cer o bucată de pâine.

În pasajul Repslager o pereche de îndrăgostiți stăteau sub o poartă, vorbind în șoaptă; puțin mai departe, o fată scotea capul pe fereastră. Mergeam încet și dus pe gânduri, păream că meditez la o mulțime de lucruri – iar fata coborî jos, în stradă. Ce mai faci, bătrâne? Dar ce ai? Ești cumva bolnav? Doamne ferește, ce slăbit pari! Și fata dispăru repede.

M-am oprit îndată. Dar ce era cu mine? Începusem oare într-adevăr să mor? Mi-am pipăit obrajii cu mâinile: slab, fi-

reşte că eram slab, obrajii îmi erau scobiţi ca două farfurii; dar, Doamne! Şi am luat-o din nou la drum, cu paşi mărunţi.

Dar m-am oprit iar. Trebuie să fi fost de nedescris de slab. Iar ochii îmi erau şi ei cufundaţi în cap. Oare cum arătam de fapt? Al naibii lucru să fii nevoit să ajungi atât de pocit numai din cauza foamei! Am simţit că mă cuprinde iar furia, ultima ei izbucnire, ultimul spasm. Doamne fereşte, ce faţă slăbită, nu? Eu, care eram înzestrat cu un cap cum nu se mai găsea altul în toată ţara şi cu o pereche de pumni care, aşa să-mi ajute Dumnezeu, puteau să fărâme şi să facă praf un hamal din port, trebuia să flămânzesc până la a-mi poci figura, chiar în centrul oraşului Christiania. Avea asta vreun sens, exista oare vreo ordine şi vreo măsură în toate acestea? Zi şi noapte am tot tras la jug, mi-am distrus ochii citind şi am flămânzit până când mi-am pierdut minţile – ce naiba obţinusem în schimb? Până şi femeile de stradă se roagă lui Dumnezeu să le ferească să-mi vadă figura. Dar acum trebuie să se sfârşească, e clar; să mă ia dracu, trebuie să se sfârşească!... cu o furie crescândă, scrâşnind din dinţi din pricină că mă simţeam sfârşit de oboseală, plângând şi blestemând, am continuat să fac tărăboi fără să-mi pese de cei care treceau pe lângă mine. Am început din nou să mă torturez, să mă dau de bună voie cu capul de stâlpii lămpilor cu gaz, să-mi înfig unghiile adânc în carne, să-mi muşc limba ca un dement, când aceasta mi se împleticea, şi să râd ca un ieşit din minţi dacă simţeam o cât de mică durere din cauza muşcăturii.

Da, dar ce să fac? mi-am spus în cele din urmă. Bat de câteva ori cu piciorul în caldarâm şi repet*: Ce să fac?* Un domn tocmai trece şi spune zâmbind:

– Trebuie să mergeţi şi să cereţi să vă aresteze.

Mă uit după el. Era unul dintre medicii noştri ginecologi cunoscuţi, numit „Ducele". Nici măcar nu avea înţelegere pentru starea în care mă aflam – un om pe care îl cunoşteam şi căruia de atâtea ori îi dădusem mâna. M-am calmat. Arestat? Da, eram nebun. Avea dreptate. Simţeam că nebunia mi se răspândeşte în sânge, că îmi trepidează în creier. Iată,

deci, în ce mod voi sfârşi! Da, da! Şi am început să umblu din nou agale, trist. Prin urmare, aşa trebuie să sfârşesc!

Deodată, mă opresc din nou. Dar nu arestat, spun eu. Asta nu! Aproape răguşisem de teamă. Fără să mă adresez cuiva anume, mă rugam cu insistenţă să nu fiu arestat. Căci atunci aş fi dus din nou la primărie, aş fi iarăşi închis într-o celulă întunecoasă, fără nici o scânteie de lumină. Asta nu! Mai erau şi alte căi de ieşire din impas, pe care încă nu le încercasem. Şi voiam să le încerc: o să-mi dau mai multă osteneală; îmi voi rezerva mai mult timp pentru aceasta şi o să bat neobosit la toate uşile. Aşa, de pildă, la negustorul de instrumente muzicale Cisler, la care nu fusesem încă. Se va găsi fără îndoială o soluţie... Şi mergeam aşa, vorbind cu mine însumi, până când, de emoţie, plânsul m-a podidit din nou. Numai să nu fiu arestat!

Cisler? Să fi fost un semn de sus, de la Dumnezeu? Numele lui mi-a venit în minte fără nici un motiv – şi apoi, locuia tare departe; dar voiam totuşi să-l caut; voi merge până acolo încet şi mă voi mai odihni din când în când. Ştiam unde locuieşte, fusesem adesea acolo ca să cumpăr note, pe vremea când îmi mergea bine. Să-i cer o jumătate de coroană? Poate că asta l-ar jena; mai bine să-i cer una întreagă.

Am intrat în prăvălie şi am întrebat de patron; mi s-a arătat pe unde să intru în biroul lui. Stătea la masa de lucru, elegant, îmbrăcat după ultima modă şi îşi citea corespondenţa.

Am îngânat o scuză şi mi-am spus păsul. Că sunt nevoit de împrejurări să mă adresez lui... că nu va trece prea mult până când i-o voi înapoia... când voi primi onorariul pentru articolul pe care îl scrisesem pentru ziar... că mi-ar face un serviciu atât de mare...

Încă în timp ce vorbeam, el s-a întors din nou la biroul său şi şi-a reluat locul. Când am terminat, mi-a aruncat o privire piezişă şi, dând din cap, a spus: Nu! Pur şi simplu, nu. Nici o explicaţie. Nici un cuvânt.

Genunchii îmi tremurau puternic şi m-am sprijinit de mica balustradă lustruită. Trebuia să mai încerc o dată. Oare de ce mi-a venit chiar numele lui în minte când mă aflam toc-

mai jos, în strada Vaterland? Am simţit câteva junghiuri în partea stângă a pieptului şi am început să transpir. Hm! Sunt într-adevăr foarte slăbit, am spus eu, din păcate, destul de bolnav; în orice caz, nu vor trece mai mult de câteva zile până când îi voi restitui banii. Nu ar vrea să fie atât de bun?

– Dar de ce vii tocmai la mine, omule? spuse el. Pentru mine eşti un X oarecare, venit de pe stradă. Du-te la ziar, unde eşti cunoscut.

– Dar numai pentru seara asta! am mai spus eu. Redacţia este acum închisă şi mi-e tare foame.

El dădea din cap fără întrerupere, continuând să o facă chiar şi după ce pusesem mâna pe clanţa uşii.

– La revedere! am spus eu.

Tonul nu a fost prea de sus, mi-am zis eu şi am zâmbit amar; la urma urmei, de la o aşa înălţime pot să arăt şi eu uşa. M-am târât dintr-un cartier într-altul, iar din când în când mă odihneam pe câte o treaptă. Numai de nu m-ar aresta! Teama de celulă mă urmărea tot timpul şi nu-mi dădea pace nici o clipă; de câte ori zăream un poliţist, mă furişam pe o stradă laterală ca să nu-l întâlnesc. Să numărăm o sută de paşi, mi-am zis, şi să ne încercăm din nou norocul! Odată şi odată, tot trebuie să reuşim...

Iată o dugheană cu articole de mercerie, unde nu mai intrasem niciodată. În spatele tejghelei, un singur bărbat – iar într-o încăpere alăturată biroul, cu o tăbliţă de porţelan pe uşă, cu rafturi înţesate şi cu mai multe rânduri de mese.

Am aşteptat să părăsească prăvălia şi ultima clientă, o doamnă tânără cu gropiţe în obraji. Cât de fericită părea! N-am vrut să încerc s-o impresionez cu boldul care îmi ţinea loc de nasturi, aşa că m-am întors în altă parte.

– Doriţi ceva? s-a interesat vânzătorul.

– Patronul e aici? am întrebat.

– E într-o excursie în munţi, în Jotunheim, răspunse el. Aveţi ceva deosebit?

– E vorba de câteva øre ca să-mi cumpăr ceva de mâncare, am spus eu, încercând să zâmbesc; mi-e foame şi nu am nici măcar un øre.

– Atunci eşti tot atât de bogat ca şi mine, a răspuns el şi a început să-şi facă de lucru aranjând nişte suluri de bumbac.

– Da, totuşi, nu mă goni, nu acum! am spus eu simţind cum mă trec dintr-o dată fiori de gheaţă. Zău că sunt aproape mort de foame: de multe zile nu am mâncat nimic.

Cu cea mai mare seriozitate, fără să spună nimic, omul a început să-şi întoarcă buzunarele pe dos, unul câte unul. Nu vreau să-l cred pe cuvânt?

– Numai cinci øre, am spus. O să-ţi dau înapoi zece, peste câteva zile.

– Dar, omule, vrei să fur din sertar? a întrebat el, pierzându-şi răbdarea.

– Da, am spus eu. Scoate de-acolo cinci øre.

– Nu fac asta, a spus el în încheiere şi a adăugat: Te rog, să terminăm.

Am ieşit, bolnav de foame şi cu obrajii arzând de ruşine. Trebuie să se termine odată! Nu, zău, ajunsesem prea departe. Am rezistat în mod onorabil timp de atâţia ani, am făcut faţă atâtor momente grele şi acum, dintr-o dată, m-am înjosit la o cerşetorie ordinară. O singură zi, şi îmi degradase întregul mod de a gândi, îmi înveninase sufletul. Nu mi-a fost ruşine să mă vaiet, să mă umilesc în faţa unui băcan dintre cei mai neînsemnaţi. Şi-apoi, la ce bun? Nu rămâneam oare şi pe mai departe fără o bucată de pâine? Tot ce dobândisem era că am ajuns să-mi fie lehamite de mine însumi. Da, trebuie să se termine! Peste puţin timp se va închide poarta de acasă şi trebuie să mă grăbesc dacă nu vreau să dorm şi în noaptea asta la poliţie...

Gândul acesta mi-a dat puteri noi; la poliţie nu voiam să mai dorm. Cu corpul aplecat înainte, ţinându-mi cu o mână coastele în partea stângă spre a mai potoli puţin junghiurile, mă târam cu greu, cu ochii aţintiţi pe trotuar, ca să nu oblig pe eventualii cunoscuţi să mă salute şi am luat-o repede spre cazarma pompierilor. Din fericire, ceasul din turnul bisericii Vor Frelsers arăta numai şapte, aşa încât mai aveam trei ore până să se închidă poarta. Cât de tare mă speriasem!

Aşadar, nu rămăsese nimic neîncercat. Făcusem tot ce-mi stătea în putinţă. Şi totuşi, nu mi-a fost dat să reuşesc nici măcar o singură dată în decursul unei zile întregi! îmi ziceam. Nu m-ar fi crezut nimeni dacă i-aş fi spus aşa ceva, iar dacă aş fi aşternut totul pe hârtie, s-ar fi pretins că este o născocire. Nici măcar într-un singur loc!

Dar nu era nimic de făcut, mai ales nu mai era cazul să merg nicăieri ca să încerc să înduioşez pe cineva. Ptiu, dezgustător! Te asigur că mi-e lehamite de tine! Dacă am pierdut orice speranţă, apoi am pierdut-o – şi pace. Oare nu aş putea fura un pumn de ovăz din grajd? O dâră de lumină, o rază... ştiam că grajdul se închidea cu cheia.

Am luat-o agale, târându-mă spre casă cu pas de melc. Mi s-a făcut sete, din fericire pentru prima dată în ziua aceea, şi m-am uitat în jur de unde aş putea să beau ceva. Mă îndepărtasem prea mult de hala de carne şi nu voiam să intru să cer apă într-o casă particulară; poate că reuşeam să mai aştept până ajung acasă; mai aveam de mers cam un sfert de ceas. De altfel, nici nu era sigur că aş putea reţine fie şi numai o singură înghiţitură de apă; stomacul nu mai tolera nimic; îmi era greaţă chiar şi de saliva pe care o înghiţeam.

Dar nasturii! Nu încercasem încă nimic cu nasturii! M-am oprit brusc şi am început să zâmbesc. Poate mai exista totuşi o ieşire! Nu eram definitiv condamnat. Voi primi de bună seamă zece ore pentru ei, şi mâine voi mai primi încă zece ore în altă parte, iar joi voi încasa banii pentru articolul meu de la ziar! Să vezi că lucrurile se îndreaptă! Cum putusem să uit de nasturi! I-am scos din buzunar şi i-am privit în timp ce mergeam mai departe. Bucuria îmi întunecase privirea; nu mai vedeam bine strada pe care mergeam.

Cât de bine cunoşteam subsolul acela mare, refugiul meu din serile întunecoase, prietenul care-mi sugea sângele! Acolo jos, îmi dispăruseră lucrurile unul după altul, toate lucruşoarele mele de acasă, ultima mea carte, în zilele de licitaţie coboram ca spectator şi mă bucuram când cărţile mele păreau să ajungă în mâini bune. Actorul Magelsen mi-a cumpărat ceasul şi am fost aproape mândru de aceasta. O cunoş-

tință a cumpărat almanahul în care se aflau primele mele încercări poetice, iar pardesiul a ajuns în atelierul unui fotograf, ca accesoriu. Așadar, în privința lucrurilor, nu mai aveam nimic de așteptat.

Țineam nasturii în mână. Am intrat. „Unchiul" ședea la tejgheaua sa și scria.

– Nu mă grăbesc, am spus, de teamă să nu-l deranjez și să-l supăr cu rugămintea mea. Vocea îmi suna atât de ciudat de dogită, că aproape n-o mai recunoșteam, iar inima îmi bătea cu putere.

Mi-a venit în întâmpinare zâmbind, ca de obicei, și-a pus amândouă mâinile pe tejghea și m-a privit în față fără să spună ceva.

– Să vezi, am ceva la mine și aș vrea să întreb dacă nu prezintă interes... Ceva care acasă îmi este de prisos, crede-mă, mă enervează chiar, niște nasturi.

– Ei, despre ce-i vorba, ce-i cu nasturii aceia? Și își ațintește ochii în jos asupra mâinii mele.

– Nu poți să-mi dai câțiva øre pentru ei?... câți vrei dumneata... cât crezi...

– Pentru nasturii ăștia? Și „Unchiul" s-a holbat mirat la mine. Pentru nasturii *ăștia?*

– Numai ca să-mi cumpăr o țigară de foi sau ce vrei dumneata. Eram tocmai în trecere pe-aici și am vrut doar să întreb.

Bătrânul cămătar a început să râdă și s-a înapoiat la tejghea fără să mai spună nimic. Iar eu stăteam pironit locului. La drept vorbind, nu-mi făcusem speranțe prea mari; totuși, crezusem că ar fi posibil să fiu ajutat. Dar râsul acesta însemna condamnarea mea la moarte. Oare nu m-ar putea cumva ajuta ochelarii?

– Dar nu-ți pot împrumuta bani pentru ochelarii dumitale, făcu „Unchiul". Ți-am mai spus-o.

– Dar am nevoie de un timbru, am spus eu sec; nu pot nici măcar să expediez scrisorile pe care trebuie neapărat să le scriu. Un timbru de zece sau cinci øre, cum vrei dumneata.

– Dumnezeu să te binecuvânteze și vezi-ți de drumul dumitale, răspunse el, schițând spre mine un gest cu mâna.

Da, aşa să fie, mi-am spus. În mod mecanic, mi-am pus din nou ochelarii, am luat nasturii şi am plecat; i-am spus noapte bună şi am închis uşa după mine ca de obicei. Aşadar, nu mai era nimic de făcut. Pe stradă m-am oprit din nou şi m-am uitat la nasturi. N-a vrut să-i ia, îmi spun, deşi sunt aproape noi; nu pot nicidecum să înţeleg.

În timp ce stăteam pe loc, copleşit de aceste gânduri, prin faţa mea trecu un bărbat, dând să coboare la subsol. În grabă, m-a lovit puţin, ne-am cerut amândoi scuze, iar eu mi-am întors capul după el.

– Ce, tu eşti? a spus el deodată de jos, de pe trepte. A urcat din nou până la mine, şi l-am recunoscut. Doamne, dar cum arăţi! spuse el. Ce treburi ai avut jos?

– A-ă-ă... Am avut afaceri. Vrei să mergi jos, după câte văd.

– Da. Dar tu ce-ai dus?

Genunchii începură să-mi tremure, m-am sprijinit de perete şi am întins mâna cu nasturii.

– Ce naiba! a strigat el. Asta e prea de tot.

– Noapte bună! am zis eu, dând să plec. Simţeam că mă podideşte plânsul.

– Nu, aşteaptă o clipă.

De ce să aştept? Doar şi el voia să meargă la „Unchiul", poate îi ducea inelul de logodnă, poate flămânzise mai multe zile, poate nu plătise chiria.

– Da, am răspuns eu, dacă termini repede...

– Fireşte, zise el şi mă luă de braţ. Dar ştii ceva, nu cred că o să mă aştepţi, fiindcă eşti un idiot; mai bine coboară şi tu cu mine.

Am înţeles îndată ce intenţii are şi mi-a revenit o clipă un palid sentiment de onoare; am răspuns:

– Nu pot! Am promis să fiu la ora şapte şi jumătate în strada Bernt Anker, şi...

– Şapte şi jumătate, da! Dar acum este ora opt. Uite aici, la ceasul meu, căci pe ăsta vreau să-l dau. Intră, păcătos înfometat ce eşti! O să-ţi fac rost de cel puţin cinci coroane.

Şi m-a împins uşor în subsol.

PARTEA A TREIA

ASTFEL a trecut o săptămână de glorie şi de bucurie.

Învinsesem şi de data aceasta greutatea cea mai mare; mâncam în fiecare zi, curajul îmi creştea, şi luam o iniţiativă după alta.

Lucram la vreo trei sau patru articole, care îmi secătuiau de-a dreptul bietul meu creier, răpindu-i până şi ultima scânteie, ultima idee ce se năştea înăuntrul lui. Mi se părea că merge mai bine decât înainte. Ultimul articol, la care muncisem atâta şi de care legasem mari speranţe, îmi fusese înapoiat de redactor şi îl distrusesem îndată, furios, ofensat, fără să-l mai recitesc. Voiam să încerc să colaborez pe viitor şi la un alt ziar, spre a-mi deschide mai multe posibilităţi. În cel mai rău caz, dacă nici aceasta nu mă scotea la liman, tot mă mai puteam refugia la vapoare; vasul „Nonne" era ancorat în port, gata de plecare şi poate aş fi reuşit să primesc acolo de lucru până la Arhanghelsk sau ori încotro s-ar fi îndreptat. Aşa că nu eram lipsit de perspective chiar din mai multe părţi.

Ultima criză mă costase mult. Începuse să-mi cadă tare părul; de asemenea, aveam, mai ales dimineaţa, dureri de cap din pricina cărora sufeream mult, iar nervozitatea nu voia să cedeze. Ziua scriam cu mâinile înfăşurate în cârpe fiindcă nu suportam să simt propria mea respiraţie asupra lor. Când Jens Olai trântea puternic uşa de jos de la grajd sau vreun câine intra în curtea din dos şi începea să latre, parcă mă săgetau nişte junghiuri reci prin tot corpul, ajungând până în măduva oaselor. În orice caz, ajunsesem într-o stare deplorabilă.

Trudeam zi de zi din greu, acordându-mi anevoie câte un scurt răgaz ca să înfulec ceva şi reveneam repede din nou la scris. În perioada aceea, atât patul, cât şi măsuţa şubredă erau năpădite de notiţe şi de file scrise, la care lucram alternativ, adăugând elemente noi, care îmi veneau în minte în cursul zilei, ştergând câte ceva, înviorând ici şi colo rândurile inerte cu câte un cuvânt plin de culoare, înaintând cu mare caznă de la o frază la alta. Într-o după-amiază, unul dintre articolele mele era, în sfârşit, gata şi după ce l-am băgat fericit şi vesel în buzunar, m-am dus la „comandor". Era tocmai momentul să fac rost de ceva bani, căci abia mai aveam câţiva øre.

„Comandorul" m-a rugat să iau loc un moment, căci îndată o să... Apoi continuă să scrie mai departe.

M-am uitat în jurul meu, în micul său birou: busturi, litografii, tăieturi din ziare, un enorm coş de hârtii, care ar fi putut să înghită un om întreg. M-am întristat la vederea acestei guri uriaşe, a acestei guri de balaur mereu deschise, întotdeauna gata să ia în primire noi lucrări respinse – noi speranţe zădărnicite.

– În ce dată suntem astăzi? întrebă pe neaşteptate „comandorul" de la masă.

– Douăzeci şi opt, răspund eu, bucuros că pot să-i fiu de folos cu ceva.

– Douăzeci şi opt! Apoi îl văd că scrie mai departe. În cele din urmă pune câteva scrisori în plicuri, trimite câteva hârtii la coş şi pune pana jos. După aceea se întoarce pe scaun şi îşi aruncă privirile asupra mea. Întrucât observă că stau în continuare la uşă, face o mişcare – pe jumătate în serios, pe jumătate în glumă – cu mâna şi-mi arată un scaun.

De teamă ca nu cumva să vadă că nu am vestă, mă întorc într-o parte când deschei haina şi scot manuscrisul din buzunar.

– Nu este decât un mic studiu cu privire la pictorul Correggio, spun eu, dar, din păcate, nu este scris în aşa fel încât...

Îmi ia hârtiile din mână şi începe să le răsfoiască. Apoi îşi întoarce faţa spre mine.

Aşa arată deci, văzut de aproape, omul acesta, de al cărui nume auzisem încă din primii ani ai tinereţii şi al cărui ziar

exercitase o influență dintre cele mai mari asupra mea în decursul anilor. Are părul ondulat, iar ochii săi căprui, frumoși, sunt puțin neliniștiți; are obiceiul să sufle din când în când mai puternic pe nas. Nici chiar un pastor scoțian nu ar putea să pară mai blajin decât acest primejdios mânuitor al condeiului, ale cărui cuvinte au lăsat întotdeauna dâre de sânge acolo unde au lovit. Mă cuprinde un simțământ ciudat de teamă și de admirație față de acest om. Aproape că mă podidește plânsul și fac, fără să vreau, un pas înainte ca să-i spun cât îi sunt de recunoscător pentru tot ce m-a învățat și să-l rog să nu-mi facă vreun rău; căci nu sunt decât un cârpaci sărac, căruia și așa îi merge destul de greu.

El își ridică ochii și împături manuscrisul încet, gânditor. Ca să-i ușurez un refuz, întind puțin mâna și spun:

– Nu, firește că nu poate fi folosit. Și zâmbesc ca să-i las impresia că iau lucrurile ușor.

– Ceea ce publicăm noi trebuie să fie scris pe înțelesul tuturor, răspunde el. Dumneata cunoști publicul nostru. Nu poți să scrii ceva mai simplu? Și despre ceva ce oamenii înțeleg mai ușor?

Considerația pe care mi-o acordă mă uimește. Îmi dau seama că articolul este respins, și totuși nu aș fi putut fi refuzat mai elegant. Ca să nu-l mai rețin, răspund:

– Da, natural că pot să fac asta.

Mă retrag spre ușă. Hm! Îl rog să mă scuze că l-am reținut cu articolul meu... Mă înclin și pun mâna pe clanță.

– Dacă ai nevoie, spune el, putem să-ți dăm un mic avans. Ne vei scrie ceva în schimb.

Doar văzuse că nu eram în stare să scriu; de aceea oferta sa mă umilea puțin. Am răspuns:

– Nu, vă mulțumesc, mă mai descurc eu o bucată de vreme. Vă mulțumesc foarte mult! La revedere!

– La revedere, răspunse „comandorul", și se întoarse îndată spre biroul său, reluându-și lucrul.

În orice caz, mă tratase cu o bunăvoință pe care nu o meritam – și îi eram recunoscător pentru aceasta. Va trebui să știu cum să-i arăt această recunoștință. Mi-am propus să nu

mă mai duc la el decât când îi voi putea prezenta o lucrare de care să fiu pe deplin mulţumit. O lucrare care să-l uimească puţin şi să-l facă să-mi avanseze zece coroane fără să mai stea nici un moment pe gânduri. M-am dus acasă şi am început din nou să scriu.

În serile următoare, cam în jurul orei opt, când se aprindeau luminile pe stradă, mi se întâmpla cu regularitate ceea ce urmează:

De câte ori ieşeam pe poartă ca să fac, după osteneala şi greutăţile zilei, o plimbare, vedeam lângă felinarul situat chiar în apropierea porţii o femeie îmbrăcată în negru, care îşi îndrepta faţa spre mine urmărindu-mă cu privirea când treceam pe dinaintea ei. Am observat că de fiecare dată poartă aceeaşi îmbrăcăminte, acelaşi văl des care îi ascunde faţa şi îi ajunge până pe piept şi că în mână ţine o umbrelă mică cu un inel de fildeş la mâner.

Acum era a treia seară că o vedeam acolo şi de fiecare dată în acelaşi loc. De cum trec de dânsa, se întoarce încet şi o apucă în jos, depărtându-se de mine.

Creierul meu nervos şi-a întins antenele – şi am avut de îndată presimţirea absurdă că vizita ei avea o legătură cu mine. În cele din urmă ajunsesem aproape pe punctul să intru în vorbă cu ea, s-o întreb dacă nu caută pe cineva, dacă are nevoie de ajutorul meu, dacă pot să o însoţesc până acasă – chiar aşa, prost îmbrăcat cum eram, din păcate – ca s-o ocrotesc pe străzile întunecoase. Dar aveam un simţământ nedesluşit de teamă că până la urmă ar putea să mă coste ceva, un pahar de vin, o plimbare cu trăsura, iar eu nu aveam nici un ban; buzunarele mele absolut goale aveau o înrâurire mult prea deprimantă asupra mea şi nu am avut nici măcar curajul s-o privesc cu ceva mai multă curiozitate atunci când am trecut pe lângă dânsa. Foamea începuse din nou să mă tortureze, nu mai mâncasem din ajun; fireşte că acesta nu era încă un interval prea îndelungat; răbdasem adesea mai multe zile în şir, dar acum începusem să slăbesc îngrijorător, şi nu mai eram în stare să postesc aşa de mult ca înainte; o singură zi de post putea să-mi producă ameţeli şi vărsături de îndată ce

beam puţină apă. La aceasta se mai adăuga şi faptul că noaptea răbdam de frig. Deşi mă culcam îmbrăcat cu hainele ce le purtam peste zi, eram vânăt de frig; în fiecare noapte mă trezeau frisoane de gheaţă, iar în timpul somnului înţepeneam de-a binelea. Cuvertura cea veche nu mă mai apăra de curent şi dimineaţa mă pomeneam cu nasul înfundat de aerul rece, geros, ce pătrundea până la mine de afară.

Străbat străzile şi mă gândesc cum să fac să mă menţin pe linia de plutire până când termin următorul articol. De-aş avea măcar o lumânare! Aş putea încerca să scriu şi în timpul nopţii. Încă vreo două ore şi aş termina. Iar a doua zi aş putea să mă prezint din nou la „comandor".

Intru fără să mai stau pe gânduri în cafeneaua Oplandske şi încep să caut cu privirile pe tânărul meu cunoscut de la bancă şi să-i cer zece øre pentru o lumânare. Am străbătut una după alta toate încăperile; am trecut prin faţa a vreo zece mese, la care consumatorii mâncau, beau şi stăteau de vorbă; am ajuns chiar până în încăperea din fund a cafenelei – „camera roşie" – fără să dau de cel pe care-l căutam. Dezamăgit şi enervat, am ieşit din nou şi am luat-o spre castel.

Nu era oare diavolul, diavolul în persoană, acela care făcea să nu se mai termine odată cu ghinioanele mele? Mergând furios, cu paşi mari, cu gulerul vestonului ridicat brutal la ceafă şi cu pumnii strânşi în buzunarele pantalonilor, blestemam tot timpul steaua mea fără de noroc. Nici un singur ceas fără necazuri în ultimele şapte-opt luni, nici măcar timp de o săptămână hrana strict necesară, şi acum iată-mă înfrânt din nou. Dar în toată această mizerie rămăsesem cinstit, da, cinstit până la capăt. Doamne, iartă-mă, dar cât de prost am mai fost! Apoi am început să-mi povestesc mie însumi câte mustrări de conştiinţă mi-am făcut fiindcă am vrut să amanetez o dată cuvertura lui Hans Pauli. Am râs cu dispreţ de cinstea mea stupidă, am scuipat cu dezgust că n-am reuşit să găsesc cuvinte destul de dure ca să-mi bat joc de propria mea prostie. Acum să mi se ivească o ocazie! Dacă aş găsi acum pe stradă chiar şi banii economisiţi de o fetiţă de şcoală, sau ultimul øre al unei văduve sărace, i-aş lua şi i-aş vârî în buzunar,

i-aş fura cu bună-ştiinţă şi aş dormi apoi buştean toată noaptea. Nu degeaba suferisem atât de infinit de mult, ajunsesem la capătul răbdării, eram acum în stare de orice.

Am dat ocol castelului de vreo trei, patru ori, după aceea m-am hotărât să mă întorc acasă. Am mai făcut încă un tur prin parc şi în cele din urmă am luat-o în jos, pe strada Karl Johan.

Era în jurul orei unsprezece. Strada era destul de întunecoasă şi în toate direcţiile treceau oameni, perechi tăcute sau grupuri gălăgioase. Sosise momentul cel mare, vremea împerecherii, a ceasurilor tainice cu aventuri vesele. Foşnete de rochii, ici şi colo câte un râs scurt, senzual, sâni plini, câte o respiraţie violentă, gâfâită; mai departe, spre Grand Hotel, o voce care striga „Emma!" Întreaga stradă era o adevărată mlaştină din care se ridicau aburi fierbinţi.

Bag involuntar mâna prin buzunare căutând două coroane. Toată această pasiune, care vibrează în fiecare mişcare a trecătorilor, această lumină sumbră a felinarelor cu gaz, noaptea calmă, grea, au început să mă agaseze, atmosfera aceasta plină de şuşoteli, îmbrăţişări, mărturisiri tremurânde, cuvinte spuse pe jumătate, ţipete uşoare; sub poartă la Blomqvist[1] mai multe pisici se împerechează mieunând de mama focului. Iar eu nu aveam nici măcar două coroane! Ce nenorocire, ce mizerie fără seamăn să fii atât de sărac! Ce umilinţă, ce dezonoare! Şi am început din nou să mă gândesc la ultimul ban al unei văduve sărace pe care l-aş fura, la chipiul sau la batista unui băiat de şcoală, la sacul cu daruri al unui cerşetor, pe care, fără să stau prea mult pe gânduri, le-aş duce la negustorul de vechituri şi cu banii luaţi pe ele m-aş îndopa cu mâncare. Ca să-mi acord o consolare şi o compensaţie pentru toate aceste neajunsuri, m-am apucat să găsesc tot felul de cusururi acestor oameni veseli, care se perindau alunecând parcă prin faţa mea; am dat furios din umeri privind cu dispreţ la toţi cei ce treceau, perechi-perechi, la acei studenţi îmbuibaţi, care mănâncă bomboane şi socotesc că se dedau unui desfrâu în „stil european" fiindcă

[1] Un restaurant din Christiania.

reuşesc să mângâie sânii unei croitorese. La acei tineri domni, bancheri, mari comercianţi, la acei eroi ai bulevardelor care nu le disprețuiesc nici măcar pe iubitele marinarilor, obişnuite să cedeze în primul gang în schimbul unui ţap de bere! Ce târfe! Aşternutul lor păstrează încă ceva din căldura lăsată de pompierul sau birjarul care le vizitase în noaptea trecută; tronul rămâne de fiecare dată vacant, primitor; poftește, urcă!... Am scuipat departe, pe trotuar, fără să-mi pese dacă nimeresc pe cineva; eram furios, plin de dispreț față de oamenii aceştia care se comportau atât de intim, care se împerecheau sub ochii mei. Mi-am ridicat privirile în sus şi m-am simțit binecuvântat fiindcă, în ceea ce mă priveşte, păşeam pe căile virtuții.

În piața Storting-ului am întâlnit o fată care m-a fixat insistent când am ajuns în dreptul ei.

– Bună seara, am spus eu.

– Bună seara! S-a oprit.

Hm! Am întrebat-o dacă se plimba la ora aceea atât de târzie. Nu era cam riscant pentru o domnişoară să se plimbe pe bulevardul Karl Johan atât de târziu? Nu? Oare nu s-a întâmplat niciodată ca vreun bărbat să i se adreseze direct, s-o inoportuneze sau, în sfârşit, vorbind pe şleau, să-i propună să-l însoţească acasă?

S-a holbat la mine mirată, m-a cercetat din creştet până în tălpi, vrând parcă să înțeleagă ce vreau să spun, de fapt, cu asta. Apoi deodată m-a luat de braţ, zicând:

– Să mergem!

Am urmat-o. După ce am făcut câțiva paşi prin faţa staţiei trăsurilor, mi-am desprins braţul şi am spus:

– Ascultă, dragă, nu am nici un øre. Apoi am dat să plec.

În primul moment nu a vrut să mă creadă, dar după ce mi-a scotocit prin toate buzunarele şi nu a găsit nimic, s-a mâniat, şi-a lăsat brusc capul pe spate şi m-a făcut dobitoc.

– Noapte bună! am spus eu.

– Stai puțin, a strigat ea. Ochelarii sunt de aur?

– Nu.

– Atunci, du-te dracului! Am plecat.

Puțin după aceea a venit în fugă după mine, strigându-mă.

– Vino cu mine, așa cum ești!

M-am simțit umilit de această ofertă din partea unei fete de stradă sărace și am spus nu. I-am mai spus că era târziu și eram așteptat undeva și că, la urma urmei, nici ea nu putea să facă sacrificiul de a mă lua așa cum eram.

– Ba da, acum vreau să vii cu mine.

– Dar nu merg așa.

– De bună seamă, vrei să te duci la alta, spuse ea.

– Nu, am răspuns.

Zău că nu mai făceam nici doi bani. Pentru mine, fetele deveniseră acum aproape ca niște bărbați. Mizeria mă sleise. Dar aveam simțământul că față de această fată ciudată mă aflam într-o situație deplorabilă și de aceea m-am hotărât să salvez aparențele.

– Cum te numești, am întrebat. Marie? Bun! Ascultă aici, Marie! Și am început să-i explic purtarea mea. Fata făcea ochii din ce în ce mai mari. Își închipuia cumva – am întrebat-o apoi – că și eu sunt unul dintre cei care bat caldarâmul seara și acostează fete? Avea o părere atât de proastă despre mine? Îi spusesem cumva ceva necuviincios la început? Oare atunci când cineva are intenții rele se comportă așa, ca mine? I-am adresat doar câteva cuvinte și am însoțit-o câțiva pași să văd unde vrea să ajungă. De altfel, sunt pastorul cutare și cutare, îi urez noapte bună și o rog să se ducă acasă și să nu mai păcătuiască de aici înainte. Cu aceasta, am plecat.

Mi-am frecat mâinile, satisfăcut de excelenta mea idee, și am început să vorbesc tare cu mine însumi. Cât de plăcut e să faci fapte bune! Poate că i-am dat acelei ființe decăzute un prim impuls ca să se ridice din nou, ceea ce ar putea fi hotărâtor pentru întreaga ei viață. Îmi va mulțumi când se va gândi la asta; până și în ceasul morții își va aduce aminte de mine cu inima plină de recunoștință. Fără îndoială, merită să fii cinstit! Eram într-o dispoziție strălucită, mă simțeam înviorat și plin de curaj pentru orice. De-aș avea o lumânare, aș putea termina articolul. Mergeam învârtind în mână cheia cea nouă de la poartă, fredonam, fluieram ușor și mă gân-

deam cum să fac rost de lumânare. Dar pentru că nu puteam face nimic în această privinţă, nu mi-a rămas altceva decât să cobor cele necesare pentru scris jos, în stradă, la lumina felinarului. Am deschis poarta şi m-am dus să-mi aduc hârtiile.

Ajuns iar jos, am încuiat poarta pe dinafară şi m-am aşezat în lumina felinarului. Peste tot era linişte, nu auzeam decât paşii grei ai unui poliţist pe Tvaergaten şi lătratul unui câine, departe, înspre cartierul St. Hanshaugen. Nu mă deranja nimic; mi-am ridicat gulerul hainei peste urechi şi am încercat să mă concentrez din toate puterile. Ce bine ar fi dacă aş izbuti să ticluiesc încheierea acestui mic articol. Ajunsesem tocmai la un punct mai greu; trebuia să fac o trecere imperceptibilă spre-o idee nouă, apoi să realizez un final *glissando,* în surdină, un murmur îndelungat care, în cele din urmă, să se termine cu o intensificare atât de năvalnică, de tumultuoasă, ca bubuitul unui tun sau ca zgomotul asurzitor al unui munte care se prăbuşeşte. Punct.

Dar nu izbuteam să găsesc cuvintele potrivite pentru acest final. Am recitit încă o dată întreg articolul, de la început. Citeam fiecare propoziţie cu voce tare, dar nu reuşeam să-mi adun gândurile pentru acest final răsunător, în timp ce lucram cu toată încordarea la realizarea lui, a mai apărut şi poliţistul, postându-se în mijlocul străzii, nu departe de mine, şi gonindu-mi întreaga inspiraţie. Ce, parcă lui îi păsa dacă în momentul acela îmi reuşea un admirabil final pentru articolul destinat „comandorului"? Doamne, îmi era absolut cu neputinţă, indiferent ce încercam. Am rămas acolo cam o oră. Poliţistul şi-a văzut de drum. A început să fie prea frig ca să mai pot sta nemişcat. Descurajat şi abătut din pricina acestei noi încercări nereuşite, am deschis în cele din urmă poarta şi am intrat.

Sus era frig şi prin întunericul de nepătruns abia puteam zări fereastra. Am mers orbecăind până la pat, mi-am scos ghetele şi am început să-mi frec picioarele cu mâinile ca să le încălzesc. Apoi m-am culcat, cu hainele pe mine – aşa cum făceam de multă vreme.

Dimineaţa, de îndată ce s-a luminat, m-am ridicat în capul oaselor şi m-am apucat din nou de lucru. Am lucrat aşa

până la amiază, în care timp am scris zece-douăzeci de rânduri. Dar încă nu ajunsesem la final.

M-am sculat, m-am încălțat din nou și am început să mă plimb încoace și încolo ca să mă încălzesc. Geamurile erau înghețate; am privit afară: ningea. Pe lespezile de piatră și pe fântâna din curtea pietruită din spate se așternuse un strat gros de zăpadă.

Mi-am făcut de lucru în cameră, plimbându-mă în lung și în lat; zgâriam pereții cu unghiile, îmi lipeam cu precauție fruntea de ușă, ciocăneam cu arătătorul în podea și ascultam cu atenție. Toate acestea fără nici o intenție anumită, ci calm și gânditor, ca și când aș fi avut de făcut un lucru important. Iar în timpul acesta repetam într-una și cu voce tare, așa încât puteam să mă aud desluşit: *Dar, Dumnezeule, asta-i curată nebunie.* Și am continuat să mă port ca un nebun. În sfârșit, după un timp îndelungat, poate vreo două ore, mi-am încordat voința ca să mă calmez, mi-am mușcat buzele, am căutat din răsputeri să mă stăpânesc. Trebuia să se sfârșească. Mi-am căutat o bucățică de lemn pentru mestecat și m-am așezat din nou la masă ca să scriu.

Am reușit cu mare greutate să construiesc câteva propoziții scurte, câteva zeci de cuvinte ca vai de ele, pe care mi le-am smuls cu greu ca să înaintez cât de cât. Apoi m-am oprit; capul mi se golise, nu mai eram în stare de nimic. Și întrucât tot nu izbuteam să scriu mai departe, m-am oprit, holbându-mă cu ochii larg deschiși la aceste ultime cuvinte, la această coală de hârtie neterminată; priveam în mod stupid literele ciudate, tremurânde, care se holbau și ele de pe hârtie la mine, ca niște mici figuri zbârlite – și am sfârșit prin a nu mai înțelege nimic și a nu mă mai gândi la nimic.

Timpul trecea. Auzeam zgomotele circulației de pe stradă. Zgomot de cai și trăsuri; vocea lui Jens Olai ajungea până la mine când vorbea cu caii în grajd. Eram ca năuc, plescăiam din când în când din limbă, dar încolo nu făceam nimic. Iar durerea din piept mă chinuia tot mai tare.

Începuse să se întunece. Mă simțeam din ce în ce mai sfârșit de oboseală și m-am lungit din nou pe pat. Ca să-mi

mai încălzesc puțin mâinile, mi-am trecut degetele prin păr în cruciș și în curmeziș; se desprindeau șuvițe mici de păr, smocuri, care mi se prindeau între degete și inundau perna. Dar nu la aceasta mă gândeam acum; ca și cum chestiunea nu mă privea – de altfel, mai aveam încă destul păr. Am încercat din nou să mă smulg din acesta toropeală ciudată care îmi cuprinsese toate mădularele ca o ceață; m-am ridicat în capul oaselor, mi-am lovit genunchii cu mâinile, am tușit cât am putut mai tare... dar am căzut iarăși pe spate. Nu era nimic de făcut; mă stingeam încet, cu ochii deschiși, holbându-mă în tavan. În cele din urmă, mi-am băgat arătătorul în gură și am început să-l sug. Ceva a început să mi se miște în creier; un gând care își croia drum, o idee absolut dementă; ce-ar fi dacă l-aș mușca? Și, fără să mai stau prea mult pe gânduri, am închis ochii și am strâns din dinți.

Am sărit în sus. În sfârșit, mă trezisem. Din deget mi se prelingea puțin sânge, dar îl lingeam după fiecare zvâcnitură. Nu, nu mă durea și nici rana nu era cine știe ce; dar dintr-o dată mă dezmeticisem. Am clătinat din cap, m-am dus la fereastră și am căutat o cârpă ca să leg rana.

În timp ce mă pansam, ochii mi s-au umplut de lacrimi și am plâns înăbușit. Acest deget subțire și mușcat avea un aspect atât de jalnic! Doamne, cât de rău ajunsesem!

Se făcea tot mai întuneric. Poate că nu mi-ar fi fost imposibil să scriu în cursul serii partea finală a articolului, dacă aș fi avut o lumânare. Mintea mi se limpezise din nou. Ideile îmi veneau și îmi dispăreau, ca de obicei, iar suferința nu era deosebit de mare; nici măcar foamea nu o mai simțeam atât de puternic ca în urmă cu câteva ore; puteam să mai rezist până a doua zi. Poate că aș fi reușit să-mi procur o lumânare pe credit, dacă mergeam la prăvălia de coloniale și arătam care este situația. Cei de acolo mă cunoșteau; în vremurile bune, când avusesem încă posibilitatea, cumpărasem multe pâini în acea prăvălie. Nu încăpea îndoială că puteam obține o lumânare pe baza bunei mele reputații. Pentru prima dată, după un timp îndelungat, m-am apucat să-mi perii puțin hainele și să înlătur firele de păr căzute pe gulerul vestonului –

în măsura în care acest lucru se putea face pe întuneric. Apoi, bâjbâind, am coborât treptele.

Când am ajuns în stradă, mi-a venit pe neașteptate ideea că ar fi poate mai bine să cer o pâine. Dar m-a cuprins îndoiala; m-am oprit și am început să reflectez. Cu nici un preț! mi-am spus în cele din urmă. Din păcate, nu mai eram în stare să suport mâncarea; s-ar repeta povestea cu vedeniile, presentimentele și ideile cele năstrușnice. Articolul ar rămâne neterminat, iar eu trebuia neapărat să-l văd pe „comandor" înainte ca acesta să mă uite din nou.

Cu nici un preț! M-am hotărât, așadar, pentru o luminare. Apoi am intrat în prăvălie.

O femeie stă lângă tejghea și face cumpărături; lângă mine se află mai multe pachete mici, în hârtii de diferite culori. Vânzătorul, care mă cunoaște și care știe ce cumpăr de obicei, lasă pentru moment clienta și, fără altă introducere, împachetează o pâine într-un ziar și o pune în fața mea pe tejghea.

– Nu, în seara asta aș vrea să cumpăr o lumânare, spun eu. Rostesc cuvintele foarte încet și umil, ca să nu-l supăr și să nu pierd șansa de a primi o lumânare.

Răspunsul meu l-a luat prin surprindere. Pentru prima dată îi cerusem altceva decât pâine.

– Da, atunci vă rog să așteptați puțin, spune vânzătorul continuând s-o servească pe clientă.

Aceasta își ia cumpărăturile, plătește cu o hârtie de cinci coroane, de la care primește rest, apoi pleacă. Acum am rămas singuri, vânzătorul și cu mine. El spune:

– A, da, o lumânare. Apoi desface un pachet de lumânări și scoate una pentru mine.

Se uită la mine și eu mă uit la el; rugămintea îmi stă pe buze, dar nu reușesc să-i dau glas.

– Da, adevărat, spune el pe neașteptate, ați plătit. Spune pur și simplu că am plătit; am auzit doar fiecare cuvânt. Apoi începe să scoată bani de argint din sertar și să-i numere, coroană după coroană, bani strălucitori, bani buni – îmi dă restul de la cele cinci coroane ale femeii.

– Poftiți, spune el.

Stau şi privesc un moment banii aceştia. Îmi dau seama că ceva nu este în ordine; nu chibzuiesc prea mult, nu mă gândesc la nimic, ci cad pur şi simplu în extaz văzând toată această bogăţie, care îmi străluceşte în faţa ochilor. Apoi adun monedele, una câte una, în mod mecanic.

Rămân mut de mirare în faţa tejghelei, uluit, frânt, fac un pas către un anumit punct de pe perete; acolo atârnă un clopoţel legat de o curea de piele şi dedesubt se află o legătură de şnururi. Rămân cu ochii pironiţi la aceste lucruri.

Vânzătorului i se pare că doresc să încep o conversaţie din moment ce nu mă grăbesc şi spune, în timp ce face ordine printre hârtiile de împachetat, împrăştiate pe tejghea:

– Cred că vine curând iarna.

– Hm! Da, răspund eu, se pare că o să vină. Apoi adaug: Mda, nu-i prea devreme. Da, aşa se pare. De altfel, e adevărat că nu-i prea devreme.

Mă auzeam bine spunând aceste nebunii, dar percepeam fiecare cuvânt ca şi cum ar veni de la altă persoană.

– Da, aşa vi se pare? spune vânzătorul.

Am băgat mâna care ţinea banii în buzunar, am deschis uşa şi am plecat; m-am auzit spunând bună seara şi pe vânzător răspunzându-mi.

Mă îndepărtasem cu câţiva paşi de scară, când uşa prăvăliei s-a deschis brusc şi vânzătorul m-a chemat înapoi. M-am întors fără să mă mir, fără urmă de teamă; m-am mulţumit să strâng banii mai bine în mână, pregătindu-mă să-i dau înapoi.

– Vă rog, v-aţi uitat lumânarea, spune vânzătorul.

– O, da, mulţumesc! răspund eu calm. Mulţumesc! Mulţumesc!

Apoi mi-am continuat drumul, în jos, pe stradă, cu lumânarea în mână.

Primul meu gând rezonabil au fost banii. M-am apropiat de un felinar şi i-am numărat din nou, i-am cântărit în mână şi am zâmbit. Aşadar, în orice caz, ieşisem din încurcătură, îmi picase un ajutor pentru multă, multă vreme! Am băgat din nou mâna care ţinea banii în buzunar şi am plecat. M-am oprit în faţa unui birt de pe Storgaten şi am chibzuit un mo-

ment, calm şi liniştit, dacă nu ar fi cazul să iau un mic prânz, chiar acum. Dinăuntru se auzea zgomotul farfuriilor, al cuţitelor, precum şi al cărnii bătute pe tocător; ispita era mult prea mare; am intrat.

– Un biftec, spun.

– Un biftec! a repetat chelneriţa în faţa unui ghişeu. M-am aşezat la o măsuţă liberă, chiar lângă uşă, şi am aşteptat. În ungherul în care şedeam era cam întuneric, aşa că mă simţeam destul de bine ascuns. Am căzut pe gânduri. Din când în când, chelneriţa îmi arunca o privire oarecum curioasă.

Săvârşisem primul meu act cu adevărat necinstit, primul meu furt, faţă de care toate festele anterioare nu însemnau nimic; primul meu mic păcat mare... Aceasta era situaţia. Nu mai era nimic de făcut. De altfel, aveam toată libertatea să aranjez lucrurile cu băcanul mai târziu, când voi găsi un prilej mai nimerit. Nu era necesar să continui pe acest drum; şi-apoi, nici nu-mi propusesem să trăiesc mai cinstit decât toţi ceilalţi oameni, nu exista nici un contract...

– Credeţi că biftecul vine repede?

– Da, foarte repede. Chelneriţa deschide ghişeul şi priveşte în bucătărie.

Dar dacă într-o bună zi totul se descoperă? Dar dacă vânzătorul intră la bănuială, începe să se gândească la întâmplarea cu pâinea, la cele cinci coroane, la care el i-a dat femeii restul. Nu era cu neputinţă ca într-o bună zi să-şi aducă aminte de toate acestea, poate chiar prima dată când mai intram în prăvălie. Ei, da, Doamne!... Am dat din umeri pe furiş.

– Poftiţi! spune chelneriţa amabil şi pune biftecul pe masă. Dar nu vreţi mai bine să treceţi dincolo? Aici e cam întuneric.

– Nu, mulţumesc, prefer să rămân aici, răspund. Deodată, mă simt mişcat de amabilitatea ei, plătesc friptura pe loc, îi dau, la întâmplare, tot mărunţişul pe care-l găsesc în buzunar şi îi strâng mâna în care ţine banii. Ea zâmbeşte şi spune în glumă, cu ochii umezi:

– Restul păstraţi-l ca să vă cumpăraţi o fermă... Poftă bună!

Am început să mănânc cu tot mai multă lăcomie, înghiţind bucăţi întregi fără să le mai mestec. Rupeam din carne ca un căpcăun.

Chelneriţa s-a apropiat din nou de masa mea.

– Nu doriţi ceva de băut? a întrebat. Apoi s-a înclinat puţin spre mine.

O priveam; vorbea foarte încet, aproape timid cu ochii în jos.

– Poate luaţi o halbă de bere sau ce doriţi... din partea casei... pe deasupra... dacă vreţi...

– Nu, mulţumesc. Nu acum, o să revin altă dată. S-a retras şi s-a aşezat după tejghea. Nu-i mai vedeam decât capul. Drăguţă persoană!

După ce am isprăvit de mâncat, m-am îndreptat repede spre uşă. Simţeam un fel de greaţă. Chelneriţa s-a ridicat de pe scaun. Îmi era teamă să ies în lumină, mă feream să fiu văzut prea bine de această fată care nu-mi bănuia mizeria, aşa că i-am spus repede noapte bună, m-am înclinat şi am plecat.

Mâncarea a început să-şi facă efectul; mi-a fost tare rău din cauza ei şi bineînţeles că nu am putut s-o reţin multă vreme. Îmi deşertam stomacul în fiecare ungher întunecat pe lângă care treceam, luptam din răsputeri să-mi potolesc greaţa care mă chinuia într-una, strângeam pumnii şi încercam să mă reţin, băteam cu piciorul în caldarâm şi înghiţeam cu furie tot ce-mi venea în sus – zadarnic! În cele din urmă, am intrat sub o poartă, m-am aplecat, orbit de lacrimile care-mi umpluseră ochii, şi am vomitat din nou.

Aceasta m-a exasperat, am continuat să merg pe stradă plângând, blestemând forţele inumane, oricum s-ar fi numit ele, care mă persecutau atât de mult, le-am blestemat să ajungă pradă chinurilor veşnice ale iadului, ca pedeapsă pentru josnicia lor. Forţele acestea nu aveau nici cea mai mică urmă de cavalerism, zău aşa!... M-am apropiat de un bărbat care privea într-o vitrină şi l-am întrebat, în mare grabă, ce trebuie, după părerea sa, să i se dea unui om care a flămânzit multă vreme. Este viaţa lui în joc, am spus eu, căci nu poate suporta friptura.

– Am auzit că laptele ar fi bun, laptele fiert, spuse omul foarte mirat. Dar pentru cine întrebaţi?

– Mulţumesc, mulţumesc! făcui. Se prea poate ca laptele fiert să fie bun.

Cu aceasta, am plecat.

Am intrat în prima cafenea pe care am întâlnit-o în drum şi am cerut lapte fiert. Am luat laptele, l-am băut în grabă, aşa fierbinte cum era, am înghiţit cu lăcomie fiecare picătură şi am plecat. Am luat-o spre casă.

În momentul acela s-a întâmplat ceva ciudat. În faţa porţii mele, sprijinită de felinar, în plină lumină, stătea o persoană pe care o zărisem încă de la mare distanţă; era tot tânăra în negru. Aceeaşi din serile trecute. Nu puteam greşi, căci se afla în acelaşi loc pentru a patra oară. Sta absolut nemişcată.

Găsesc totul atât de ciudat încât, fără să vreau, îmi încetinesc paşii; simt că în momentul acela gândurile îmi sunt din nou în ordine, dar mă simt foarte agitat, nervii mei fiind iritaţi din cauza ultimului prânz. Trec, ca de obicei, pe lângă ea, ajung aproape de poartă şi dau să intru. Dar deodată mă opresc. Îmi vine o inspiraţie subită. Fără să-mi dau bine seama de ce, mă întorc, mă îndrept spre fată şi, privind-o drept în faţă, o salut:

– Bună seara, domnişoară!

– Bună seara! răspunde ea.

– Scuzaţi-mă, căutaţi pe cineva? V-am mai observat şi cu alt prilej; aş putea să vă fiu de vreun ajutor? De altfel, vă rog foarte mult să mă scuzaţi.

– O, nu ştiu tocmai bine...

În spatele acestei porţi nu locuieşte nimeni, afară de trei sau patru cai şi de mine. Mai este şi un grajd şi un atelier de tinichigerie. De bună seamă că s-a rătăcit, în cazul în care caută pe cineva aici.

Ea îşi întoarce faţa în altă parte şi spune:

– Nu caut pe nimeni... stau aici... aşa.

Prin urmare, stătea aici aşa, seară de seară, pur şi simplu din capriciu. Curios.

Cu cât mă gândeam mai mult, cu atât mi se părea mai ciudat. Încetul cu încetul, m-am hotărât să devin îndrăzneţ. Am

început să zornăi puţin banii mărunţi din buzunar şi am invitat-o, fără altă introducere, la un pahar de vin într-un local oarecare... În cinstea iernii care a sosit, da... n-o să stăm acolo prea mult... nu vrea să vie?

O, nu, asta nu se cădea. Îmi mulţumeşte, dar nu poate. Dacă însă vreau să fiu atât de amabil şi s-o însoţesc o bucată de drum, atunci... De altfel, era destul de întuneric pe drumul spre casă, şi îi era neplăcut să meargă singură pe bulevardul Karl Johan, la o oră atât de târzie.

I-am spus că o însoţesc cu multă plăcere.

Am pornit; ea mergea la dreapta mea. Un simţământ deosebit pusese stăpânire pe mine, un simţământ frumos: conştiinţa că mă aflu în tovărăşia unei fete tinere. O priveam fără încetare în timp ce mergeam. Mirosul plăcut al părului, căldura emanată de întreaga ei făptură, acel parfum feminin pe care îl răspândea, respiraţia înmiresmată pe care o simţeam ori de câte ori îşi îndrepta faţa spre mine – totul mă copleşea parcă, îmi pătrundea năvalnic în toate simţurile. În dosul voalului întrevedeam o faţă mică şi puţin palidă, iar pieptul plinuţ ieşea destul de bine în evidenţă prin palton. Gândul la toate aceste frumuseţi ascunse, pe care le bănuiam sub palton şi sub voal, mă tulburase, mă făcuse fericit în mod prostesc, fără să am vreun motiv anumit; nu am mai putut rezista, am atins-o cu mâna, i-am pus degetele pe umăr, zâmbind stupid.

– Cât sunteţi de ciudată! am spus eu.

– Cum aşa?

Ei bine, mai întâi fiindcă avea obiceiul să stea seară de seară în faţa porţii unui grajd, şi asta fără nici un fel de motiv, doar pentru că aşa i-a venit...

Cine ştie, s-ar putea să-şi aibă motivele ei; de altfel, îi place să se culce târziu, aşa i-a plăcut totdeauna. Preferam cumva să mă culc înainte de ora douăsprezece?

– Eu? Dacă urăsc ceva pe lume, apoi tocmai asta este: să mă culc înainte de miezul nopţii. Hehe!

– Hehe, recunoaşteţi deci singur. Ea obişnuia să iasă la plimbare seara, când nu avea nimic mai bun de făcut; locuieşte sus, în piaţa Sf. Olaf...

– Ylajali! am strigat eu.

– Poftim?

– N-am spus decât: Ylajali... foarte bine, continuați!

Locuiește în piața Sf. Olaf, unde duce o viață singuratică împreună cu mama sa, cu care nu se poate sta de vorbă fiindcă nu aude bine. Și mai este oare, în cazul acesta, chiar atât de ciudat că îi place să iasă puțin la aer?

– Nu, deloc! am răspuns.

– Ei da, și atunci? Puteam să deslușesc după vocea ei că zâmbește.

– Nu aveți o soră?

– Da, o soră mai mare – dar de unde știți? De altfel, e plecată la Hamburg.

– De mult?

– De vreo cinci săptămâni. De unde știți că am o soră?

– Nu am știut până acum, am întrebat doar.

Un timp, am tăcut amândoi. Prin fața noastră trece un bărbat cu o pereche de pantofi în mână – încolo, strada este goală cât putem vedea cu ochii. Departe, la Tivoli, lucește un șir de lămpi colorate. Ninsoarea încetase. Cerul era senin.

– Doamne, dar nu vă este frig fără palton? întrebă fata deodată întorcându-și privirile spre mine.

Să-i spun de ce nu am palton? Să-mi trădez situația chiar de la început și să o îndepărtez în felul acesta? Era doar atât de frumos să mergi alături de dânsa și să nu-i spui totul încă o bucată de timp. Am răspuns mințind:

– Nu, deloc. Apoi am schimbat vorba, întrebând-o: Ați văzut menajeria de la Tivoli?

– Nu, răspunse dânsa. Este ceva de văzut acolo? Ce s-ar întâmpla dacă i-ar da prin gând să spună că dorește să mergem la Tivoli? Să intrăm în locul acela scăldat în lumină, alături de atâția oameni! Aș pune-o într-o situație prea penibilă; cu hainele mele vechi, cu fața mea suptă, pe care nici nu o spălasem de vreo două zile, aș pune-o de-a dreptul pe fugă – poate că ar mai descoperi, pe deasupra, și că nu am vestă...

De aceea, am răspuns:

– Fireşte că nu-i nimic deosebit de văzut. Şi atunci mi-au venit în minte câteva idei fericite de care m-am folosit de îndată, câteva cuvinte simple, resturi ale creierului meu epuizat: La ce ne putem aştepta de la o astfel de menajerie mică? De fapt, nu mă interesa deloc să văd animale în cuşti. Animalele acestea ştiu că oamenii se opresc să le privească; ele simt sutele de priviri curioase şi sunt influenţate de acestea. Nu, eu aş vrea să văd animale care nu ştiu că sunt privite, nu acele fiinţe timide care se răsucesc încoace şi încolo în cuşca lor, stau culcate, cu ochii lor verzi indolenţi, îşi ling labele şi se gândesc. Nu?

O, da, fireşte că aveam dreptate.

Animalul în toată sălbăticia sa originară şi înfricoşătoare, da, asta e ceva demn de văzut. Paşii fără zgomot, făcuţi pe furiş în întunericul adânc al nopţii, freamătul şi teama pe care o inspiră pădurea, strigătele unei păsări care trece în zbor, vântul, mirosul de sânge, zgomotele din văzduh, într-un cuvânt, suflul împărăţiei animalelor sălbatice planând deasupra lor.

Dar îmi era teamă că această tiradă ar putea s-o obosească; iar simţământul imensei mele mizerii m-a cuprins din nou şi mi-a sugrumat gândurile. Dacă aş fi fost măcar cât de cât mai bine îmbrăcat, aş fi putut să-i fac plăcerea s-o însoţesc într-o plimbare la Tivoli! Nu puteam s-o înţeleg pe fata aceasta, căreia îi făcea plăcere să fie însoţită de către un cerşetor pe jumătate dezbrăcat, cât era bulevardul Karl Johan de lung. Oare ce Dumnezeu îi trecea prin minte? Iar eu de ce îmi tot dădeam aere şi zâmbeam prosteşte fără nici o noimă? Aveam vreun motiv cât de cât serios să mă las târât în calvarul unei plimbări atât de lungi de această delicată pasăre îmbrăcată în mătase? Oare nu mă costa nici un efort? Nu simţeam cum un frig paralizant îmi pătrundea până în măduva oaselor la cea mai slabă suflare a vântului? Nu cumva nebunia începuse să facă ravagii în creierul meu numai din pricina lipsurilor îndurate luni în şir? Iar această fată mă împiedica până şi să mă întorc acasă şi să beau puţin lapte, măcar o lingură de lapte pe care să nu-l dau afară. Mai bine mi-ar întoarce spatele şi m-ar lăsa la naiba.

Eram disperat. Această stare m-a împins până la extrem – şi am spus:

– De fapt, nu ar trebui să mergeţi cu mine, domnişoară; vă compromit în faţa tuturor oamenilor, chiar şi numai prin hainele mele. Zău că este adevărat; vorbesc serios.

Ea ezită un moment. Îmi aruncă o privire fugară, dar continuă să păstreze tăcerea. În cele din urmă spuse:

– O, Doamne! atât şi nimic mai mult.

– Ce vreţi să ziceţi cu asta? întreb.

– O, nu, nu vorbiţi aşa... Nu mai avem mult de mers. Şi grăbi pasul.

Am cotit pe Universitetsgaten, de unde se vedeau felinarele din piaţa Sf. Olaf. A încetinit pasul.

– Nu vreau să fiu indiscret, zic, dar nu puteţi să-mi spuneţi numele dumneavoastră înainte de a ne despărţi? Şi nu vreţi să ridicaţi măcar pentru un moment vălul ca să vă văd faţa? V-aş fi atât de recunoscător.

Pauză. Aşteptam.

– M-aţi mai văzut o dată, îmi răspunde ea.

– Ylajali! spun eu din nou.

– M-aţi urmărit o jumătate de zi, chiar până acasă. Eraţi beat atunci? Simţeam din nou că zâmbeşte.

– Da, am răspuns, din păcate, atunci eram beat.

– Urât din partea dumneavoastră!

Am recunoscut, adânc mâhnit, că fusese urât din partea mea. Între timp, ajunsesem până la fântâna arteziană; ne-am oprit şi am privit în sus, spre numeroasele ferestre luminate de la numărul 2.

– Nu trebuie să mă însoţiţi mai departe, spuse ea; pentru seara asta, vă mulţumesc.

Am înclinat doar din cap; nu îndrăzneam să spun nimic. Mi-am scos pălăria; acum stăteam cu capul gol. O să-mi întindă, oare, mâna?

– De ce nu mă rugaţi să vă însoţesc înapoi o bucată de drum? întrebă ea pe un ton şăgalnic. Dar ochii îi lăsase în jos, privind vârful pantofilor.

– Doamne, răspund, dacă aţi vrea!

– Da, dar numai o bucățică. Ne-am întors.

Mă zăpăcisem de tot; nu mai ştiam nici cum să umblu, nici cum să stau pe loc; fiinţa aceasta îmi încurcase şirul gândurilor. Eram fermecat, ciudat de bine dispus; mi se părea că, până la urmă, o să mă destram de atâta fericire. Fata îşi exprimase singură dorinţa de a se întoarce o bucată de drum şi de a mă însoţi, nu fusese invenţia mea, ci propria ei dorinţă. O privesc în timp ce mergem şi prind tot mai mult curaj; şi ea mă încurajează la rândul ei, mă atrage tot mai mult cu fiecare cuvânt ce-l spune. Pentru moment, uit de sărăcie, de întreaga mea existenţă jalnică, simt cum sângele îmi curge cald prin vine ca şi altădată, înainte de a decădea, şi iau hotărârea să tatonez terenul printr-o mică stratagemă.

– De altfel, nu pe dumneavoastră v-am urmărit atunci, ci pe sora dumneavoastră, spun eu.

– Pe sora mea? întreabă ea foarte mirată. Se opreşte, mă priveşte şi aşteaptă realmente un răspuns, întrebarea ei este foarte serioasă.

– Da, răspund eu. Hm! Adică, de fapt, pe cea mai tânără dintre cele două doamne care mergeau înaintea mea.

– Pe cea mai tânără? Ahaa! Deodată începu să râdă din toată inima, fericită ca un copil. Dar şiret mai sunteţi! Asta aţi spus-o numai ca să mă faceţi să-mi ridic voalul. Am înţeles. Dar n-o să-l ridic... aşa, ca pedeapsă.

Am început să râdem şi să glumim, vorbeam fără încetare tot timpul, eu nu ştiam ce spun, eram vesel. Îmi povesti că mă mai văzuse o dată, de mult, la teatru. Fusesem cu trei prieteni şi mă comportasem ca un ieşit din minţi; desigur că şi atunci fusesem beat, din păcate.

De ce a crezut asta?

Fiindcă râsesem atât de tare.

– Mda! E adevărat, pe vremea aceea râdeam mult.

– Dar acum nu mai râdeţi?

– Ba da, şi acum. E atât de minunat să exişti! Am ajuns în bulevardul Karl Johan. Ea spuse:

– Nu mergem mai departe. Ne-am întors şi am intrat din nou pe Universitetsgaten. Când am ajuns iarăşi la fântâna ar-

teziană, mi-am încetinit paşii, ştiam că nu era voie să merg mai departe.

– Da, acum trebuie să vă întoarceţi, spuse ea şi se opri.

– Da, într-adevăr, făcui eu.

Dar îndată după aceea a adăugat că pot să o conduc şi până la poartă. Căci doar, la urma urmelor, nu era nimic rău în asta. Nu?

– Desigur că nu, am spus eu.

Când ne-am oprit în faţa porţii, conştiinţa mizeriei mele a început însă să mă copleşească din nou. Oare cum îmi puteam menţine curajul când viaţa mă adusese într-o asemenea situaţie? Mă aflam în faţa unei fete, murdar, cu hainele zdrenţuite, desfigurat de foame, nespălat, îmbrăcat numai pe jumătate – îmi venea să intru în pământ. Fără să vreau, m-am făcut mic şi am spus:

– Îmi permiteţi să vă mai întâlnesc în viitor?

Nu speram că va consimţi să mă mai întâlnească, aproape că doream un refuz sec care să-mi redea echilibrul şi să mă facă din nou indiferent.

– Da, spuse ea.

– Când?

– Nu ştiu. Pauză.

– Nu vreţi să fiţi atât de drăguţă să vă ridicaţi vălul doar pentru un moment, am spus eu, ca să văd cu cine am stat de vorbă? Doar un moment. Căci trebuie să văd cu cine am stat de vorbă.

Pauză.

– Puteţi să mă întâlniţi din nou aici, în faţa porţii, marţi seara, spuse ea. Vreţi?

– Da, da, sunteţi de acord?

– La ora opt.

– Bine.

I-am mângâiat paltonul, i-am dat zăpada jos de pe umeri, ca să am un pretext s-o ating, era o mare plăcere sa fii atât de aproape de dânsa.

– Şi să nu mă judecaţi prea aspru, spuse ea. Apoi zâmbi din nou.

– Nu...

Deodată, cu o mişcare hotărâtă, trase voalul la o parte de pe frunte; am stat şi ne-am privit o secundă. Ylajali! am spus. Atunci s-a ridicat în vârful picioarelor, şi-a petrecut mâinile pe după gâtul meu şi m-a sărutat. Simţeam cum îi palpită sânii; respiraţia îi era agitată.

S-a smuls apoi subit din braţele mele, mi-a spus noapte bună gâfâind şi aproape în şoaptă, a făcut stânga împrejur şi a început să urce treptele în fugă, fără să mai rostească un cuvânt.

Poarta se închisese.

Ziua următoare a nins şi mai mult; o zăpadă grea, amestecată cu ploaie, fulgi mari, albăstrui care cădeau şi se prefăceau în noroi. Vremea era rece şi umedă.

M-am trezit destul de târziu, zăpăcit de emoţiile din seara precedentă, cu inima fermecată de minunata întâlnire. În încântarea mea, am rămas încă un timp culcat, dar, de fapt, absolut treaz, închipuindu-mi că Ylajali se află în apropierea mea; mi-am întins mâinile, m-am îmbrăţişat pe mine însumi şi am sărutat aerul. M-am sculat în cele din urmă, am băut încă o ceaşcă de lapte şi îndată după aceea am mâncat un biftec – şi astfel mi-a trecut foamea; doar nervii îmi erau din nou foarte încordaţi.

Am plecat spre piaţa cu prăvăliile unde se vindeau haine vechi. Mă gândeam să cumpăr la un preţ scăzut o vestă purtată, ceva ce se putea îmbrăca pe sub haină, indiferent ce. Într-una din aceste prăvălii am găsit o vestă, pe care am început s-o examinez. În timp ce făceam aceasta, a trecut pe lângă mine un cunoscut; m-a salutat înclinând din cap şi m-a strigat. Am lăsat vesta şi m-am dus la dânsul. Era tehnician şi se grăbea să meargă la birou.

– Hai cu mine să bem o bere, zise el. Dar vino repede, că nu prea am timp... Cine era duduia cu care te plimbai aseară?

– Ascultă, am spus eu gelos chiar şi numai pe gândul său, ce-ai zice dacă a fost logodnica mea?

– Formidabil! făcu el.

– Da, lucrurile s-au aranjat ieri.

Cu asta l-am dat gata, căci m-a crezut pe cuvânt. L-am mințit de înghețau apele, ca să pot scăpa de el; ni s-a servit berea, am băut și am plecat.

– Atunci, la revedere... Ascultă, zise el deodată, știi că îți mai datorez câteva coroane și mi-e rușine că nu ți le-am înapoiat de-atâta timp. Dar ți le dau cât de curând.

– Mulțumesc, am spus eu. Dar eram sigur că nu-mi va mai înapoia niciodată cele zece coroane.

Din păcate, berea mi s-a urcat îndată la cap: m-am înfierbântat. Gândul la întâlnirea din seara trecută mă obseda, mă înnebunea aproape. Ce s-ar întâmpla dacă nu ar veni marți la întâlnire? Ce s-ar întâmpla dacă ar începe să chibzuiască mai îndeaproape și ar intra la bănuială?... Să intre la bănuială, dar pentru ce?... Dintr-o dată, gândurile mi s-au limpezit ca prin farmec și au început să se concentreze asupra banilor. M-am înspăimântat, mi s-a făcut o teamă ca de moarte de mine însumi. Într-o clipă, furtul mi-a reapărut înaintea ochilor, în toate amănuntele: am revăzut prăvălioara, tejgheaua, degetele mele slabe în momentul când am apucat banii și mi-am imaginat cum va proceda poliția când va veni să mă aresteze. Cătușe la mâini și la picioare, poate numai la mâini; bara, procesul verbal al comisarului de serviciu; scârțâitul peniței, privirea sa, privirea sa periculoasă: Ei, domnule Tangen? Celula, întunericul veșnic...

Hm! strâng pumnii cu putere, ca să mă încurajez, grăbesc pașii și ajung la Stortorvet. Acolo mă așez.

Dar ce-s copilăriile astea? Cum naiba ar putea cineva dovedi că săvârșisem un furt? Chiar dacă vânzătorul și-ar aduce într-o bună zi aminte cum s-au petrecut lucrurile, tot nu s-ar încumeta să dea alarma; ținea încă prea mult la postul său. Deci, nici o gălăgie, nici o scenă, zău așa!

Totuși, banii aceștia îmi îngreunau puțin buzunarele și nu-mi dădeau liniște. M-am oprit un moment să-mi verific forul interior, și am constatat că, fără îndoială, fusesem mai fericit înainte, atunci când sufeream, dar cinstea îmi era nepătată. Apoi Ylajali! Nu am atins-o oare cu mâinile mele păcătoase? Doamne! Doamne! Ylajali!

Simțeam că mă îmbătasem de-a binelea; m-am ridicat în grabă de pe bancă și am plecat spre taraba vânzătoarei de dulciuri din apropierea farmaciei „La Elefant", Mai puteam încă să-mi salvez onoarea; nu era prea târziu, voiam să arăt lumii întregi că sunt în stare să fac acest lucru! Mi-am pregătit banii în timp ce mergeam; țineam strâns între degete fiecare ore; m-am aplecat peste taraba femeii de parcă aș fi vrut să cumpăr ceva și, fără nici o vorbă, i-am pus banii în mână. Apoi, tot în tăcere, am plecat.

Cât de minunat e să fii iarăși om cinstit! Buzunarele goale nu mă mai apăsau, era o adevărată plăcere să nu ai nici o leț-caie. La drept vorbind, banii aceștia îmi pricinuiseră mult necaz; mă trecuseră frigurile de câte ori mă gândisem la ei; nu aveam un suflet împietrit, felul meu cinstit de a fi se revoltase împotriva acestei fapte josnice. Da, da! Slavă Domnului, mă ridicasem din nou în propriii mei ochi. Imitați-mă! am spus eu privind mulțimea ce mișuna în piață, imitați-mă! I-am făcut bucurie unei bătrâne sărace care vinde dulciuri; e o adevărată încântare; de recunoștință, nu știe ce să mai facă. În seara aceasta copiii ei n-o să meargă flămânzi la culcare... Mă încurajam cu aceste gânduri și găseam că mă purtasem minunat. Slavă Domnului, banii nu mai erau în mâinile mele.

Amețit de băutură și nervos, am traversat strada, umflat de orgoliu. Bucuria de a o putea întâlni pe Ylajali ca un om curat și cinstit și de a o putea privi în ochi parcă-mi dădea aripi; nu mai simțeam nici un fel de durere, mintea îmi era limpede și goală, mi se părea că pe umeri îmi strălucește un cap alcătuit numai din lumină. Mi-a venit pofta să mă țin de năzbâtii, de tot felul de pozne, să ridic orașul în picioare, să fac tărăboi. În timp ce urcam pe strada Graensen, m-am comportat ca un nebun, urechile îmi vâjâiau ușor și în creier beția ajunsese la culme. Însuflețit de o îndrăzneală nebună, mi-a venit, așa deodată, să acostez un sergent de stradă, care, de altfel, nu-mi spusese nici un cuvânt, să-l iau de mână, să-l privesc stăruitor în ochi, să-i spun ce vârstă am și apoi să-l las acolo pironit, fără să-i dau vreo explicație. Puteam să deosebesc nuanțele în vocea și râsetele trecătorilor, priveam cu

atenție câteva păsărele, care țopăiau înaintea mea pe stradă, am început să studiez expresia pietrelor de pe trotuar și-am găsit în acestea tot felul de semne și de figuri ciudate. Între timp am ajuns în piața Storting-ului.

Mă opresc brusc și încep să privesc cu atenție trăsurile. Birjarii pășesc agale încoace și încolo discutând între ei. Pe vremea aceasta urâtă, caii stau cu boturile aplecate. Hai! am spus atunci, dându-mi un ghiont cu cotul. M-am dus repede până la prima trăsură și m-am urcat. Ullevaalsveien, numărul 37, am strigat. Și am pornit.

Pe drum, birjarul a început să se uite înapoi, să se aplece și să privească în trăsură, unde ședeam sub coș. Intrase oare la bănuială? Fără îndoială că ceea ce-i atrăsese atenție era îmbrăcămintea mea mizerabilă.

– Trebuie să mă întâlnesc cu cineva! i-am strigat ca să-l previn – și apoi i-am explicat că trebuie neapărat să văd persoana respectivă.

Ne oprim la numărul 37, sar din trăsură, alerg în sus pe trepte până la etajul al treilea, acolo apuc sfoara de la clopot și trag cu putere; aud că limba clopotului bate strident de vreo șase-șapte ori.

Apare o fată în casă și deschide; observ că are cercei în urechi și nasturi negri pe corsajul gri al rochiei. Mă privește speriată.

Întreb de Kierulf, Joachim Kierulf, dacă pot să-mi permit, vânzător de lână, pe scurt, nu putea să fie confundat cu altcineva...

Fata dă negativ din cap...

– Aici nu locuiește nici un Kierulf, spune ea. Apoi mă privește fix și pune mâna pe clanță, gata să o închidă pe dinăuntru. Nu mai întreabă nimic; îmi face impresia că, de fapt, cunoaște persoana despre care o întreb, dar n-are deloc chef să se gândească puțin, leneșa! M-am înfuriat, i-am întors spatele și am coborât treptele în goană.

– Nu este aici, îi strig birjarului.

– Nu este aici?

– Nu. Mână în Tomtegaten, la numărul 11.

Eram într-o stare de agitație dintre cele mai violente – și birjarul s-a molipsit și el în parte. Credea, desigur, că este vorba de o chestiune de viață și de moarte și, fără vorbă, a dat bice cailor. Mâna tot mai tare.

– Cum îl cheamă? întrebă el întorcându-se spre mine.

– Kierulf, negustorul de lână Kierulf.

Birjarul părea să fie și el de părere că nu se poate să nu-l cunoști pe acest domn. Nu obișnuiește să umble într-un palton de culoare deschisă?

– Cum? Palton de culoare deschisă? am exclamat. Ești smintit? Dumneata crezi că eu caut un ibric de ceai? Paltonul acesta nu prea mi-a venit la socoteală, căci mi-a stricat întreaga imagine pe care mi-o formasem despre personaj.

– Cum ați spus că îl cheamă? Kierulf?

– Da, am răspuns. E ceva deosebit în asta? Numele nu dezonorează doar pe nimeni.

– Nu are cumva părul roșu?

S-ar fi putut la urma urmei să aibă și părul roșu – și în clipa când birjarul mi-a spus acest lucru, m-am și convins pe loc că are dreptate. Am simțit recunoștință față de acest biet birjar și i-am spus că l-a descris foarte bine pe omul nostru. Lucrurile stăteau chiar așa. Ar fi fost chiar surprinzător, am adăugat, dacă omul nu ar fi avut părul roșu.

– Trebuie să fie acela pe care l-am mai dus de vreo câteva ori, a adăugat birjarul; avea și un baston noduros. Asta mi l-a înfățișat pe Kierulf aievea înainte ochilor și am spus:

– Hehe, nimeni nu l-a văzut încă până acum fără bastonul acela noduros. În privința asta, poți să fii sigur, absolut sigur.

Fără îndoială că era vorba de acela pe care îl dusese cu trăsura. Îl recunoștea... Acum mâna caii atât de repede încât din potcoavele lor scăpărau scântei...

Dar chiar într-o astfel de stare de supraexcitare, nu mi-am pierdut nici un moment prezența de spirit. Trecem prin fața unui polițist și observ că are numărul 69. Numărul acesta are asupra mea efectul unei lovituri teribile, mi se înfige dintr-o dată ca un cui în creier: 69, exact 69, să nu uit!

M-am rezemat pe spate în trăsură, în prada celor mai năstrușnice idei, m-am ghemuit sub coșul trăsurii că să nu vadă nimeni că mișc buzele și am început să duc o conversație prostească cu mine însumi. Nebunia face adevărate ravagii în creierii mei, dar îi las frâu liber, căci sunt absolut sigur că mă aflu sub înrâurirea unor forțe pe care nu le pot stăpâni. Încep să râd, încet și sacadat, absolut fără nici un motiv, încă vesel și amețit de pe urma celor câteva pahare de bere pe care le băusem. Încetul cu încetul, starea de supraexcitație se potolește și mă liniștesc din nou. Simt că îmi înghețase degetul rănit și îl pun sub gulerul de la cămașă ca să-l încălzesc puțin. Ajungem așa în Tomtegaten. Birjarul oprește.

Mă dau jos din trăsură fără grabă, fără să mă gândesc la nimic, epuizat, cu capul greu. Intru pe poartă, ajung într-o curte, trec prin ea, dau de o ușă pe care o deschid. Intru într-un gang, un fel de anticameră cu două ferestre. Într-un colț văd două cufere unul deasupra celuilalt, iar de-a lungul peretelui o canapea nevopsită, pe care este întins un covor. La dreapta, în camera vecină, aud glasuri și un scâncet de copil, iar deasupra, la etaj, zgomotul unei plăci de fier pe care cineva o bate cu ciocanul. Toate acestea le observ de îndată ce intru.

Traversez calm camera, îndreptându-mă spre ușa din față, fără grabă, fără a mă gândi să fug; deschid și ușa aceasta și ies în Vognmandsgaten. Mă uit la casa prin care tocmai trecusem și citesc deasupra ușii: „Oferim masă și locuință pentru călători."

Nu mă gândesc nici un moment să încerc să mă fac nevăzut, să-l las baltă pe birjarul care mă așteaptă afară; o iau pe Vognmandsgaten cu mult sânge rece, fără teamă și fără să am conștiința că fac vreun rău. Kierulf, negustorul acesta de lână care mă preocupase atât de mult, acest om a cărui existență o bănuiam și pe care trebuia neapărat să-l întâlnesc, îmi dispăruse din minte, se risipise o dată cu toate celelalte idei nebunești ce mi se înfiripau și îmi dispăreau una după alta din minte, fără întrerupere. Nu-mi mai aduceam aminte de el decât ca de o idee vagă, ca de un gând îndepărtat.

Mă trezeam tot mai mult din beție pe măsură ce mergeam mai departe, mă simțeam greu și sleit și-mi târam picioarele. Zăpada cădea fără întrerupere cu fulgi mari, umezi. În cele din urmă, am ajuns în suburbia Grønland, chiar lângă biserică. Acolo m-am așezat pe o bancă, să mă odihnesc puțin. Trecătorii mă priveau foarte mirați. Am căzut pe gânduri.

Doamne, în ce situație tristă mă aflam! Eram atât de profund dezgustat și ostenit de întreaga mea viață mizerabilă, încât nu găseam că mai are vreun rost să lupt pentru ea. Necazurile mă doborâseră, fuseseră prea copleșitoare. Eram atât de slăbit, rămăsesem doar o umbră a ceea ce fusesem mai înainte. Umerii mi se încovoiaseră și-mi luasem obiceiul să merg înclinat, ca să-mi cruț pe cât puteam pieptul. Într-o după-amiază, cu câteva zile în urmă, îmi examinasem, sus în cameră, fizicul meu dărâmat și îi plânsesem tot timpul de milă. Umblasem mai multe săptămâni în șir în aceeași cămașă, care din pricina transpirației se înăsprise și îmi făcuse rosături pe burtă; din rană curgea sânge amestecat cu apă, dar nu mă durea. Totuși, era neplăcut să ai o astfel de rană. Nu știam ce să mai fac. Nu se vindeca singură. Am spălat-o, am uscat-o cu grijă, apoi mi-am pus aceeași cămașă. Ce puteam să fac?...

Șed acolo pe bancă, mă gândesc la toate acestea și sunt destul de trist. Îmi e scârbă de mine însumi; chiar și mâinile mi se par respingătoare. Această ținută neglijentă, nerușinată a mâinilor mă chinuie, îmi face silă. Degetele slăbănoage îmi par atât de grosolane, urăsc tot corpul meu lipsit de vlagă, mi-e lehamite să-l port, să-l simt. Doamne, de s-ar sfârși odată. Cât aș dori să mor!

Complet învins, pângărit și compromis în propriii mei ochi, mă ridic mecanic și o iau spre casă. Pe drum, trec prin fața unei porți deasupra căreia stătea scris: „Pompe funebre la domnișoara Andersen, în gang, pe dreapta". Amintiri vechi! Îmi spun și mă gândesc la vechea mea cameră din Hammersborg, la micul balansoar, la ziarele care căptușeau partea de jos a ușii, la anunțurile directorului farului și la pâinile proaspete ale brutarului Fabian Olsen. Da, da, pe vremea aceea îmi mergea mult mai bine decât acum; într-o

noapte scrisesem un foileton pentru care am luat zece coroane, acum nu mai puteam scrie nimic, nu mai puteam scrie absolut nimic, îmi simțeam capul golit de îndată ce încercam. Da, doream să sfârșesc o dată cu toate astea! Și mergeam, mergeam mai departe.

Pe măsură ce mă apropiam de băcănie, aveam pe jumătate inconștient simțământul că mă paște o primejdie; dar am perseverat în realizarea planului meu; voiam să mă predau. Am urcat liniștit treptele. În ușă întâlnesc o fetiță care duce în mână o ceașcă; o las să treacă și închid ușa. Vânzătorul și cu mine ne aflăm pentru a doua oară singuri, față în față.

– Da, spune el, îngrozitoare vreme e astăzi.

Oare de ce recurgea la această cale ocolită? De ce nu mă înșfăca dintr-o dată? M-am înfuriat și i-am spus:

– Dar n-am venit să discut despre vreme.

Această atitudine războinică îl ia prin surprindere, mintea lui îngrădită de băcan nu poate merge mai departe; nu se gândise nici un moment că îl înșelasem cu cinci coroane.

– Nu știi că te-am înșelat? îi spun eu nerăbdător. Respir puternic, tremur, și simt că sunt gata să recurg la forță dacă nu trece de îndată la subiect.

Dar bietul om nu bănuiește nimic.

Doamne, printre ce oameni proști suntem nevoiți să trăim!

Îl ocărăsc, îi arăt punct cu punct cum s-a întâmplat totul, îi arăt unde am stat eu și unde a stat el când s-a petrecut întâmplarea, unde erau banii, cum i-am adunat de pe masă și i-am strâns în mână; el înțelege totul, dar nu-mi face nimic. Se întoarce când într-o parte, când în alta, trage cu urechea la pașii din camera vecină, îmi face semn să vorbesc mai încet și sfârșește prin a spune:

– A fost destul de urât din partea dumneavoastră!

– Nu, așteaptă puțin, am strigat eu numai ca să-l contrazic și să-l întărit. Nu se întâmplaseră lucruri atât de urâte și de josnice cum își închipuia el în mintea lui de băcan. Firește că nu reținusem banii; asta nu mi-ar fi dat niciodată prin gând; nu voiam să trag vreun folos pentru mine din ba-

nii aceia; caracterul meu profund cinstit se împotrivea unor astfel de procedee...

– Atunci, ce-ați făcut cu ei?

I-am dăruit unei femei bătrâne și sărace, până la ultimul ore, dacă vrea să știe; așa sunt eu, nu-i uit pe săraci atât de ușor...

El se gândește un moment la toate acestea. Se vede limpede că-i este greu să decidă dacă sunt un om cinstit sau nu. În cele din urmă, spune:

– Nu ar fi fost mai bine să dați banii înapoi?

– Ascultă colea, răspund eu obraznic. Nu am vrut să te pun în încurcătură, am dorit să te cruț. Dar asta este răsplata când te porți mărinimos! Vreau să-ți prezint totul așa cum s-a întâmplat. iar dumneata nu simți nici măcar un pic de rușine, și nu faci nici cea mai mică încercare să te împaci cu mine. De aceea mă spăl pe mâini de orice vină. Și apoi, la urma urmei, du-te dracului. Adio!

Am plecat trântind ușa după mine.

Dar când am ajuns acasă, în camera mea, în acea vizuină deprimantă, ud până la piele de zăpada topită, cu genunchii tremurând de oboseala peregrinărilor din cursul zilei, mi-a dispărut pe loc semeția și am căzut din nou în starea mea obișnuită de deprimare. Îmi părea acum rău de atacul împotriva bietului băcan, am plâns, m-am luat de beregată ca să mă pedepsesc pentru josnicia mea și m-am certat straşnic pe mine însumi. Fireşte că-i fusese cumplit de teamă să nu-și piardă postul și ca atare nu s-a încumetat să facă gălăgie pentru acele cinci coroane de care păgubise prăvălia. Iar eu profitasem de teama lui, îl torturasem cu cuvintele mele rostite cu voce tare și fiecare cuvânt avusese efectul unor împunsături de suliță. Poate că în camera de alături era însuși patronul, gata să vină la noi ca să vadă despre ce este vorba. Zău că josniciile de care eram în stare nu mai cunoșteau limita!

Bine, dar de ce nu am fost arestat? În felul ăsta s-ar fi terminat măcar cu toate. Întinsesem de-a dreptul mâinile ca să-mi fie puse cătușele. Nu aș fi opus nici o rezistență, dimpotrivă, aș fi dat și eu o mână de ajutor. Dumnezeule, Doamne! Aș da o zi din viața mea pentru a avea încă o dată

parte de o clipă de fericire! Întreaga mea viață pentru un blid de linte! Ascultă-mă măcar de data asta.

M-am culcat în hainele ude. Aveam o senzație neclară că s-ar putea să mor în cursul nopții și am făcut uz de ultimele forțe ca să-mi aranjez puțin patul pentru ca a doua zi lucrurile din jurul meu să pară mai în ordine. Mi-am pus brațele pe piept și mi-am ales poziția.

Apoi deodată îmi aduc aminte de Ylajali. Cum am putut s-o uit întreaga seară! Și din nou în sufletul meu începe să pătrundă timid lumina, o rază plăpândă de soare ce răspândește o căldură atât de binecuvântată. Apoi soarele crește tot mai mult, o lumină dulce și fină, mătăsoasă, care mă mângâie atât de încântător de delicat. Treptat devine tot mai puternic, dogorește pe tâmple, îmi înfierbântă creierul slăbit, în cele din urmă în fața ochilor mei izbucnește în flăcări un rug uriaș de raze: cerul și pământul aprinse, oameni și fiare de foc, munți în flăcări, diavoli de foc, o prăpastie, un deșert, un univers cuprins de flăcări, o judecată de apoi fumegândă.

Apoi nu am mai văzut și nu am mai auzit nimic...

A doua zi m-am trezit scăldat în sudoare; febra mă vlăguise. La început nu mi-am dat bine seama ce se petrecuse cu mine. Am privit mirat în jur, m-am simțit cu totul schimbat în felul meu de a fi, nu m-am recunoscut. Mi-am pipăit brațele și picioarele, am rămas mut de uimire că fereastra se afla pe peretele ei și nu pe cel opus și auzeam tropotul cailor jos în curte, de parcă acest zgomot ar fi venit de undeva, de sus. În plus, îmi era și greață.

Părul scăldat în sudoare rece mi se lipise de frunte. M-am sprijinit în coate și am privit spre pernă: era plină de șuvițe de păr umed. În cursul nopții, picioarele mi se umflaseră în pantofi; dar nu mă dureau. În schimb, nu puteam să-mi mișc degetele.

Spre seară – începuse să se întunece – m-am sculat din pat și am început să trebăluiesc prin cameră. Am încercat să înaintez cu pași mici și prudenți, având grijă să-mi țin echilibrul și cruțându-mi cât mai mult picioarele. Nu eram trist și nu plângeam; dimpotrivă, eram deosebit de mulțumit. În mo-

mentul acela, nici prin gând nu-mi trecea că vreun lucru ar putea să fie altfel de cum era.

Apoi am ieşit.

Singurul lucru care mă jena într-o oarecare măsură era foamea, cu toată repulsia pe care o simţeam faţă de mâncare. Din nou mi se făcuse o neruşinată poftă de mâncare, mă măcina o lăcomie lăuntrică persistentă, care creştea din ce în ce. Simţeam în piept ceva ce mă roade fără milă: parcă acolo s-ar fi desfăşurat o activitate tăcută, ciudată; ai fi zis că mişună câteva zeci de animale minuscule; îşi întorceau capul spre dreapta şi rodeau puţin, apoi şi-l întorceau spre stânga şi rodeau puţin, se opreau un moment, începeau din nou, îşi croiau fără zgomot şi grabă drum peste tot şi lăsau spaţii goale pretutindeni pe unde trecuseră.

Nu eram bolnav, ci epuizat; am început să transpir. M-am gândit să merg în Stortorvet, ca să mă odihnesc puţin; dar drumul era lung şi obositor. În cele din urmă, aproape că am ajuns acolo; mă aflam la colţul pieţei cu Torvgaten. Sudoarea mi se prelingea de pe frunte în ochi, îmi aburea ochelarii şi mă orbea. M-am oprit un moment că să-mi şterg fruntea. Nu ştiam unde mă aflu şi nici nu mă gândeam la aceasta: zgomotul din jurul meu era îngrozitor.

Deodată răsună un răcnet scurt şi tăios: *Fereşte!* Aud răcnetul, ba chiar foarte bine, şi fac brusc o săritură în lături, pe cât de repede îmi îngăduie picioarele mele slabe. O namilă de căruţă, care transportă pâine, trece în goana mare pe lângă mine şi îmi atinge haina cu roata. Dacă aş fi fost puţin mai sprinten, aş fi scăpat nevătămat. Poate că aş fi reuşit să fiu ceva mai sprinten, doar puţin mai sprinten, dacă mi-aş fi dat osteneala. Dar acum nu mai era nimic de făcut; simţeam că mă doare un picior, câteva degete îmi fuseseră strivite; aveam senzaţia că degetele mi se zgârciseră în gheată.

Vizitiul opreşte caii smucind din răsputeri. Se întoarce spre mine şi mă întreabă îngrozit dacă mi s-a întâmplat ceva. Da – dar putea să fie şi mai rău, nu-i chiar atât de grav... nu cred să se fi rupt ceva... o, nu face nimic...

M-am târât cât am putut de repede până la o bancă; toți acești oameni, care se opriseră și se holbau la mine, mă făceau să mă simt stânjenit. De fapt, nu fusese un accident grav. Și dacă tot trebuia să am ghinion, apoi scăpasem relativ ieftin. Partea proastă era că îmi stricasem gheata, talpa se desprinsese de căpută. Am ridicat piciorul: în față, gheata era plină de sânge. Dar, oricum, nu se putea vorbi de rea-voință din nici o parte. Vizitiul nu avusese intenția să mă împingă și mai mult în nenorocire. Părea foarte înspăimântat. Poate că dacă l-aș fi rugat să-mi dea o pâine din căruță, mi-ar fi dat-o. Și mi-ar fi dat-o bucuros. Dumnezeu să-l răsplătească!

Simțeam o foame cumplită. Nu mai știam cum să-mi înăbuș această nerușinată poftă de mâncare. Mă răsuceam pe bancă, ba într-o parte, ba în cealaltă, apăsându-mi pieptul de genunchi. După ce s-a întunecat, m-am târât până la primărie – numai Dumnezeu știe cum am ajuns acolo – și m-am așezat pe balustradă. Mi-am smuls un buzunar de la haină, l-am băgat în gură și am început să-l mestec, de altminteri fără să mă gândesc precis la ceva, cu o figură întunecată, cu ochii holbați în gol. Auzeam niște copii jucându-se în jurul meu și intuiam instinctiv că cineva trece pe lângă mine. Încolo, nu mai îmi dădeam seama de nimic.

Deodată, îmi vine ideea să cobor în hală și să fac rost de o bucată de carne crudă. Mă ridic și traversez de-a curmezișul scara largă a clădirii primăriei, până la celălalt capăt al acoperișului halei, apoi cobor. După ce ajunsesem destul de jos, aproape până la nivelul standurilor, am început să strig pe scară și am schițat un gest de amenințare, de parcă aș fi poruncit unui câine să rămână sus. Apoi m-am adresat cu impertinență primului măcelar pe care l-am văzut:

– O, fiți, vă rog, atât de bun și dați-mi un os pentru câinele meu. Doar un os. Nu e nevoie să fie nimic pe el. Doar să țină câinele ceva în gură.

Am primit un os, un mic ciolan minunat, pe care mai era chiar și puțină carne. L-am vârât sub haină. I-am mulțumit măcelarului cu atâta efuziune, încât m-a privit mirat.

– Nu aveți pentru ce, mi-a spus el.

– Nu spuneţi asta, am mormăit. Aţi fost foarte amabil.

Apoi am urcat din nou. Inima îmi bătea cu putere.

M-am strecurat în pasajul Smedgangen cât am putut mai în fund şi m-am oprit în faţa unei porţi dărăpănate dintr-o curte interioară. Nu se vedea de nicăieri lumină; era o beznă binevenită în jurul meu. Am început să rod ciolanul...

N-avea nici un gust; ciolanul exala un miros greţos de sânge alterat şi am simţit pe loc că-mi vine să vomez. Am încercat încă o dată. De-aş reuşi să nu dau carnea afară! Dar am vomat din nou. M-am înfuriat, am muşcat cu putere, am desprins o fâşie mică de carne şi am înghiţit-o cu forţa. Dar nici aceasta nu a folosit la nimic: căci îndată ce bucăţelele se încălzeau în stomac, veneau iarăşi înapoi. Am strâns pumnii ca un ieşit din minţi, am început să plâng de neputinţă şi să rod cu furie. Plângeam atât de tare, încât ciolanul s-a mânjit de lacrimi. Am vomat din nou, am înjurat şi am ros mai departe, plângând de credeam că mi se rupe inima – şi am vomat încă o dată. Apoi am blestemat cu voce tare toate puterile cerului, trimiţându-le jos, la chinurile iadului.

Linişte. Nici ţipenie de om în jur, nici o lumină, nici un zgomot. Sunt în prada unei teribile agitaţii sufleteşti, respir cu greutate şi plâng scrâşnind din dinţi de câte ori trebuie să dau afară aceste bucăţele de carne, care poate că m-ar fi putut hrăni puţin. Dar fiindcă, în ciuda tuturor încercărilor, nu ajung la nici un rezultat, azvârl ciolanul cât colo. Plin de o ură dintre cele mai neputincioase şi în prada unei furii nebune, ţip făcând mişcări ameninţătoare în sus, spre cer, strig, răguşit de mânie, numele lui Dumnezeu, îndoindu-mi degetele ca nişte gheare....

– Îţi spun, o, tu, sfinte Baal al cerului, că nu exişti! Iar dacă ai exista, te-aş blestema atât de tare, încât cerul ar fremăta ca de focul iadului! Îţi spun că ţi-am oferit serviciile mele, iar tu le-ai refuzat şi m-ai izgonit şi acum îţi întorc spatele pentru totdeauna, fiindcă n-ai ştiut să recunoşti ceasul încercării. Îţi spun: ştiu că voi muri, dar tot te blestem, o, tu, Apis ceresc, chiar aşa cum sunt, cu un picior în groapă. Ai folosit forţa împotriva mea, fără să ştii că eu nu mă plec niciodată

în fața nenorocirii. Nu ar trebui să știi asta? Oare mi-ai plămădit inima în timp ce dormeai? Îți spun că întreaga mea viață și fiecare picătură de sânge din mine se bucură dacă te poate huli și poate scuipa asupra harului tău. Din ceasul acesta mă voi lepăda de toată făptura și de toate faptele tale, îmi voi blestema gândul dacă se va îndrepta din nou spre tine și-mi voi sfârteca buzele dacă vor mai rosti vreodată numele tău! Dacă exiști cu adevărat, îți spun cel din urmă cuvânt al meu, din viață și de după moarte, îți spun adio! Apoi mă cufund în tăcere, îți întorc spatele și plec pe drumul meu...

Liniște.

Tremur de excitare și de slăbiciune, rămân pe loc fără să mă mișc, murmurând încă blesteme și înjurături, sughițând după criza mea violentă de lacrimi, frânt și fără vlagă după izbucnirea mea nebunească de furie. Ah! chiar în toiul suferințelor, nu făceam altceva decât să folosesc un limbaj din cărți, din literatură; totul era doar un fel de discurs. Stau acolo încă vreo jumătate de oră, sughițând și șoptindu-și sprijinindu-mă cu putere de poartă. Apoi aud voci, o convorbire între doi oameni care se apropie, traversând pasajul. Mă trag la o parte, mă strecor pe lângă case și ajung din nou pe străzile luminate. Și, deodată, în timp ce, clătinându-mă, cobor strada Youngsbakken, creierul meu începe să lucreze într-o direcție cu totul extraordinară. Mi se pare că mizerabilele cocioabe de jos, de la colțul pieței, acele maghernițe și dughene pline de haine vechi sunt o rușine pentru întreg cartierul. Ele compromit tot aspectul pieței, sluțesc tabloul general al orașului. Ptiu! Jos cu toată șandramaua! Apoi am plecat mai departe, socotind în gând cam cât ar putea să coste dacă ar fi strămutat acolo întregul Institut Geografic, acea clădire frumoasă, care îmi plăcea atât de mult de câte ori treceam pe lângă ea. De bună seamă, mutarea Institutului nu s-ar putea face cu o cheltuială mai mică de șaptezeci până la șaptezeci și două de mii de coroane, o sumă frumușică, trebuie să admitem, frumoși bani de buzunar, hehe, cel puțin pentru un început. Am clătinat apoi din capul meu gol, recunoscând că într-adevăr erau bani frumoși de buzunar, cel puțin pentru început. Con-

tinuam să tremur din toate mădularele şi din când în când mai suspinam încă din greu, după criza mea de lacrimi.

Aveam simţământul că nu mai rămăsese în mine nici o vlagă, că eram la capătul puterilor. Îmi era de altfel destul de indiferent, nu-mi păsa câtuşi de puţin de toate acestea. Dimpotrivă, am luat-o spre partea de jos a oraşului, spre chei, depărtându-mă astfel tot mai mult de locuinţă. Din partea mea, m-aş fi întins bucuros, cât eram de lung, pe stradă, în aşteptarea morţii. Suferinţele mă făcuseră din ce în ce mai insensibil. Simţeam zvâcnituri puternice de durere în piciorul rănit. Aveam chiar senzaţia că durerea iradiază în sus, până în şold. Totuşi, nu era chiar atât de intensă. Avusesem senzaţii şi mai neplăcute în viaţă.

Încetul cu încetul, am ajuns la calea ferată. Acolo nu era nici un fel de circulaţie, nici un zgomot, doar ici şi colo câte un docher sau un marinar hoinărind cu mâinile în buzunare. Am remarcat un om şchiop, care m-a privit chiorâş când am trecut pe lângă el. M-am oprit – cu totul instinctiv – mi-am scos pălăria şi l-am întrebat dacă vasul „Nonne" a plecat. Apoi, ar fi greu de spus de ce, nu m-am putut abţine să nu pocnesc din degete, o singură dată, chiar sub nasul omului, şi să spun: „La naiba! „Nonne", da! „Nonne", pe care l-am uitat de tot! Totuşi, gândul la acest vapor continuase să existe latent în subconştientul meu, îl purtasem cu mine tot timpul, fără să-mi dau seama de acest lucru.

– Fireşte, „Nonne" a plecat de mult. Poţi să-mi spui încotro?

Omul se gândeşte puţin, sprijinindu-se pe piciorul mai lung şi ţinându-l în aer pe cel scurt, care se bălăbăneşte puţin.

– Nu, spune el. Dar ştiţi ce a încărcat aici?

– Nu, am răspuns.

Dar între timp uitasem de „Nonne" şi l-am întrebat cam care ar putea fi distanţa până la Holmestrand, socotită în mile geografice dintre cele vechi.

– Până la Holmestrand? Cred că vreo...

– Sau până la Veblungsnaes?

– Staţi o clipă... Da, cred că până la Holmestrand...

– Ascultă, până una-alta, l-am întrerupt eu din nou, nu ai vrea să fii atât de bun să-mi dai puţin tutun, numai puţin!

Am luat tutunul, i-am mulţumit omului foarte călduros şi am plecat. Nu l-am consumat, ci l-am pus îndată în buzunar. Omul nu mă slăbea din ochi. Poate că-i trezisem bănuieli, într-un fel sau altul. Fie că mergeam, fie că stăteam pe loc, îi simţeam privirile în spate şi nu-mi plăcea să fiu urmărit de acest om. Mă întorc, mă îndrept din nou spre el şi îi spun:

– Cârpaciule.

Numai cuvântul acesta: cârpaciule. Nimic altceva. În momentul în care spun aceasta, îl privesc cu furie drept în ochi. Simt că îl fixez teribil; era ca şi cum privirea mea ar veni dintr-altă lume. Mă opresc un moment, după ce am rostit cuvântul. Apoi pornesc din nou târându-mă spre Jaernbanetorvet. Omul nu scoate nici un cuvânt şi se mulţumeşte să mă urmărească din ochi.

Cârpaciule? M-am oprit. Oare nu cumva am avut chiar de la început senzaţia că-l mai întâlnisem o dată pe acest infirm? Sus, pe strada Graensen, într-o dimineaţă senină; tocmai îmi amanetasem vesta. Mi se părea că trecuse o veşnicie de atunci.

Mă gândesc la toate acestea sprijinindu-mă de un zid din colţul pieţei cu Havnegaten, când deodată tresar şi dau să mă furişez mai departe, să mă fac nevăzut. Dar cum nu reuşesc, privesc înverşunat drept înainte, fără să mă mai ruşinez câtuşi de puţin... nu mai exista nici o posibilitate de a scăpa... În faţa mea este „comandorul".

Acum devin de o neruşinare de-a dreptul provocatoare; fac chiar un pas înainte îndepărtându-mă de zid, pentru a-i atrage atenţia. Dar nu ca să-i produc milă. Mă comport astfel ca să-mi bat joc de mine însumi, să mă ţintuiesc singur la stâlpul infamiei; aş fi fost în stare să mă rostogolesc pe jos în plină stradă şi să-l rog să treacă peste mine, să mă calce pe obraz. Nu-i spun nici măcar bună seara.

„Comandorul" bănuieşte, poate ceva, îşi dă seama că ceva nu este în ordine, îşi încetineşte puţin paşii, iar eu, pentru a-l face să se oprească, îi spun:

– Ar fi trebuit să vă aduc un manuscris, dar nu am putut să realizez încă nimic.

– A? face el întrebător. Nu l-ai terminat încă?

– Nu, nu l-am terminat încă.

Dar deodată ochii mi se umplu de lacrimi văzând amabilitatea „comandorului". Tuşesc şi îmi dreg glasul ca să-mi fac curaj. „Comandorul" îşi suflă cu putere nasul, apoi se opreşte şi mă priveşte ţintă.

– Dar până una-alta, ai din ce să trăieşti? întreabă.

– Nu, răspund eu, nu am nimic. Azi nici nu am mâncat încă, dar...

– Pentru Dumnezeu, dar nu se poate să te lăsăm aşa, să mori de foame, omule! spune el. Şi duce mâna la buzunar.

În mine se deşteaptă sentimentul de ruşine, mă dau iarăşi înapoi împleticindu-mă, spre zidul de care mă ţin cu putere; stau acolo şi îl privesc cum caută în portmoneu, dar nu spun nimic. El îmi întinde o hârtie de zece coroane. Nu face nici un fel de ceremonii, ci pur şi simplu îmi întinde banii. Totodată, repetă că nu se poate să fiu lăsat să mor de foame.

Bâlbâi o obiecţie şi nu iau hârtia îndată: spun că este ruşinos din partea mea... apoi că este prea mult...

– Grăbeşte-te, spune el şi se uită la ceas. Aştept trenul şi îl aud că vine.

Am luat banii, paralizat de bucurie. Nu am spus nici un cuvânt. Nici măcar nu i-am mulţumit.

– N-are nici un rost să te jenezi, spuse „comandorul" în cele din urmă. Ştiu că eşti în stare să scrii pentru banii ăştia. Apoi plecă.

După ce s-a îndepărtat câţiva paşi, mi-am adus aminte că nu-i mulţumisem pentru acest ajutor. Am încercat să-l ajung din urmă, dar nu puteam să înaintez destul de repede, mi se înmuiau genunchii şi mă păştea la fiecare pas primejdia să cad în nas. „Comandorul" se depărta tot mai mult. Nu am mai încercat să-l ajung şi m-am gândit să-l strig, dar nu am îndrăznit. Iar când, în sfârşit, mi-am făcut curaj şi am strigat o dată şi apoi încă o dată, dispăruse de mult. Vocea îmi era prea slabă. Am rămas pe trotuar şi am privit în urma lui.

Plângeam în tăcere. Aşa întâmplare n-am mai pomenit! mi-am zis; mi-a dat zece coroane! M-am înapoiat la locul unde stătuse el şi i-am imitat toate gesturile. Am ridicat hârtia de zece coroane în faţa ochilor mei umeziţi de lacrimi, am privit-o şi pe o parte şi pe alta şi am început să înjur – să înjur de mama focului: era o realitate, ţineam în mână o hârtie de zece coroane.

Ceva mai târziu – poate chiar mult mai târziu, căci între timp se aşternuse peste tot tăcerea – m-am trezit, lucru destul de ciudat, în Tomtegaten, în faţa casei cu numărul 11. Aici îi trăsesem o dată chiulul unui birjar, care mă adusese cu trăsura, şi tot aici trecusem de două ori printr-o casă, fără să fiu văzut de nimeni.

După ce m-am oprit un moment să mă reculeg şi să mă mir, am trecut din nou pe sub poartă şi am intrat în casa pe care stătea scris: „Oferim locuinţă şi masă pentru călători". Am cerut adăpost şi mi s-a închiriat de îndată un pat. Marţi.

Soare şi vreme liniştită. O zi senină, minunată. Zăpada se topise; peste tot, viaţă, bucurie şi feţe vesele, surâsuri şi zâmbete.

Apa din fântânile ţâşnitoare cădea în arcuri aurite de razele soarelui şi înălbăstrite de cerul siniliu...

Pe la amiază, am părăsit camera mea din Tomtegaten, în care continuam să locuiesc şi să mă simt bine în schimbul celor zece coroane pe care mi le dăduse „comandorul" şi am plecat în oraş. Eram într-o dispoziţie dintre cele mai bune şi am hoinărit toată după-amiaza pe străzile cele mai animate, uitându-mă la lume. Nu era încă ora şapte când am trecut prin piaţa Sf. Olaf şi mi-am ridicat pe furiş privirile la ferestrele de la numărul 2. Peste o oră o voi vedea. Am mers tot timpul stăpânit de o uşoară şi delicioasă nelinişte. Oare ce se va întâmpla? Ce să-i spun când va coborî treptele? Bună seara, domnişoară? Sau să zâmbesc numai? M-am hotărât să rămân la zâmbet. Firește, o voi saluta cu toată consideraţia.

M-am îndepărtat din nou de locul acela. M-am simţit puţin jenat că venisem aşa devreme. Am făcut un ocol pe bulevardul Karl Johan, fără să pierd însă din ochi ceasul de pe

clădirea Universității. Când s-a făcut ora opt, am luat-o din nou spre piața Sf. Olaf, trecând prin fața Universității. Pe drum mi-a trecut prin gând că s-ar putea să ajung cu câteva minute prea târziu și am grăbit cât am putut pasul. Piciorul mă durea foarte tare. Încolo, totul era în ordine.

M-am postat în apropierea fântânii arteziene, ca să răsuflu. Am așteptat vreme îndelungată, tot uitându-mă în sus spre ferestrele de la numărul 2, dar ea nu mai apărea. Ei, o să mai aștept puțin, doar nu aveam nici o grabă, poate că intervenise ceva ce o făcea să întârzie. Deci, am continuat să aștept. Oare nu cumva trecusem prin toate acestea în vis? Nu cumva ne întâlnisem pentru prima dată în noaptea aceea, când am avut febră? Am început să mă gândesc, perplex, la întreaga întâmplare, și simțeam că nu mai eram sigur de nimic.

Hm! făcu deodată cineva în spatele meu.

Am auzit foarte bine acest sunet și niște pași ușori în apropierea mea. Dar nu m-am întors. Am continuat să mă uit țintă la scara mare din fața mea.

– Bună seara, am mai auzit apoi.

Uit să mai zâmbesc, și nici măcar nu-mi scot de îndată pălăria. Atât sunt de surprins văzând-o că vine din direcția aceasta.

– Ai așteptat mult? spuse ea, respirând mai greu.

Se vedea că mersese repede.

– Nu, deloc, n-am sosit decât acum câteva clipe, am răspuns. Și-apoi, ce importanță ar fi avut chiar dacă aș fi așteptat timp îndelungat? De altfel, credeam că veți veni din altă direcție.

– Am însoțit-o pe mama până la o familie. E invitată în seara asta.

– A, așa? fac eu.

Pornim. Un polițist stă la colțul străzii și ne privește.

– Dar, de fapt, încotro mergem? întreabă ea și se oprește.

– Încotro vrei dumneata, absolut încotro vrei.

– Of, da; dar e atât de neplăcut să hotărăști singur. Pauză.

Apoi spun, doar pentru ca să spun ceva:

– Ferestrele dumitale nu sunt luminate, după câte văd.

– Nu, răspunde ea vioi. Fata în casă are şi ea liber. Sunt absolut singură.

Stăm amândoi şi privim în sus, spre ferestrele de la numărul 2, de parcă nu le-am mai fi văzut până atunci.

– Atunci, n-am putea urca la dumneata? întreb. O să stau tot timpul lângă uşă, dacă vrei...

Dar acum încep să tremur de emoţie. Regret că fusesem prea insolent. Dar dacă am ofensat-o cumva şi pleacă? Dar dacă nu o voi mai vedea? O, costumul acesta mizerabil al meu. Aştept răspunsul, disperat.

– Nu o să stai deloc lângă uşă, spune ea. Am urcat.

Afară, pe coridor, era întuneric şi m-a luat de mână să mă conducă. Nu trebuia să fiu aşa de tăcut, îmi spuse ea, puteam să vorbesc în toată voia. Am intrat. În timp ce aprindea o lumânare – nu a aprins o lampă, ci o lumânare – în timp ce aprindea lumânarea, îmi spuse râzând uşor:

– Dar acum nu trebuie să te uiţi la mine. Mi-e tare ruşine! Dar nu mai fac aşa ceva niciodată!

– Ce nu mai faci niciodată?

– N-o să mai... o, nu, zău... n-o să te mai sărut niciodată.

– N-o să mă mai săruţi? am întrebat eu şi am râs amândoi.

Am întins braţele spre dânsa, ea s-a dat la o parte, a evitat îmbrăţişarea trecând de cealaltă parte a mesei. Am stat şi ne-am privit un moment unul pe altul. Între noi se afla lumânarea.

Apoi începu să-şi desfacă voaleta şi să-şi scoată pălăria. În timpul acesta, ochii ei jucăuşi mă fixau urmărindu-mi toate mişcările, ca să nu o pot prinde. Am făcut o nouă încercare, dar m-am împiedicat de covor şi am căzut. Piciorul rănit nu voia să mă mai susţină. M-am ridicat cu multă greutate.

– Doamne, cum te-ai înroşit, spuse ea. Ce neîndemânatic eşti!

– Da, aşa-i.

Apoi urmărirea a început din nou.

– Parcă şchiopătezi.

– Da, cred că şchiopătez puţin, dar numai puţin.

– Ultima dată te durea un deget. Acum te doare un picior. Câte ghinioane mai ai!

– M-a călcat puțin o trăsură, acum câteva zile.

– Călcat? Iarăși beat. Doamne, dar ce viață mai duci și dumneata! Mă amenință cu degetul arătător și luă o mină serioasă. Să luăm loc acum, spuse. Nu, nu acolo lângă ușă! Ești prea rezervat. Aici. Dumneata aici și eu acolo. Așa! Zău, e atât de plictisitor cu oamenii timizi! Trebuie să spui și să faci totul singură. Ei nu-ți dau nici o mână de ajutor. Acum ai putea de pildă să pui mâna pe speteaza scaunului meu; ai fi putut să te gândești și singur, nu-i așa? Iar când spun asta, faci niște ochi ca și când n-ai crede că-i adevărat. Da, așa este, am observat asta de mai multe ori. Acum, de ce te uiți iar așa? Doar n-o să mă faci să cred că ești tot atât de timid și când îți dai drumul. Atunci, pe stradă, când erai beat, te-ai purtat destul de îndrăzneț urmărindu-mă până acasă și sâcâindu-mă tot timpul cu spiritele dumitale răutăcioase. „Vă pierdeți cartea, domnișoară, vă pierdeți cartea, sigur domnișoară!“ Hahaha! Ptiu, asta zău că a fost urât din partea dumitale.

Stăteam și o priveam pierdut. Inima îmi bătea puternic, simțeam sângele mai fierbinte în vine. O, cât era de minunat să te afli din nou într-o locuință omenească, să asculți tictacul unui ceas și să stai de vorbă cu o fată tânără și vioaie în loc să vorbești doar cu tine însuți!

– De ce nu spui nimic?

– O, cât de drăguță ești, răspund. Uite că m-am îndrăgostit de dumneata... În momentul acesta sunt foarte îndrăgostit! Ce pot să fac. Ești ființa cea mai ciudată care... Câteodată ochii dumitale au o strălucire cum nu am mai văzut până acum. Sunt ca două flori. Cum? Nu, nu! Poate nu ca florile, ci... sunt foarte îndrăgostit de dumneata și nu-mi folosește la nimic. Cum te cheamă?' Serios, acum trebuie să-mi spui cum te cheamă...

– Dar pe dumneata cum te cheamă? Doamne, aproape că am uitat din nou! M-am gândit ieri, toată ziua, că ar trebui să te întreb. La drept vorbind, nu chiar toată ziua, căci de fapt ieri nu m-am gândit deloc la dumneata...

– Știi ce nume ți-am dat? Ți-am zis Ylajali. Cum îți place? E atât de unduitor...

– Ylajali?

– Da.

– Este un nume străin?

– Hm! nu e nici un nume străin.

– O, nu-i deloc urât.

După o discuție îndelungată, am spus, în sfârșit, fiecare cum ne cheamă. Ea se așeză pe canapea lângă mine și împinse cu piciorul scaunul mai încolo. Apoi am început să stăm din nou de vorbă.

– Te-ai și bărbierit în seara asta, spuse ea. În general, arăți mai bine astăzi decât ultima dată. Dar numai un pic mai bine. Să nu-ți închipui că... Nu, zău, data trecută arătai destul de neglijent. Pe deasupra aveai și o cârpă oribilă înfășurată în jurul degetului. Și în halul acela voiai să mergi cu mine undeva, să bem un pahar de vin! Nu, mulțumesc!

– Așadar, n-ai vrut să mergi cu mine numai fiindcă arătam atât de mizerabil? am întrebat eu.

– Nu, răspunse ea și privi în jos. Zău că nu ăsta a fost motivul. Nici nu m-am gândit la asta.

– Ascultă, am spus eu. Desigur, îți închipui că pot să mă îmbrac și să trăiesc întocmai cum îmi place. Dar nu pot, căci sunt foarte, foarte sărac.

M-a privit țintă.

– Ești sărac?

– Da. Pauză.

– O, Doamne, dar și eu sunt săracă, spuse ea, dând curajos din cap.

Fiecare cuvânt pe care-l rostea mă îmbăta, îmi pătrundea în inimă ca o picătură de vin. Și la urma urmei – chiar dacă nu era decât una dintre fetele oarecare din Christiania, chiar dacă vorbea în jargonul obișnuit al acestora, afișând, întocmai ca ele, un fel de a fi degajat și comunicativ – mă fermeca văzând cum își apleacă ușor capul într-o parte și ascultă cu atenție când spuneam ceva. Apoi, îi simțeam respirația.

– Știi, am spus eu, că... dar nu trebuie să te superi... aseară, când m-am culcat, mi-am desfăcut brațele ca să te cuprind... așa... ca și cum te-ai afla în ele. Și-am adormit așa.

– Da? E tare drăguț. Pauză.

– Fireşte că nu-ţi puteai permite să faci ceva decât de la distanţă; căci altfel...

– Nu crezi că aş putea s-o fac şi... altfel?

– Nu, nu cred.

– Dar să ştii că de la mine te poţi aştepta la orice, am spus eu, umflându-mă în pene. Apoi i-am trecut un braţ pe după mijloc.

– Pot să mă aştept? a mai spus ea.

Faptul că mă socotea atât de corect mă enerva, mă ofensa. Deodată, mi-am luat inima în dinţi, mi-am făcut curaj şi i-am luat mâna într-a mea. Dar ea şi-a retras-o încet şi s-a dat puţin mai încolo. Asta mi-a tăiat din nou curajul; m-a cuprins un sentiment de ruşine şi mi-am întors privirile spre fereastră. Da, de fapt, aveam un aspect destul de jalnic în colţul în care şedeam şi mai ales nu trebuia să-mi fac nici o iluzie. Ar fi fost cu totul altceva dacă aş fi întâlnit-o atunci când aveam încă aspectul unui om, pe timpul când duceam încă o viaţă normală, când dispuneam încă de câte ceva ca să fac faţă nevoilor. M-am simţit foarte deprimat.

– Vezi? spuse ea, vezi că am dreptate? O cută cât de mică pe frunte poate să-ţi taie curajul. Te simţi jenat chiar numai dacă cineva se îndepărtează puţin de dumneata... Apoi a râs şăgalnic, cu ochii închişi, ca şi când nu ar fi dorit nici ea să fie văzută.

– Asta-i prea de tot! am izbucnit. O să vezi acum. Apoi am cuprins-o cu putere de umeri. Oare fata asta îşi pierduse minţile? Mă socotea cumva lipsit de orice experienţă? Pe legea mea că o să-i... Nimeni nu va putea spune că, în privinţa asta, am fost un nepriceput. Fiinţa asta era un adevărat demon! Iar dacă tot trebuia să se întâmple, apoi...

Dar mare lucru nu mai era de capul meu!

Ea continua să şadă liniştită şi să ţină mai departe ochii închişi; nici unul dintre noi nu spunea nimic. Auzeam cum ne bat inimile, a mea şi a ei, ca un tropot de copite.

Am sărutat-o.

Nu mai ştiam ce fac. Am spus probabil o prostie, de care ea a început să râdă. I-am şoptit cuvinte dulci, aproape de buze, i-am mângâiat obrajii şi am sărutat-o, am sărutat-o de

multe ori. I-am descheiat un nasture sau doi de la bluză, i-am văzut sânii. Erau atât de albi şi de rotunzi, şi se întrezăreau prin cămaşă ca două minuni fermecătoare.

– Pot să privesc? întreb eu, apoi încerc să măresc deschizătura de la bluză; sunt prea emoţionat şi nu reuşesc să mai deschei şi nasturii de jos, unde bluza este mai strânsă în jurul taliei. Pot să văd un pic?... Numai un pic...

Îmi trece o mână pe după gât, foarte încet, cu gingăşie; prin nările roz tremurătoare îmi trimite respiraţia drept în obraz; cu cealaltă mână începe să-şi descheie singură nasturii, unul câte unul. Râde cu un râs jenat, scurt şi mă priveşte de mai multe ori, să vadă dacă observ că i-e teamă. Desface panglicile, îşi descheie corsajul, fericită, dar în acelaşi timp şi plină de teamă. Iar mâinile mele greoaie trebăluiesc pe la nasturi şi panglici... Ca să-mi abată atenţia de la ceea ce face, mă mângâie cu mâna stângă şi spune:

– Câte fire de păr căzut ai aici!

– Da, fac eu, şi încerc să-i sărut sânii. În momentul acesta ea stă întinsă, cu bluza desfăcută de tot.... Dar deodată tresare, ca şi când şi-ar fi dat seama că a mers prea departe; îşi potriveşte din nou bluza şi se ridică puţin. Apoi, ca să-şi ascundă jena, începe din nou să vorbească despre firele de păr căzut de pe umerii mei!

– De ce îţi cade atât de tare părul?

– Nu ştiu.

– Să-ţi spun eu, bei prea mult şi poate... ptiu, nu pot să spun! Ar trebui să-ţi fie ruşine! N-aş fi crezut asta despre dumneata! N-aş fi crezut ca dumneata, care eşti încă atât de tânăr, să-ţi pierzi părul!... Dar acum, te rog să-mi povesteşti: de fapt, ce fel de viaţă duci? Sunt sigură că este ceva îngrozitor. Dar să-mi spui numai adevărul, înţelegi? Să nu umbli cu scorneli. Aşa, acum hai, povesteşte.

O, ce oboseală mă cuprinsese! Cu cât mai bucuros aş fi stat liniştit, doar s-o privesc, în loc să-mi dau aere şi să mă canonesc cu toate aceste încercări. Nu mai eram bun de nimic, devenisem o otreapă.

– Începe, te rog, spuse ea.

Şi atunci i-am istorisit totul. Nimic decât adevărul. Nu am prezentat lucrurile în culori mai sumbre decât erau în realitate, căci nu aveam intenţia să-i stârnesc mila; i-am povestit şi de modul în care mi-am însuşit într-o seară cinci coroane.

Stătea şi mă asculta cu gura căscată, palidă, speriată, iar în ochii ei strălucitori se putea citi spaima. Dar voiam să repar lucrurile, să risipesc impresia tristă pe care o produsesem şi de aceea mi-am luat inima în dinţi:

– Acum însă s-a terminat cu toate astea; nu mai poate fi vorba de aşa ceva; acum sunt salvat!...

Dar ea era foarte abătută. Doamne fereşte! a spus şi apoi a tăcut. A repetat această propoziţie de câteva ori la intervale scurte, apoi a tăcut din nou. Doamne fereşte!

Am început să fac glume, am luat-o de mijloc, ca să o gâdil, apoi am dat s-o strâng în braţe. Îşi încheiase bluza la loc şi aceasta mă enervă. De ce procedase astfel? Eram mai puţin demn în ochii ei acum, când ştia că nu mi-am pierdut părul din cauza unei vieţi uşuratice? Oare i-aş fi plăcut mai mult dacă i-aş fi spus că sunt un chefliu?... Dar să nu mai pierd vremea cu fleacuri! Ceea ce aveam de făcut era să-i dau înainte. Şi dacă era vorba numai să-i dau înainte, apoi las pe mine!

Prin urmare, trebuia să încerc din nou.

Am culcat-o, am culcat-o pur şi simplu pe canapea. S-a împotrivit – de altfel, destul de slab. Privirea ei era mirată.

– Dar... ce vrei să faci?

– Ce vreau?

– Nu... nu...

– Ba da, ba da...

– Nu, înţelege! strigă ea. Apoi a adăugat aceste cuvinte jignitoare: Zău, cred că eşti nebun!

Fără să vreau, m-am oprit un moment şi am spus:

– Nu eşti convinsă de asta.

– Ba da, arăţi ciudat! Şi-apoi, în dimineaţa aceea când m-ai urmărit... nu erai beat şi-atunci?

– Nu, şi nu eram nici flămând. Tocmai mâncasem.

– Cu-atât mai rău.

– Ți-ar fi plăcut mai mult dacă aș fi fost beat?

– Da... oh! mi-e teamă de dumneata! Doamne, dar nu vrei să-mi dai drumul odată?

Am stat o clipă pe gânduri. Nu, nu puteam să-i dau drumul. Pierdeam prea mult. Așa, să lăsăm fleacurile astea! La o oră atât de târzie, pe o canapea. Ei, astfel de eschivări tocmai acum? Într-un asemenea moment? Parcă nu aș ști că nu e decât timiditate? Doar nu mai eram un novice! Haidem, am vorbit destul! Să terminăm cu mofturile!

Ea opunea acum o rezistență înverșunată, mult prea înverșunată ca să poată proveni numai din timiditate. Ca din greșeală, am răsturnat lumânarea, care s-a stins. Acum ea se împotrivea cu desperare și a început chiar să scâncească ușor.

– Nu, asta nu, asta nu! Dacă vrei, sărută-mi mai bine sânii. Dragul meu, iubitul meu!

M-am oprit îndată. Mi s-a părut că rostește aceste cuvinte atât de îngrozită, atât de neajutorată, încât m-am dat bătut. Credea că îmi oferă o compensație dându-mi voie să-i sărut sânii. Cât era de frumos; frumos și naiv! Aș fi fost în stare să cad în genunchi în fața ei.

– Dar, draga mea, am spus eu buimăcit, nu înțeleg... zău, nu înțeleg ce înseamnă jocul ăsta...

Ea se ridică și aprinse din nou lumânarea cu mâinile tremurânde; am rămas mai departe pe canapea, fără să mai întreprind nimic. Oare ce se va mai întâmpla? De fapt, nu mă simțeam deloc în apele mele.

Ea și-a aruncat privirile pe perete, apoi la ceas și a tresărit.

– Oh, în curând trebuie să vină fata, spuse ea. Acestea au fost primele cuvinte pe care le-a rostit. Am înțeles aluzia și m-am ridicat. Ea întinse mâna după palton, ca și când ar fi dorit să-l îmbrace, dar se răzgândi, îl lăsă acolo unde era și se îndreptă spre șemineu. Era palidă și din ce în ce mai agitată. Ca să nu se creeze impresia că mă dă de-a dreptul afară, am întrebat-o:

– Tatăl dumitale a fost militar? Și în același timp am dat să plec.

– Da, a fost militar. Dar de unde știam eu asta?

– Nu știam. Mi s-a părut doar așa.

– Ciudat!

– Da. Existau anumite lucruri pe care le presimțeam. Da, da, asta ținea de nebunia mea...

Mi-a aruncat o privire fugară, dar nu a răspuns.

Simțeam că o chinuiam cu prezența mea, și voiam să termin cât mai repede. M-am oprit și am așteptat.

– Chiar vrei să pleci? spuse ea, continuând să rămână nemișcată lângă șemineu.

Nu i-am răspuns. Mă simțeam umilit și dezorientat – și o priveam fără să spun nimic. Da, stricasem totul. Părea să nu-i pese deloc că eram gata de plecare; o pierdusem dintr-o dată definitiv și acum căutam ceva să-i spun de adio, un cuvânt greu, adânc, care să o impresioneze și, poate, să-i impună puțin respect. Dar cu totul împotriva hotărârii mele de a mă arăta rece și mândru, am început, agitat și jignit adânc, să vorbesc de lucruri neînsemnate, iar cuvântul greu, decisiv, nu-mi venea pe buze. Am făcut o figură foarte lamentabilă. Până la urmă am ținut iarăși un discurs, am vorbit din nou într-o limbă cărturărească.

De ce nu-mi spune, la urma urmei, scurt și deslușit să-mi văd de drum? am întrebat-o. Da, de ce nu-mi spune? Nu trebuie să se jeneze. În loc să-mi atragă atenția că fata în casă urmează să se întoarcă curând, ar fi putut să-mi spună pur și simplu: Acum dispari, căci trebuie să mă duc s-o iau pe mama și nu vreau să mă însoțești pe stradă. Nu la asta s-a gândit? Ba da, sunt sigur că la asta s-a gândit, doar am înțeles numaidecât. Era nevoie de atât de puține indicii ca să înțeleg: chiar și numai felul în care întinsese mâna după palton și apoi îl lăsase din nou acolo unde era, m-a convins imediat. După cum îi spuneam, aveam câteodată presimțiri. Și poate că în asta nici nu era, la urma urmei, chiar atât de multă nebunie...

– Doamne, Dumnezeule! Iartă-mă pentru cuvântul ăsta. Mi-a scăpat fără să vreau, strigă ea. Dar stătea mai departe ca țintuită și nu făcea nici un pas spre mine.

Eu îmi continuam neînduplecat perorația. Stăteam acolo și turuiam întruna, având simțământul penibil că o plicti-

sesc, că nici unul dintre cuvintele mele nu-şi atinge ţinta, totuşi nu încetam să vorbesc. În fond, arătam eu, poţi să ai un suflet delicat, fără să fii neapărat nebun; există chiar firi care se hrănesc cu bagatele şi pot să se prăpădească numai din cauza unui singur cuvânt mai greu. Şi i-am dat să înţeleagă că eu aveam tocmai o astfel de fire. Adevărul este că din cauza sărăciei unele aptitudini ale mele au ajuns atât de ascuţite încât sunt în stare să-mi pricinuiască de-a dreptul neplăceri, te asigur, de-a dreptul neplăceri, din păcate! Dar lucrul ăsta îşi are avantajele sale; în anumite situaţii, îmi este chiar de folos. Omul inteligent, dar sărac, este un observator cu mult mai perspicace decât cel inteligent dar bogat. Cel sărac este atent la fiecare pas pe care îl face, ascultă bănuitor orice cuvânt rostit de oamenii care-i ies în cale; fiecare pas pe care îl face impune gândurilor şi sentimentelor sale o datorie, o sarcină. Are auzul fin şi e impresionabil, e un om cu experienţă, sufletul său este brăzdat de răni provenite din arsuri...

Apoi am vorbit un timp destul de îndelungat despre aceste arsuri din sufletul meu. Dar cu cât vorbeam mai mult, cu atât ea devenea mai nerăbdătoare; în cele din urmă, spuse de câteva ori cu desperare: Dumnezeule! frângându-şi mâinile. Vedeam bine că o torturez şi nu voiam s-o torturez. Şi totuşi, tocmai aceasta făceam. În cele din urmă, am socotit că în linii mari îi spusesem esenţialul din ceea ce dorisem să-i spun. Privirea ei disperată m-a zguduit şi am strigat.

– Acum plec, plec! Nu vezi că am şi pus mâna pe clanţă? Rămâi cu bine, rămâi cu bine! Ai putea, cred, totuşi, să-mi răspunzi ceva când îţi spun de două ori „rămâi cu bine" şi sunt gata să plec. Nici nu-ţi cer să ne mai întâlnim vreodată, căci asta te-ar îndurera. Spune-mi numai atât: de ce nu m-ai lăsat în pace? Ce ţi-am făcut? Doar nu ţi-am ieşit eu în cale, nu-i aşa? De ce-mi întorci brusc spatele de parcă nu m-ai mai cunoaşte? Acum mi-ai risipit şi ultimele iluzii, m-ai făcut mai nefericit decât am fost vreodată. Doamne, dar nu sunt nebun. Ştii prea bine, dacă accepţi să te gândeşti doar o clipă la asta, că sunt absolut normal. Vino şi dă-mi mâna! Sau dă-mi voie să mă apropii de dumneata! Vrei? N-o să-ţi

fac nici un rău, vreau numai să îngenunchez pentru un moment în fața dumitale, să îngenunchez pe podea în fața dumitale. Se poate? Nu, nu, n-o să fac asta, căci văd că ți-e teamă, n-o să fac, n-o să fac asta, auzi? Doamne, de ce te sperii așa? Doar stau liniștit, nici nu mă mișc. Nu am vrut decât să îngenunchez pentru un minut, pe covor, chiar acolo, pe locul acela roșu, la picioarele dumitale. Dar ți-a fost teamă; ți-am citit de îndată teama în ochi. De aceea n-am mai făcut nici o mișcare. N-am făcut nici un pas când ți-am adresat rugămintea asta, nu-i așa? Am stat la fel de nemișcat ca acum, când îți arăt locul unde aș fi vrut să cad în genunchi în fața dumitale, acolo, pe trandafirul acela roșu de pe covor. Nu arăt nici măcar cu degetul, nu arăt, ca să nu te sperii. Nu fac decât să dau din cap și să privesc într-acolo. Așa! Iar dumneata înțelegi foarte bine la care trandafir mă refer, dar nu vrei să-mi dai voie să îngenunchez acolo; ți-e teamă de mine și nu îndrăznești să te apropii. Nu înțeleg cum de ai inima să-mi spui că sunt nebun. Dar nu mai crezi nici dumneata asta, nu-i așa? Odată, într-o vară, e mult de-atunci, eram nebun; muncisem din greu și uitam să iau masa la timp când trebuia să mă gândesc prea mult. Asta mi s-a întâmplat zile în șir. N-ar fi trebuit – și totuși, uitam mereu. Zău că-i adevărat. Să mă bată Dumnezeu dacă te mint. Vezi că mă nedreptățești? Nu făceam asta fiindcă mă silea nevoia; mă bucur de credit și încă de mult credit la Ingebert și la Gravesen[1]; s-a întâmplat de multe ori să am bani în buzunar, chiar bani mulți – și totuși, nu-mi cumpăram de mâncare, fiindcă uitam. Auzi? Nu spui nimic, nu răspunzi nimic, nici nu te miști de lângă șemineu, aștepți să plec...

Ea s-a apropiat repede de mine și mi-a întins mâna. Am privit-o plin de neîncredere. Oare făcea acest gest din toată inima? Sau numai ca să scape de mine? M-a cuprins cu mâinile pe după gât, avea lacrimi în ochi. Stăteam și o priveam. Îmi întinse buzele; nu puteam s-o cred; de bună seamă că nu era decât un sacrificiu din partea ei, un mijloc de a termina odată.

[1] Restaurante cunoscute din Christiania.

Ea spuse ceva. Mi s-a părut că spune: *Totuşi, te iubesc.* Propoziţia aceasta a rostit-o foarte încet şi nedesluşit; poate n-am auzit eu tocmai bine sau poate n-a rostit chiar aceste cuvinte. Dar m-a cuprins cu putere de după gât, şi-a ţinut braţele înlănţuite un timp, s-a înălţat chiar în vârful degetelor şi a stat aşa.

Îmi era teamă că se sileşte să-mi dea această dovadă de gingăşie, şi am spus numai:

– Cât de frumoasă eşti acum!

Altceva n-am mai spus. Am făcut câţiva paşi înapoi, am deschis uşa şi am ieşit cu spatele.

Iar ea a rămas înăuntru.

PARTEA A PATRA

VENISE iarna; o iarnă umedă, aproape fără zăpadă, o noapte nesfârşită, întunecoasă şi ceţoasă şi lipsită câte o săptămână în şir chiar şi de cea mai uşoară adiere de vânt uscat. Gazul ardea în felinare aproape ziua întreagă, şi totuşi oamenii se loveau unul de altul în ceaţă. Toate sunetele – dangătul clopotelor de la biserici, clinchetul clopoţeilor de la caii înhămaţi la trăsuri, vocile oamenilor, tropotul copitelor – toate se auzeau în surdină, înăbuşite de aerul dens. Trecea săptămână după săptămână, dar vremea continua să rămână neschimbată.

Iar eu locuiam încă şi acum în cartierul Vaterland. Mă ataşasem tot mai mult de hanul acesta, de acest soi de locuinţă pentru călători, unde, cu toată mizeria mea, mi se dăduse permisiunea să locuiesc. Banii mi se terminaseră de mult, dar continuam să rămân de parcă aş fi avut dreptul, de parcă aş fi fost unul de-ai casei. Proprietara nu-mi spusese încă nimic, dar eram chinuit de gândul că nu-i puteam plăti. A mers aşa cam vreo trei săptămâni.

Începusem iarăşi să scriu, chiar de mai multe zile, dar nu reuşisem încă să produc ceva care să mă mulţumească; nu mai aveam nici un fel de inspiraţie, oricâte eforturi aş fi făcut – nici dimineaţa, nici mai târziu. Nu îmi reuşea nimic, indiferent de ce mă apucam; norocul mă părăsise.

Toate aceste încercări le făceam într-o cameră de la etajul al doilea; cea mai bună cameră pentru oaspeţi. Rămăsesem acolo, fără să fiu deranjat, din prima seară când avusesem bani şi putusem achita nota de plată. Sperasem tot timpul că

voi reuşi să scriu un articol pe vreo temă sau alta, ca să am din ce să-mi plătesc camera, precum şi celelalte datorii. Tocmai de aceea lucram cu atâta zor. Îmi pusesem mari speranţe mai ales într-un foileton pe care îl începusem. Era o alegorie în legătură cu un incendiu într-o librărie – o idee profundă – şi eram hotărât să depun toate eforturile pentru a o realiza. Intenţionam să-i duc foiletonul „comandorului", ca acont. „Comandorul" va putea atunci constata că sprijinise un talent real; nu mă îndoiam câtuşi de puţin că se va convinge de aceasta. Problema era numai să aştept să-mi vină inspiraţia. De ce nu-mi vine inspiraţia – şi de ce nu chiar din prima zi? Nimic nu-mi stătea în cale acum, primeam în fiecare zi câte ceva de mâncare de la proprietăreasa mea, câteva felii de pâine cu unt dimineaţa şi seara – şi nervozitatea îmi dispăruse aproape complet. Nu-mi mai înfăşuram mâinile în cârpe când scriam şi puteam să privesc jos în stradă, de la ferestrele mele de la etajul al doilea, fără să ameţesc. Mă simţeam cu mult mai bine din toate punctele de vedere şi am început chiar să mă mir că nu-mi terminasem încă alegoria. Nu puteam înţelege care să fie cauza.

Dar într-una din zile am ajuns, în sfârşit, să bănuiesc ce grad atinsese starea mea de slăbiciune, cât de inapt de lucru devenise creierul meu inert. În ziua aceea proprietăreasa a venit la mine în cameră cu o factură pe care m-a rugat s-o verific. Spunea că trebuie să fie undeva o greşeală în socoteli, căci acestea nu se potriveau cu cifrele din registrul ei, dar că ea nu fusese în stare să descopere greşeala.

Am început să fac din nou adunarea; proprietăreasa şedea în faţa mea şi mă privea. Am adunat cele douăzeci de numere, mai întâi de sus în jos şi am constatat că totalul era corect, apoi încă o dată de jos în sus şi am ajuns la acelaşi rezultat. M-am uitat la femeie; aceasta aştepta să-mi audă părerea; am observat de îndată că era însărcinată; faptul nu mi-a scăpat, cu toate că nu o privisem cu o atenţie deosebită.

– Totalul e bun, am spus eu.

– Nu, controlaţi încă o dată fiecare cifră, răspunse ea. Nu poate să fie atât de mult. Sunt sigură.

Am început să verific din nou fiecare articol: 2 pâini de câte 25, 1 sticlă de lampă: 18, săpun: 20, unt: 32... Nu era nevoie de un cap prea inteligent ca să parcurgi coloanele de cifre din această mică factură de băcănie în care nu apărea nimic deosebit de greu – şi m-am străduit în mod cinstit să descopăr greşeala despre care îmi vorbea femeia, dar nu am reuşit. După ce am răsucit câteva minute în minte aceste numere, am simţit, din păcate, că totul începe să mi se învârtă în cap; nu mai puteam face o deosebire între „debit" şi „credit"; începusem să le încurc. În cele din urmă, m-am împotmolit la următorul articol: 3 5/16 jumătăţi de pfunzi de brânză a 16. Creierul a încetat brusc să mai funcţioneze, mă holbam năuc la brânză, fără să pot trece mai departe.

– Dar prost al naibii mai e scris! spun eu desperat. Aici zău că e scris nici mai mult nici mai puţin decât cinci şaisprezecimi de brânză. Dar cine a mai auzit una ca asta? Uitaţi-vă şi dumneavoastră.

– Da, răspunse doamna proprietăreasă, aşa au obiceiul să scrie. E brânză mirositoare de Olanda. Da, e bine. Cinci şaisprezecimi sunt, aşadar, cinci uncii.

– Da, înţeleg! întrerup eu, deşi la drept vorbind nu mai înţelegeam nimic.

Am încercat din nou să duc până la capăt această socoteală, pe care cu câteva luni în urmă aş fi putut-o face într-un minut; eram leoarcă de sudoare, atât de mult îmi concentrasem toate forţele asupra acestor cifre enigmatice; clipeam din ochi gânditor, de parcă aş fi studiat problema cu cea mai mare atenţie, dar a trebuit să renunţ. Aceste cinci uncii de brânză mă dăduseră gata, aveam senzaţia că mi-a plesnit ceva în spatele frunţii.

Pentru a lăsa totuşi impresia că încă mai continuam să socotesc, îmi mişcam buzele şi rosteam din când în când câte o cifră cu voce tare, alunecând cu privirile tot mai jos pe notă, de parcă aş fi avansat neîncetat în calculul meu şi m-aş apropia de rezultat. Doamna patroană aştepta. În cele din urmă, am spus:

– Am verificat încă o dată totul, de la început până la sfârşit, dar, după câte văd, nu e nici o greşeală.

– Nu e nici o greşeală? Nici una? spuse femeia. Dar îmi dădeam seama, după vocea ei, că nu mă credea. Apoi deodată mi s-a părut că în tonul cu care îmi vorbea apare o uşoară nuanţă de dispreţ faţă de mine, un ton ceva mai indiferent, pe care nu-l mai auzisem înainte. Ea spuse că, poate, nu sunt obişnuit să socotesc cu şaisprezecimi şi mai adăugă că trebuie să roage pe cineva mai priceput să-i verifice minuţios factura. Toate acestea le spuse nu într-un mod jignitor, ca să mă facă de ruşine, ci pe un ton serios şi preocupat. Când ajunse la uşă, îmi spuse, înainte de a ieşi, fără să mă privească:

– Scuzaţi-mă că v-am deranjat! Cu aceasta a plecat.

Puţin mai târziu, uşa se deschise încă o dată şi proprietăreasă intră din nou; de vreme ce se înapoiase atât de repede, nu putuse să ajungă mai departe de capătul coridorului.

– Era cât pe-aci să uit! spuse ea. Nu trebuie să mi-o luaţi în nume de rău, dar nu cumva îmi sunteţi dator nişte bani? Sunt acum, parcă, trei săptămâni de când aţi venit. Da, cred că aşa e. Nu-i uşor să te descurci cu o familie atât de mare. Îmi pare rău, dar de-acum încolo nu pot să mai găzduiesc pe nimeni pe credit...

Am oprit-o.

– Lucrez la un articol despre care v-am mai vorbit. De îndată ce e gata, vă primiţi banii, puteţi să fiţi absolut liniştită.

– Da, dar văd că articolul acela nu-l mai terminaţi!...

– Credeţi? Poate că inspiraţia îmi vine mâine sau chiar la noapte; nu e cu neputinţă să-mi vină chiar la noapte şi atunci articolul e gata în cel mult un sfert de oră. Vedeţi, munca mea nu e ca a celorlalţi oameni; nu pot să mă apuc de treabă şi să isprăvesc o anumită câtime în fiecare zi. Trebuie să aştept momentul potrivit. Şi nimeni nu poate să spună absolut sigur când vine inspiraţia. Trebuie s-o aştept.

Cu aceasta, proprietăreasa a plecat. Dar de bună seamă că încrederea ei în mine era acum mult zdruncinată. De îndată ce am rămas singur, am sărit de pe scaun şi am început să-mi smulg părul de desperare. Nu, pentru mine nu mai era nici o scăpare, nici o scăpare! Creierul meu dăduse faliment. Oare eram într-adevăr un idiot, fiindcă nu mai ştiam să calcu-

lez valoarea unei bucățele de brânză mirositoare? Dar, pe de altă parte, era cu putință să-mi fi pierdut mințile, din moment ce eram în stare să-mi pun astfel de întrebări? Și-apoi nu reușisem oare să-mi dau seama limpede ca lumina zilei, și chiar în toiul eforturilor de a verifica socoteala, că proprietăreasa este însărcinată? De unde era să știu acest lucru? Doar nu mi-l spusese nimeni și nici nu-l aflasem spontan. L-am văzut cu ochii mei și am înțeles de îndată și încă într-un moment de disperare, când făceam socoteli cu șaisprezecimi. Cum să-mi explic aceasta?

M-am dus la fereastră și am privit afară: fereastra mea dădea în Vognmandsgaten. Câțiva copii se jucau pe caldarâm, copii îmbrăcați sărăcăcios, în mijlocul străzii sărăcăcioase. Aruncau o sticlă goală de la unul la altul și făceau un mare tărăboi. Un furgon pentru mutări trecu încet pe până ei; probabil că vreo familie fusese dată afară și trebuia să schimbe locuința înainte de termenul de mutare. Cel puțin, la asta m-am gândit eu în prima clipă. În furgon se aflau așternuturi de pat și mobilă; paturi și scrinuri mâncate de carii, scaune vopsite în roșu, cu câte trei picioare, rogojini, fier vechi, vase de bucătărie din tinichea. O fetiță, aproape un copil încă, o fetiță tare urâtă, cu un nas roșu umflat de guturai, ședea deasupra boarfelor și se ținea din răsputeri cu bietele sale mâini învinețite de frig, ca să nu se rostogolească jos. Ședea pe un morman de saltele pătrunse de umezeală, pe care dormeau copiii, și se uita în jos la cei de pe stradă, care aruncau sticla goală de la unul la altul...

Mă uitam la toate acestea și nu mi-era deloc greu să înțeleg ce se întâmplă! În timp ce stăteam la fereastră și contemplam tabloul de pe stradă, o auzeam și pe fetița proprietăresei cântând în bucătărie, chiar alături de camera mea; cunoșteam melodia, și am ascultat cu atenție, dacă nu cumva o cântă fals. Apoi mi-am spus că un dement nu ar fi putut face toate acestea; mulțumesc lui Dumnezeu, eram tot atât de întreg la minte ca oricare altul.

Deodată, i-am văzut pe doi dintre copiii de jos, din stradă, cum se reped unul la altul ocărându-se – doi ștrengari; îl cunoș-

team pe unul dintre ei; era fiul proprietăresei. Deschid fereastra ca să aud ce-şi spun unul altuia şi într-o clipă se adună o ceată de copii sub fereastra mea, privind în sus cu ochii plini de aşteptare. Ce doreau? Să li se arunce ceva? Flori ofilite, oase, mucuri de ţigări, ceva ce puteau ronţăi sau cu care se puteau juca? Se holbau cu feţele învineţite de frig la fereastra mea. În timpul acesta, cei doi mici adversari continuau să se împroaşte cu injurii. Cuvinte ca nişte monştri lipicioşi se revărsau din aceste guri de copil, vorbe de ocară cumplite, cum se aude la târfe, înjurături marinăreşti pe care le învăţaseră poate jos, pe chei. Sunt amândoi atât de preocupaţi încât n-o observă pe proprietăreasa care aleargă afară să vadă ce se întâmplase.

– Da, îi explică fiul său, s-a repezit la mine şi m-a strâns de gât, că nici n-am mai putut răsufla. Apoi întorcându-se spre micul răufăcător, care rânjeşte răutăcios – îl apucă toate furiile şi ţipă: Du-te dracului, mă, vită încălţată! Un păduchios ca tine să strângă oamenii de gât! Să mă ia naiba dacă nu-ţi...

Iar mama – femeia aceasta însărcinată, care domină întreaga stradă îngustă cu pântecele său – îl ia de braţ pe micul ştrengar de zece ani şi, vrând să-l aducă înăuntru, îi spune:

– Ţine-ţi gura! Şi tu înjuri? Spui nişte vorbe de parcă ai fi stat la bordel ani de zile! Hai înăuntru!

– Nu vin!

– Ba o să vii!

– Ba nu!

De sus, de la fereastră, văd că mânia mamei creşte tot mai mult. Această scenă oribilă mă înfurie la culme; nu mai pot răbda şi-i strig ştrengarului să vină un moment până sus, la mine. Strig de două ori, numai ca să-i deranjez, ca să pun capăt acestei scene! A doua oară strig cu voce mai tare şi mama se întoarce uluită şi îşi ridică ochii spre mine. Dar îşi recâştigă pe loc calmul, mă priveşte arogant, insolent chiar, şi apoi se îndreaptă spre intrare, adresându-i fiului său o observaţie plină de reproş. Vorbeşte tare, ca s-o aud, şi-i spune:

– Ptiu, să-ţi fie ruşine, că te văd oamenii cât eşti de rău!

Nimic din tot ceea ce observam în felul acesta nu mi-a scăpat – nici un amănunt cât de neînsemnat. Atenţia îmi era

încordată la maximum. Sorbeam fiecare detaliu cu cea mai mare sensibilitate şi îmi conturam succesiv ideile în legătură cu fiecare scenă care se desfăşura jos. Era, deci, cu neputinţă ca mintea să nu-mi funcţioneze normal. De altfel, de ce să mai fie deranjată acum?

Ia ascultă, mi-am zis deodată, să ştii că te-ai ocupat destul de mintea ta şi ţi-ai făcut griji din cauza ei; ar fi bine să se termine odată cu poznele astea! Este oare un semn de nebunie să observi şi să înregistrezi toate lucrurile atât de exact cum faci tu? Zău, aproape că mă faci să râd de tine. Situaţia nu-i lipsită de umor, după câte văd. Într-un cuvânt, oricărui om i se poate întâmpla să se împotmolească din întâmplare, şi încă într-o problemă dintre cele mai simple. Asta nu înseamnă încă nimic, este o pură întâmplare. Repet, cât pe-aci să râd din toată inima de tine. Cât despre factura aceea de băcănie, acele mizerabile cinci şaisprezecimi de brânză pentru calici, căci pot în toată liniştea s-o numesc aşa – hehe, brânză cu cuişoare şi cu piper – deci, cât despre caraghioasa aceea de brânză, i s-ar fi putut întâmpla şi unuia foarte tare la aritmetică să se încurce din cauza ei; chiar şi numai mirosul ei ar fi putut să te dea gata... Şi am râs cu poftă de toate brânzeturile mirositoare din lume... Nu, zău, dar ia pune-mi pe masă ceva mai bun de mâncare, am spus, pune-mi de pildă, dacă vrei, cinci şaisprezecimi de unt bun! Asta ar fi altceva.

Am râs nervos de propriile mele năzbâtii şi le-am găsit foarte amuzante. Zău că nu aveam nimic deranjat, eram absolut în toate minţile.

Veselia mea se întetea, umblam prin cameră şi vorbeam cu mine însumi; râdeam în hohote şi mă simţeam foarte bine.

Într-adevăr, parcă nu aş fi avut nevoie decât de acest moment de veselie, de această clipă de adevărată încântare, lipsită de griji, pentru ca să-mi aduc din nou creierul în stare de funcţionare. M-am aşezat la masă şi m-am apucat iar de alegoria mea. Şi mergea bine, mult mai bine decât în ultima vreme. Ce-i drept, nu prea repede. Dar mi se părea că puţinul pe care-l realizam era de cea mai bună calitate. Am lucrat astfel timp de o oră fără să obosesc.

Tocmai ajunsesem la un punct foarte important din alegoria mea despre incendiul dintr-o librărie. Mi se părea că acest punct este atât de important, încât tot ce mai scrisesem până atunci nu făcea nici doi bani în comparație cu el. Voiam anume să formulez cu o deosebită profunzime ideea că, de fapt, nu cărțile ardeau; mistuiți de flăcări erau creierii omenești, și voiam să fac o adevărată noapte a Sfântului Bartolomeu din acești creieri cuprinși de flăcări. Deodată s-a deschis ușa și proprietăreasa a intrat în mare grabă. A înaintat până în mijlocul camerei, nici măcar nu s-a oprit în prag.

Am scos un țipăt ușor, răgușit. Mi s-a părut într-adevăr că primesc o lovitură.

– Ce? spuse ea. Am crezut că ați spus ceva. A sosit un călător și avem nevoie de camera asta. Veți dormi deseară jos, la noi. O să aveți și acolo patul dumneavoastră! Și până să-i răspund, a și început, fără nici o introducere, să-mi strângă hârtiile de pe masă și să le pună una peste alta în dezordine.

Buna mea dispoziție s-a risipit pe loc; eram furios și desperat și m-am ridicat îndată. Am lăsat-o să strângă totul de pe masă, fără să spun un cuvânt. Ea mi-a dat toate manuscrisele în mână.

Nu mai era nimic de făcut; trebuia să părăsesc camera. Și astfel a fost compromis și momentul acesta prețios! L-am întâlnit pe noul sosit încă pe scară – un tânăr cu ancore albastre tatuate pe mâini. După el venea un docher, cu un cufăr de marinar pe umăr. Străinul era desigur marinar, deci un călător întâmplător, pentru o singură noapte; prin urmare, nu îmi va ocupa camera timp mai îndelungat. Poate că a doua zi, după ce va pleca, voi reuși să mai prind unul dintre momentele mele bune; încă cinci minute de inspirație și lucrarea mea despre incendiul din librărie ar fi gata! Trebuia deci să mă împac cu soarta...

Nu mai fusesem până atunci în apartamentul familiei; o singură cameră în care locuiau toți, claie peste grămadă, zi și noapte: soțul, soția, tatăl soției și patru copii. Slujnica locuia în bucătărie, unde și dormea noaptea. M-am apropiat

de uşă fără nici o tragere de inimă şi am ciocănit; nu a răspuns nimeni, dar auzeam totuşi vorbe înăuntru.

Soţul nu a scos nici un cuvânt când am intrat; nici măcar nu mi-a răspuns la salut; doar m-a privit cu indiferenţă, de parcă nu l-aş fi interesat câtuşi de puţin. De altfel, juca cărţi cu o persoană pe care o văzusem jos pe chei, un hamal poreclit Fereastră. În patul din spatele lor era un sugar care gângurea de zor, iar bătrânul, tatăl proprietăresei, şedea adus de spate pe o canapea, sprijinindu-şi capul în mâini, de parcă l-ar fi durut pieptul sau stomacul. Avea părul aproape alb şi – cum şedea aşa, aplecat – semăna cu un animal care stătea la pândă, încovoiat şi cu urechile ciulite.

– Din păcate, va trebui să vă rog să-mi acordaţi găzduire aici în noaptea aceasta, zic eu, adresându-mă soţului.

– A spus soţia mea aşa ceva? întrebă el.

– Da. În camera mea se află acum un nou sosit.

Nu a mai spus nimic şi a continuat să joace cărţi. Omul acesta stătea şi juca cărţi cu oricine se întâmpla să vină pe la el; juca fără miză, numai ca să-i treacă timpul şi să aibă ceva de făcut. De altfel, nu făcea nimic şi se mişca doar atât cât binevoiau să-i permită articulaţiile sale leneşe, în timp ce soţia sa alerga tot timpul pe scări în jos şi în sus, avea mereu privirea atentă, rotindu-şi ochii în toate părţile şi se străduia din răsputeri să atragă clienţi. Intrase chiar în legătură cu docherii şi cu hamalii din port, cărora le plătea procente pentru fiecare călător nou pe care aceştia i-l aduceau şi adesea îi găzduia şi pe ei în timpul nopţii. Pe noul client îl adusese Fereastră.

Intrară doi dintre copii – două fetiţe cu feţele supte, ştrengăreşti şi pline de pistrui. Rochiţele de pe ele erau ca vai de lume. Curând după aceea a venit şi proprietăreasa. Am întrebat-o unde voia să mă instaleze pentru la noapte şi mi-a răspuns că pot să dorm cu ei înăuntru sau în anticameră pe canapea, după cum îmi place. În timp ce-mi spunea acestea, se mişca încoace şi încolo prin cameră, punând în ordine ba un lucru, ba altul, fără să-mi arunce măcar o privire.

Răspunsul ei mi-a tăiat tot curajul; m-am sprijinit de uşă şi m-am făcut mic de tot; am căutat totuşi să las impresia că sunt

mulțumit să cedez altcuiva camera pentru o noapte. Mi-am compus chiar, cu bună-știință, o figură amabilă, ca să nu o irit și să nu fiu cumva dat afară de tot din casă. Am spus:

– O, da! O să se găsească desigur un mijloc și toate o să se aranjeze! Apoi am tăcut.

Ea continua să trebăluiască prin cameră.

– De altfel, trebuie să vă comunic că nu mai pot oferi nimănui masă și casă pe credit, a adăugat ea. Cred că v-am mai spus.

– Da, dar știți, e vorba numai de câteva zile, până mi se publică articolul, am răspuns, și atunci o să vă dau bucuros cinci coroane în plus, chiar foarte bucuros.

Dar se vedea bine că femeia nu avea nici cea mai mică încredere în articolul meu. Cu toate acestea, nu puteam să fac pe mândrul și să părăsesc casa numai din cauza unei jigniri lipsite de importanță; știam ce mă așteaptă dacă plec.

Au trecut câteva zile.

Continuam să locuiesc jos, cu familia; antreul era rece, deoarece nu avea sobă. Noaptea dormeam înăuntru, pe dușumea. Marinarul continua să locuiască în camera mea și nu părea că are de gând să plece curând. Iar la amiază, proprietăreasa ne povesti că marinarul îi plătise chiria pe o lună întreagă înainte.

De altfel, înainte de a se îmbarca, voia să se prezinte la un examen de căpitan de cursă lungă; iată din ce cauză era acum în Christiania. Am înțeles, auzind aceasta, că pentru mine camera era definitiv pierdută.

Am ieșit în antreu și m-am așezat pe un scaun. Admițând că aș mai reuși să scriu ceva, apoi numai acolo o puteam face, căci aveam liniște. Nu mă mai preocupa alegoria: îmi venise o idee nouă, cu totul remarcabilă; voiam să scriu o dramă într-un act, intitulată „Semnul Crucii", cu subiect din Evul Mediu. Îmi și făcusem un plan amănunțit referitor la personajul principal, o splendidă curtezană, fanatică – și care păcătuise în templu, nu din slăbiciune sau din senzualitate, ci din ură față de cele cerești – păcătuise chiar la picioa-

rele altarului, având sub cap chiar antimisul de pe altar, numai dintr-un suprem dispreț față de cer.

Pe măsură ce orele treceau, scena aceasta mă preocupa tot mai mult. În cele din urmă, mi s-a înfățișat aievea înaintea ochilor – chiar așa cum voiam s-o descriu. Trupul ei trebuia să trădeze viciul, să fie respingător: înalt, foarte slab și negricios. Iar când mergea, picioarele ei lungi se vedeau prin rochie la fiecare pas. Apoi va mai avea și urechi foarte mari, clăpăuge. Într-un cuvânt, nu va reprezenta o încântare pentru ochi, dimpotrivă, va fi aproape insuportabil chiar și numai să o privești. Ceea ce mă interesa la persoana ei era această minunată lipsă de pudoare, acest paroxism nebunesc al păcatului premeditat. Dar mă preocupa într-adevăr prea mult; creierul meu era de-a dreptul tumefiat de această creatură stranie și monstruoasă. Și am scris, fără să mă opresc, timp de două ore încheiate la această dramă.

După ce am umplut zece, poate douăsprezece pagini – adesea cu multă trudă și cu pauze lungi, în timpul cărora am scris și multe lucruri inutile, pe care le-am rupt – m-am simțit obosit, amorțit de-a binelea de frig și de oboseală. M-am ridicat și am ieșit pe stradă. De altfel, în ultima jumătate de oră fusesem deranjat și de copiii care țipau înăuntru, în camera familiei. Deci, nu aș fi putut în nici un caz să mai scriu ceva. Și astfel am făcut o plimbare lungă pe Drammensvejen. Am rămas în oraș până seara și m-am gândit neîncetat cum să continui acțiunea dramei înainte de a mă întoarce acasă, mi s-a întâmplat următorul lucru:

Stăteam în fața unui magazin de încălțăminte, jos, pe bulevardul Karl Johan, aproape de Jaernbanetorvet. Dumnezeu știe de ce mă oprisem chiar în fața acelui magazin de încălțăminte! Mă uitam la vitrină, fără să-mi dea însă prin cap că, de fapt, chiar aveam nevoie de ghete; gândurile mele rătăceau foarte departe, prin alte regiuni ale lumii! Prin spatele meu treceau o mulțime de oameni care vorbeau între ei, dar nu auzeam nimic din ceea ce spuneau. În momentul acela, o voce mă salută cu glas tare:

– Bună seara!

Era „Domnişoara".

– Bună seara! am răspuns absent. Ba chiar am fost nevoit să-l privesc un moment cu atenţie înainte de a-l recunoaşte.

– Ei, ce mai faci, a întrebat el.

– O, destul de bine... ca de obicei!

– Ascultă, făcu el, eşti încă la Christie?

– Christie?

– Parcă mi-ai spus odată că eşti contabil la negustorul Christie.

– A, da! Dar s-a terminat. N-a fost chip să lucrez cu omul acela; totul s-a sfârşit destul de repede, de la sine.

– Dar de ce?

– Ei, mi s-a întâmplat ca într-o zi să scriu ceva greşit şi atunci...

– Un fals?

– Un fals? „Domnişoara" mă întreba fără înconjur dacă făcusem un fals. Mă interoga chiar grăbit şi plin de interes. L-am privit profund jignit, dar nu i-am răspuns nimic.

– Da, da, o, Doamne, dar asta i se poate întâmpla şi celui mai bun dintre noi! spuse el ca să mă consoleze. Continua să creadă că săvârşisem un fals.

– Ce i se poate „o, Doamne, întâmpla şi celui mai bun?" am întrebat. Dar ia ascultă, dragă domnule, crezi într-adevăr că aş fi putut săvârşi o asemenea josnicie? Eu?

– Dar bine, dragă, mi s-a părut foarte clar că ai spus...

Mi-am dat capul pe spate, mi-am întors privirile de la el şi m-am uitat în jos, pe stradă. Deodată, am zărit o rochie roşie care se apropia de noi, o femeie alături de un bărbat. Dacă nu aş fi stat chiar în momentul acela de vorbă cu „Domnişoara", dacă nu aş fi fost şocat de bănuiala sa grosolană şi nu aş fi făcut tocmai atunci mişcarea aceea cu capul, dacă nu mi-aş fi întors privirile cu un aer ofensat, poate că această rochie roşie ar fi trecut pe lângă mine fără să o fi observat. Şi la urma urmei, ce-mi păsa? Ce mă interesa acea rochie, chiar dacă ar fi aparţinut domnişoarei Nagel, doamna de onoare a reginei? „Domnişoara" vorbea întruna şi încerca să-şi repare greşeala: eu nu-l ascultam deloc, priveam tot timpul ţintă la

rochia aceea roşie, care se apropia de noi pe stradă. Şi m-a cuprins deodată emoţia, m-am simţit străfulgerat de o împunsătură fină şi fugară, şi am şoptit în gând fără să mişc buzele:

– Ylajali!

Atunci „Domnişoara" s-a întors şi el, i-a zărit pe cei doi, i-a salutat şi i-a urmărit cu privirile. Eu nu am salutat – sau, poate totuşi... Rochia roşie a alunecat mai departe pe bulevardul Karl Johan şi apoi a dispărut.

– Cine era cu ea? întrebă „Domnişoara".

– Ducele, nu l-ai văzut? Cel poreclit „Ducele". Cunoşti fata?

– Da, puţin. Dumneata nu o cunoşti?

– Nu, am răspuns.

– Mi s-a părut că ai salutat-o foarte respectuos.

– Am făcut asta?

– Dar cum, vrei să zici că nu ai salutat-o? a întrebat „Domnişoara". Foarte ciudat. Şi numai la dumneata s-a uitat tot timpul.

– De unde o cunoşti? am întrebat.

La drept vorbind, nu o cunoştea personal. Se întâmplase într-o seară de toamnă. Era un grup de trei tineri cam cherchelişi. Tocmai ieşiseră din cafeneaua hotelului Grand, când au întâlnit-o pe fata asta, singură, în faţa librăriei lui Cammermeyer şi au intrat în vorbă cu ea. La început i-a refuzat: dar unul dintre tinerii veseli – unul din specia acelora care nu se tem nici de apă, nici de foc, i-a cerut fără sfială voie să o conducă acasă. Se jura pe tot ce are mai sfânt că nu o să-i atingă nici măcar un fir de păr din cap, după cum stă scris, şi că o va însoţi doar până la poartă ca să se convingă că a ajuns cu bine acasă; dacă nu-i dă voie, nu o să poată dormi la noapte. Pe drum, el sporovăia fără încetare, inventând o fantasmagorie după alta, pretindea că se numeşte Waldemar Atterdag[1] şi s-a dat drept fotograf. Până la urmă, ea a trebuit să râdă de acest tânăr nostim, care nu se lăsa intimidat de răceala ei. Şi sfârşitul a fost că a condus-o până acasă.

[1] Porecla regelui Danemarcei, provenind de la expresia favorită a acestuia: „I morgen er det atter en dag". (Şi mâine e o zi.)

– Ei, şi ce s-a întâmplat până la urmă? am întrebat eu, ţinându-mi răsuflarea.

– Ce s-a întâmplat? Fii serios, e o persoană onorabilă.

Am tăcut amândoi un moment.

– Nu, zău, a fost „Ducele"? Aşa arată? spuse el mai apoi, dus pe gânduri. Din moment ce umblă cu ăsta, nu mai garantez pentru ea.

Continuam să tac. Bineînţeles că „Ducele" se va bucura acum de graţiile ei. Ei şi? Ce mă interesa? Îi spuneam cu plecăciune adio, atât ei cât şi tuturor farmecelor ei. Încercam să mă consolez imaginându-mi lucrurile cele mai rele despre ea; îmi făcea o reală plăcere s-o terfelesc în noroi. Un singur amănunt mă enerva, şi anume că-mi scosesem pălăria ca să-i salut pe cei doi – dacă făcusem într-adevăr acest lucru. De ce să-mi scot pălăria în faţa unor astfel de oameni? Nu-mi mai păsa deloc de ea, absolut deloc; nu mai era deloc drăguţă, se ofilise, zău aşa, o, cât se trecuse! Se prea poate că nu s-a uitat decât la mine; nici nu mă mira; începea s-o chinuiască remuşcarea. Dar asta încă nu însemna că trebuia să-i cad la picioare şi s-o salut ca un idiot, mai ales că se şi ofilise atât de îngrijorător în ultimul timp. „Ducele" nu avea decât să fie fericit cu ea; să-i fie de bine! Se prea putea să vină o zi când voi trece mândru prin faţa ei, fără să-i arunc măcar o privire. S-ar putea întâmpla să-mi permit aceasta, chiar dacă s-ar uita ţintă la mine şi ar purta, pe deasupra, o rochie roşie ca sângele. S-ar putea întâmpla foarte uşor! Hehe, ce triumf ar mai fi! Mă cunoşteam destul de bine ca să-mi dau seama că eram în stare să termin drama în cursul acestei nopţi şi în mai puţin de o săptămână o voi sili pe tânăra duduie să îngenuncheze în faţa mea! Cu toate graţiile sale, hehe, cu toate graţiile sale!

– La revedere, spun eu sec.

Dar „Domnişoara" mă opreşte, şi mă întreabă:

– Dar atunci ce faci, pentru moment?

– Ce fac? Scriu, firește. Ce altceva aş putea să fac? Doar din asta trăiesc. Acum lucrez la o mare dramă: „Semnul Crucii", cu un subiect din Evul Mediu.

– Formidabil! spune „Domnişoara“ în mod sincer. Şi dacă o termini, atunci...

– Nu-mi fac griji prea mari din punctul ăsta de vedere! am răspuns eu. Cred că până într-o săptămână veţi auzi cu toţii de mine.

Şi am plecat.

Îndată ce am ajuns acasă, am rugat-o pe proprietăreasă să-mi dea o lampă; era foarte important să am acum o lampă; intenţionam să nu mă culc la noapte; drama făcea adevărate ravagii prin capul meu şi aveam speranţa fermă că voi putea scrie o bucată bună până a doua zi în zori. Rugămintea mi-am formulat-o în cuvinte foarte umile, căci observasem pe faţa proprietăresei o strâmbătură de nemulţumire în momentul în care m-a văzut intrând iarăşi în cameră. I-am spus că aproape terminasem de scris o dramă remarcabilă; nu-mi mai lipseau decât câteva scene. Apoi i-am dat să înţeleagă că este foarte posibil ca piesa să fie jucată la vreunul din teatre, chiar înainte ca eu să aflu ceva în această privinţă. Dacă ar vrea să-mi facă acest mare serviciu, atunci...

Dar doamna nu avea nici o lampă. S-a gândit puţin, însă nu-şi putea aduce aminte să aibă vreo lampă pe undeva. Dacă voiam să aştept până după ora douăsprezece, poate mi-ar da lampa de bucătărie. Dar de ce nu-mi cumpăr o lumânare?

Am tăcut. Nu aveam zece øre ca să-mi cumpăr o lumânare şi ea ştia bine asta. Fireşte că o să dau greş. Slujnica locuia acum jos, cu noi în cameră; nu mai dormea în bucătărie; prin urmare, lampa de acolo nu era nici măcar aprinsă. Am stat şi m-am gândit la acest lucru, dar nu am mai spus nimic.

Deodată, slujnica m-a întrebat:

– Mi se pare că adineauri v-am văzut ieşind de la castel. Aţi fost cumva invitat acolo la prânz? Apoi a râs foarte zgomotos de gluma ei.

M-am aşezat şi am scos manuscrisul, cu gândul ca, până una-alta, să încerc să scriu ceva acolo, pe loc. Ţineam hârtiile pe genunchi şi mă uitam ţintă la duşumea, pentru ca nimic să nu-mi abată atenţia. Dar era zadarnic, totul era zadarnic, nu puteam să înaintez nici măcar cu un rând. Tocmai atunci au

intrat înăuntru şi cele două fetiţe ale proprietăresei şi au început să se joace cu pisica, o pisică bolnăvicioasă, ciudată, care nu avea păr aproape deloc; fetiţele îi suflau în ochi, din care ieşea un fel de secreţie care i se prelingea în jos, pe bot. Proprietarul şi alţi câţiva inşi şedeau la masă şi jucau o-sută-unu. Numai proprietăreasa era activă, ca totdeauna: cosea ceva de zor. Ea vedea bine că nu pot să scriu într-o gălăgie ca aceea, dar nu se mai sinchisea de mine; a zâmbit chiar, când servitoarea m-a întrebat dacă nu fusesem invitat la prânz la castel. Toţi cei din casă îmi deveniseră acum duşmani; aveam impresia că nu a mai lipsit decât ruşinea de a trebui să cedez camera altuia, pentru ca să fiu tratat absolut ca un nepoftit. Chiar această slujnică – o ştrengăriţă de fată cu ochii negri, cu zulufi pe frunte şi cu pieptul plat – îşi bătea joc de mine seara, când primeam pâinea cu unt. Mă întreba de fiecare dată unde obişnuiam să iau masa, căci nu mă văzuse niciodată plimbându-mă cu o scobitoare între dinţi prin faţa restaurantului de la Grand Hotel. Era limpede că ştia în ce mizerie mă scald şi că îi făcea plăcere să-mi arate că ştie.

Toate aceste gânduri mă copleşesc deodată şi nu mai reuşesc să găsesc nici măcar o singură replică pentru drama mea. Fac o serie de încercări, dar zadarnic; capul începe să-mi vâjâie ciudat şi în cele din urmă renunţ să mai scriu. Pun hârtiile în buzunar şi ridic ochii. Servitoarea şade în faţa mea, iar eu o privesc – privesc acest spaţiu îngust şi o pereche de umeri aplecaţi, care nici nu sunt măcar suficient dezvoltaţi. Ce motive o fi avut să se lege de mine? Ce o interesa dacă ieşisem sau nu din castel? O deranja aceasta cu ceva? Acum câteva zile, când am avut ghinionul să mă împiedic pe trepte sau când mi-am agăţat haina într-un cui, a râs de mine cu obrăznicie. Iar ieri a adunat ciornele pe care le împrăştiasem prin antreu, a furat pagini de care nu mai aveam nevoie, le-a citit cu voce tare în cameră şi şi-a bătut joc de mine în prezenţa tuturor, numai ca să se amuze pe socoteala mea. Nu o deranjasem niciodată cu nimic şi nu-mi aduceam aminte să-i fi cerut cândva vreun serviciu. Dimpotrivă, seara îmi făceam singur patul jos, pe podea, pentru ca să nu o de-

ranjez cu nimic. Apoi îşi bătea joc de mine că îmi cădea părul. Găsea fire de păr de la mine în apa din ligheanul în care mă spălam şi lucrul o distra. Ghetele mi se uzaseră, mai ales aceea care fusese turtită de furgonul brutarului; pentru ea şi acesta era un motiv de veselie. „Dumnezeu să vă binecuvânteze pe dumneavoastră şi ghetele dumneavoastră!" spunea ea. „Priviţi-le! sunt mari cât nişte cotețe de câini!" Avea dreptate; ghetele mele se deformaseră – dar pentru moment, nu-mi puteam procura altele

În timp ce mă gândeam la toate acestea şi mă miram de răutatea servitoarei, fetiţele începură să-l necăjească pe bătrân, care sta culcat în pat; ţopăiau amândouă în jurul lui, cu totul absorbite de această ocupaţie. Fiecare se înarmase cu câte un fir de pai, pe care i-l înfigeau în urechi. Am asistat la această scenă, fără să mă amestec pentru moment. Bătrânul nu mişca nici un deget ca să se apere; se mărginea doar să privească furios la cele două fiinţe ce-l chinuiau; când îl înţepau, scutura din cap ca să scape de firele de pai care i se înfipseră bine în urechi.

Spectacolul mă irita din ce în ce mai mult şi nu puteam să-mi mai desprind privirile de la el. Tatăl îşi ridică ochii de pe cărţi şi râse de manevrele copiilor; ba încă îi făcu atenţi şi pe partenerii săi de joc să se uite la cele ce se petreceau. Oare bătrânul acesta de ce nu se mişca deloc? De ce nu le lua la goană pe cele două fetiţe? Am făcut un pas şi m-am apropiat de pat.

– Lasă-le în pace! Lasă-le în pace! E paralizat, strigă proprietarul.

Şi de teamă să nu fiu dat afară în noapte, din simpla teamă să nu provoc nemulţumirea proprietarului dacă intervin, m-am retras în linişte la locul meu şi am tăcut chitic. De ce să-mi risc adăpostul şi pâinea cu unt, amestecându-mă în certuri familiale? Să fac prostii din cauza unui bătrân pe jumătate mort! Şi aveam senzaţia plăcută că sunt tare, că sunt dur ca şi cremenea.

Dar blestematele de fetiţe nu încetau să-l necăjească pe bătrân. Le enerva că acesta nu voia să-şi ţină capul liniştit şi îl înţepau cu paiele atât în ochi cât şi în nări. El le fixa cu o

privire furioasă, nu spunea nimic şi nu putea să-şi mişte braţele. Deodată se ridică puţin în coate şi o scuipă în obraz pe una dintre fetiţe; apoi se ridică încă o dată şi scuipă şi înspre cealaltă, dar fără să o nimerească. Atunci l-am văzut pe proprietar aruncând cărţile pe masă şi făcând o săritură spre pat. Era roşu la faţă şi strigă:

– Ce, îi scuipi pe copii drept în ochi, porc bătrân!

– Dar, pentru Dumnezeu, nu-l lăsau deloc în pace! am strigat eu, scos din fire.

Fiindu-mi însă tot timpul teamă că o să fiu dat afară, nu am strigat chiar atât de tare, departe de asta; dar tremuram tot, de enervat ce eram.

Proprietarul se întoarse spre mine.

– Ia auzi, domnule! Dar ce dracului te priveşte pe dumneata? Fă bine şi ţine-ţi gura, atâta-ţi spun, dacă vrei să-ţi fie bine.

Tot atunci se auzi şi vocea proprietăresei şi întreaga casă se umplu de vorbe de ocară.

– Dumnezeu să mă ierte, dar cred că sunteţi cu toţii nebuni şi apucaţi! strigă ea. Dacă vreţi să rămâneţi aici înăuntru, ţineţi-vă gura amândoi, aşa să ştiţi! Nu-i destul că-i dau golanului adăpost şi de mâncare; trebuie să-ţi mai facă şi scandal şi-un tărăboi în casă de parcă s-au deschis porţile iadului! Dar m-am săturat şi gata! Ţineţi-vă gura şi ştergeţi-vă la nas, pacostelor ce sunteţi, să nu vin eu să vă arăt acum. N-am văzut de când sunt aşa oameni! Intră aici de-a dreptul de pe stradă, fără un øre în buzunar, ca să-şi cumpere alifie contra păduchilor, şi apoi în puterea nopţii încep să facă scandal în casa oamenilor. Nu vreau să mai ştiu de nimic, înţelegeţi, şi puteţi să vă vedeţi de drum toţi cei care nu sunteţi din casa asta. Vreau să am linişte în locuinţa mea! Aţi înţeles?

Nu am spus nimic, nici măcar nu am deschis gura, ci m-am aşezat iarăşi lângă uşă şi am continuat să ascult vacarmul. Toţi ţipau în acelaşi timp, chiar şi bona şi copiii, care voiau să explice cum începuse totul. Dacă reuşeam să tac şi de data aceasta, poate că lucrurile s-ar aranja până la urmă; poate că nu vom ajunge la extrem, dacă nu mai spuneam nimic. Şi ce aş fi putut să spun? Nu era oare iarnă afară, şi pe

deasupra se lăsase şi noaptea? Era oare momentul să bat cu pumnul în masă şi să fac pe importantul? Fără prostii! Şedeam şi tăceam mâlc. Nu părăseam casa, deşi fusesem aproape dat afară. Fixam cu o privire plină de indiferenţă peretele pe care atârna un Crist cromolitografiat şi tăceam cu încăpăţânare, în ciuda atacurilor proprietăresei.

– Dacă vrei să scapi de mine, doamnă, nu-i nici o problemă, spuse unul dintre cei care jucau cărţi.

Apoi s-a ridicat. Celălalt jucător s-a ridicat şi el.

– Nu de tine e vorba. Şi nici de tine, răspunse proprietăreasa celor doi. La o adică, ştiu eu să arăt la cine m-am gândit. La o adică. Aşa să ştiţi. O să se vadă îndată cine e ăla...

Vorbea cu fraze întretăiate, îmi plasa aceste împunsături la intervale scurte şi lungea toată povestea ca să mă facă şi mai bine să înţeleg că pe mine mă viza... Să nu scoţi nici o vorbă! mi-am zis. Ăsta-i lucrul cel mai important: să nu scoţi nici o vorbă! Nu mă rugase să plec, nu mi-o spusese încă răspicat. Şi, în primul rând, să nu arăt nici o urmă de orgoliu, nici o mândrie nelalocul ei! Să-mi astup urechile! Uite, cât de ciudat de verde era totuşi părul acestui Crist din tabloul cromolitografiat! Era aproape ca iarba, sau, mai precis: ca iarba grasă de pe pajişte. Da, o observaţie foarte potrivită din partea mea: iarba grasă de pe pajişte... În momentul acela mi-au trecut prin minte o serie de asociaţii de idei: de la iarba verde la un verset din Scriptură, unde se spune că fiecare viaţă este ca iarba care ia foc, de acolo la Judecata de Apoi, când totul va fi mistuit de flăcări, pe urmă am făcut un mic salt până la cutremurul de pământ de la Lisabona, după care mi-a venit în minte o scuipătoare de aramă spaniolă şi un toc din lemn de abanos pe care le văzusem la Ylajali. O, da, totul este trecător! Ca iarba care ia foc! Sfârşitul e acelaşi: patru scânduri şi un giulgiu... la domnişoara Andersen, în gang, pe dreapta...

Iată ce-mi umbla prin cap în momentul acela desperat, când proprietăreasa se gândea să mă dea afară.

– Nu aude! strigă aceasta. Îţi spun că trebuie să părăseşti casa chiar în momentul ăsta, înţelegi? Pe Dumnezeul meu că omul ăsta-i nebun! Să pleci chiar acum, fără vorbă!

M-am uitat spre uşă – dar nu ca să plec, nicidecum ca să plec. Mi-a venit o idee năstruşnică. Dacă în uşă s-ar fi găsit o cheie, aş fi răsucit-o în broască, m-aş fi încuiat pe dinăuntru împreună cu ceilalţi, ca să nu fiu nevoit să plec. Îmi era o teamă pur şi simplu isterică să ajung din nou în stradă. În uşă nu era, din păcate, nici o cheie şi m-am ridicat. Nu mai era nici o speranţă.

Dar deodată se băgă şi proprietarul în vorbă. Mă opresc uluit. Acelaşi om care cu câteva momente mai înainte mă ameninţase acum îmi lua apărarea. El spuse:

– Nu se face să dăm afară din casă un om, acum, în puterea nopţii. Putem să fim pedepsiţi pentru asta.

Nu ştiam că faptul e pasibil de pedeapsă, nici nu credeam, dar poate că era totuşi adevărat; femeia s-a răzgândit repede, s-a calmat şi nu mi-a mai spus nimic. Mi-a întins chiar două felii de pâine cu unt pentru cină, dar nu le-am primit. Nu le-am acceptat din pură recunoştinţă pentru soţ – şi am minţit că mâncasem în oraş.

Când m-am retras, în cele din urmă, în antreu ca mă culc, proprietăreasa a venit după mine, s-a oprit în prag şi a spus cu voce tare, în timp ce pântecele ei mare se boltea către mine:

– Asta-i cea din urmă noapte pe care o petreci aici, aşa să ştii!

– Bine, bine, am răspuns.

Poate că voi reuşi să găsesc mâine un adăpost, dacă îmi voi da într-adevăr osteneala. Până una-alta, mă bucuram că nu sunt nevoit să petrec noaptea afară.

Am dormit până la ora cinci sau şase dimineaţa. Deşi nici nu se luminase încă de ziuă când m-am trezit, m-am sculat numaidecât; din cauza frigului, mă culcasem cu hainele pe mine, deci nu mai era nevoie să mă îmbrac. După ce am băut puţină apă, am deschis uşa fără cel mai mic zgomot şi am plecat îndată, de teamă să nu dau ochii cu proprietăreasa.

Ici şi colo, câte un poliţist care fusese de serviciu în timpul nopţii – iată singurele fiinţe pe care le vedeam pe stradă; ceva mai târziu au apărut doi oameni, care au început să stingă, pe rând, felinarele cu gaz. Rătăceam fără ţintă; am

ajuns astfel în Kirkegaten şi am luat-o pe drumul ce ducea spre castel. Rebegit de frig şi încă buimac, cu spatele şi genunchii înţepeniţi de atâta mers, m-am aşezat pe o bancă şi am dormitat un timp. Trăisem trei săptămâni doar din pâinea cu unt pe care mi-o dădea proprietăreasa seara şi dimineaţa; acum trecuseră douăzeci şi patru de ore de când luasem ultimul dumicat, foamea începea să mă sâcâie din nou şi trebuia să-i găsesc cât de curând leac. Gândindu-mă la aceasta, am adormit din nou pe bancă...

M-au trezit vocile unor oameni care vorbeau în apropierea mea; după ce m-am dezmorţit puţin, am văzut că se făcuse ziuă şi că toată lumea era în picioare. Soarele se ridicase deasupra culmilor. Cerul era palid, dar senin, şi bucuria pe care am resimţit-o văzând dimineaţa aceasta frumoasă, după câteva săptămâni de vreme mohorâtă, m-a făcut să uit de toate grijile şi să mi se pară că nu odată mă aflasem în situaţii şi mai grele. M-am bătut în piept şi am fredonat un crâmpei de melodie. Vocea îmi suna atât de dogit, avea un timbru atât de uzat, încât m-au podidit lacrimile. Ziua aceasta minunată, cerul palid, scăldat în lumină, aveau şi ele un efect puternic asupra mea, şi deodată am început să plâng în hohote.

– Ce-i cu dumneata? m-a întrebat un trecător. Nu am răspuns, ci m-am îndepărtat în grabă, ascunzându-mi faţa de toată lumea.

Am ajuns jos, pe chei. Dintr-un cargobot mare sub pavilion rusesc se descărcau cărbuni. Citesc pe o parte a vasului numele acestuia „Copegoro". Activitatea de pe cargobotul străin mi-a distras atenţia pentru un timp. Probabil că fusese descărcat aproape în întregime, căci se afla cu nouă picioare deasupra liniei de plutire şi, deşi între timp se mai încărcaseră unele mărfuri, suna a gol când docherii treceau peste punte cu cizmele lor grele.

Soarele, lumina, briza sărată a mării, toată această viaţă care pulsa de dinamism şi veselie, m-au înviorat din nou şi au făcut ca sângele să-mi curgă mai iute prin vine. Deodată mi-a trecut prin gând că aş putea să scriu câteva scene ale

dramei mele în timp ce şedeam acolo, pe chei. Şi am scos manuscrisul din buzunar.

Am încercat să formulez o replică pe care s-o pun în gura unui călugăr, o replică ce trebuia să respire forţă şi intoleranţă, dar nu am reuşit. L-am abandonat atunci pe călugăr cu gândul să scriu o cuvântare, cuvântarea adresată de judecător femeii care pângărise templul; am scris o jumătate de pagină din această cuvântare, după care m-am oprit. Cuvintele nu reuşeau să creeze ambianţa necesară. Activitatea din jurul meu, cântecul oamenilor de la macarale, vacarmul maşinilor şi zornăitul neîntrerupt al lanţurilor de fier se armonizau prea puţin cu atmosfera compactă şi cu iz de mucegai a Evului Mediu, care trebuia să învăluie drama mea ca într-o ceaţă. Mi-am strâns hârtiile şi am plecat.

Dar era de netăgăduit că îmi luasem din nou avânt şi îmi dădeam seama că, dacă totul merge bine, voi putea să realizez ceva. Numai de-aş avea unde să mă refugiez! M-am gândit intens la aceasta, m-am oprit în mijlocul străzii ca să mă gândesc, dar nu cunoşteam nici un singur loc în tot oraşul unde să mă fi putut adăposti, fie şi pentru un moment. Nu-mi rămânea altceva de făcut decât să mă întorc la hanul meu din cartierul Vaterland. Dar, chiar şi numai gândul acesta îmi făcea silă şi-mi spuneam tot timpul că nu se poate; totuşi, parcă ceva mă împingea într-acolo şi mă apropiam tot mai mult de locul respectiv. Fireşte că era un lucru regretabil, recunoşteam eu în sinea mea, de-a dreptul ruşinos, absolut ruşinos. Dar această sinceritate nu-mi era de nici un folos. Nu mai aveam nici un pic de orgoliu; îndrăzneam să spun, şi nu exageram câtuşi de puţin, că eram una dintre fiinţele cele mai puţin mândre din câte trăiau în clipa aceea pe pământ. Şi am plecat.

M-am oprit încă o dată în faţa porţii şi am reflectat din nou. Fie ce-o fi, trebuie să risc! La urma urmei, nu era decât un fleac. În primul rând, era vorba numai "de câteva ceasuri; iar în al doilea, pe Dumnezeul meu că nu aveam de gând să mai cer vreodată adăpost în casa aceea. Am intrat în curte. Călcam pe pietrele inegale, dar nu mă hotărâsem încă să intru, iar când am ajuns, în sfârşit, în faţa uşii, a fost cât pe-aci să fac cale în-

toarsă. Am strâns din dinţi. Nu, să lăsăm acum mândria asta nepotrivită. În cel mai rău caz, puteam să pretextez că venisem să spun la revedere, să-mi iau rămas bun – aşa cum se cuvine între oameni – şi să ajung la o înţelegere cu privire la datoriile pe care le lăsam pentru moment. Am deschis uşa antreului.

Am intrat, dar m-am oprit îndată fără să fac zgomot. Chiar în faţa mea, la numai doi paşi, stătea proprietarul în persoană, fără pălărie, fără haină, şi se uita pe gaura cheii în camera de locuit a familiei. Mi-a făcut semn cu mâna să nu fac zgomot, apoi s-a uitat din nou pe gaura cheii. Râdea.

– Vino încoa, murmură el. M-am apropiat în vârful picioarelor.

– Ia te uită, spuse el râzând pe înfundate şi nervos.

Priveşte! Hihi! Uite-i cum stau culcaţi acolo! Îl vezi pe bătrân? Îl poţi vedea pe bătrân?

Înăuntru, în pat – chiar sub icoana cromolitografiată a lui Cristos şi cu faţa spre mine văd două fiinţe omeneşti: proprietăreasa şi marinarul străin; picioarele femeii se văd, albe, pe cuvertura de culoare închisă. Tot în pat, dar la celălalt perete se afla tatăl ei, bătrânul paralitic, care privea, sprijinit în mâini şi aplecat înainte, încovoiat ca de obicei, fără să se poată mişca...

M-am întors către proprietar. Acesta făcea eforturi disperate să nu izbucnească în râs. Îşi ţinea nasul cu mâna.

– L-ai văzut pe bătrân? mă întrebă el în şoaptă. O, Doamne! Doamne! Zace acolo şi priveşte.

Apoi se uită din nou pe gaura cheii.

M-am dus lângă fereastră şi m-am aşezat. Acest spectacol îmi răvăşise cumplit şirul gândurilor şi îmi gonise inspiraţia. Dar, în fond, ce mă privea? De vreme ce soţul însuşi tolera totul, din moment ce găsea în această scenă un motiv de amuzament, nu aveam de ce să mă formalizez. Cât despre bătrân, era bătrân şi pace bună! Poate că nici nu vedea ce se petrece, poate că dormea, Dumnezeu ştie dacă nu cumva chiar murise. Prin urmare, nu era cazul să-mi fac proces de conştiinţă.

Am scos din nou manuscrisul şi m-am străduit să alung orice impresie străină care ar fi putut să-mi abată atenţia. Mă oprisem la mijlocul unei propoziţiuni din cuvântarea judecă-

torului: „Aşa îmi porunceşte Dumnezeu şi legea, aşa îmi porunceşte sfatul oamenilor mei înţelepţi, tot aşa îmi porunceşte şi propria mea conştiinţă..." Am privit pe fereastră ca să mă gândesc ce-i va porunci conştiinţa. Un zgomot înăbuşit pătrunse din interiorul camerei până la mine. Ei şi, nu mă privea, nu mă privea chiar deloc. De altfel, bătrânul murise, poate murise încă azi-dimineaţă la ora patru; prin urmare, zgomotul îmi era absolut indiferent; de ce dracu să mă mai gândesc la asta? Fii odată calm!

„...aşa îmi porunceşte şi propria mea conştiinţă..."

Dar totul se coalizase împotriva mea. Soţul nu stătea deloc liniştit la gaura cheii, îi auzeam din când în când râsul înăbuşit şi-l vedeam că tremură. Afară, pe stradă, se petrecea de asemenea ceva ce-mi distrăgea atenţia. Un băieţaş şedea pe trotuarul de vizavi şi se juca singur, la soare, fără să se gândească la ceva rău; el înnoda doar nişte fâşii de hârtie una de alta şi nu supăra pe nimeni. Deodată sare în sus şi începe să înjure. Merge de-a-ndărătelea până în mijlocul străzii, de unde zăreşte un om, un bărbat în toată firea, cu barbă roşie, care se apleca de la fereastra de la etajul întâi şi îl scuipa în cap. Băieţaşul plângea de furie şi îl împroşca pe cel de sus cu înjurături neputincioase, în timp ce roşcovanul îi râdea în nas; aceasta a ţinut vreo cinci minute. M-am întors ca să nu-l văd pe băiat plângând.

„...aşa îmi porunceşte şi propria mea conştiinţă..."

Îmi era cu neputinţă să mai continui. În cele din urmă, totul a început să mi se învârtă în cap; găseam că nici ceea ce scrisesem nu era bun de nimic, ba chiar că toată ideea era o absurditate. În definitiv, nici nu se putea vorbi de vreo conştiinţă în Evul Mediu. Conştiinţa fusese inventată de profesorul de dans Shakespeare, prin urmare întregul meu discurs era lipsit de sens. Oare foile acestea de manuscris nu cuprindeau nimic bun? Le-am parcurs din nou şi bănuielile mele s-au risipit pe loc; am găsit pasaje grandioase, episoade lungi de o mare originalitate. Atunci am simţit din nou dorinţa tulburătoare să mă aştern pe lucru şi să-mi duc drama la bun sfârşit.

M-am ridicat şi m-am îndreptat spre uşă, fără să ţin seama de semnele furioase pe care mi le făcea proprietarul ca să nu fac zgomot. Am ieşit hotărât şi cu bună ştiinţă din antreu, am urcat treptele până la etajul întâi şi am intrat în vechea mea cameră. Marinarul nu era acolo. Prin urmare, ce mă împiedica să mă aşez o clipă pe un scaun? Nu mă voi atinge de nici un obiect, nu voi folosi nici măcar masa lui, ci mă voi aşeza doar pe un scaun lângă uşă şi voi fi foarte mulţumit. Am întins febril hârtiile pe genunchi.

Timp de câteva minute, totul a mers admirabil. O replică după cealaltă mi se contura în minte în formă definitivă şi scriam fără întrerupere. Umplu pagină după pagină; totul merge strună, scot o uşoară exclamaţie de încântare că am o inspiraţie atât de bogată şi aproape că uit de mine. Singurul sunet pe care îl aud în momentul acesta este doar propria mea exclamaţie de încântare. Îmi venise chiar o idee foarte fericită despre un clopot care trebuia să înceapă să bată la un moment dat în cursul dramei. Totul mergea admirabil.

Deodată, aud paşi pe trepte. Încep să tremur şi aproape mă pierd cu firea, stau ca pe ghimpi, cuprins de o teamă vagă şi surescitat de foame; ascult nervos, ţin creionul strâns în mână şi trag cu urechea, nu mai pot scrie nici un cuvânt. Uşa se deschide şi perechea din camera de jos intră înăuntru.

Încă înainte de a fi avut timp să-mi cer scuze, proprietăreasa exclamă plină de mirare:

– Să mă ierte Dumnezeu, iar e aici!

– Scuzaţi, fac eu şi dau să mai spun ceva, dar nu pot continua.

Proprietăreasa deschide uşa larg şi ţipă:

– Pe Dumnezeul meu, dacă nu pleci chiar acum, chem poliţia.

M-am ridicat.

– Am vrut doar să vă spun la revedere, am murmurat eu, şi de aceea a trebuit să vă aştept. N-am mişcat nici un lucru de la locul lui, am stat aici pe scaun...

– O, nu face nimic, spuse marinarul. Ce importanţă are? Lasă omul în pace!

În timp ce coboram treptele, m-a apucat deodată furia împotriva femeii însărcinate care mă urmărea pas cu pas, ca să dispar cât mai repede cu putinţă; o clipă, mi-a dat în gând să-i azvârl în faţă cele mai teribile insulte. Dar m-am reţinut la timp şi am tăcut, din recunoştinţă faţă de străinul care se afla în urma ei şi care ar fi putut să mă audă. Proprietăreasa continua să mă urmărească şi să mă împroaşte cu ocări, în timp ce furia mea creştea cu fiecare pas ce-l făceam.

Am ajuns amândoi în curte. Eu mergeam foarte încet, cântărind încă în sinea mea dacă e cazul să mă iau la harţă cu proprietăreasa. În momentul acesta, furia aproape că mă scosese din minţi şi mă gândeam la vărsare de sânge, la o lovitură care ar putea s-o doboare dintr-o dată, la un picior în pântece! În momentul acela intră pe poartă şi trece prin faţa mea un comisionar, salută, dar nu-i răspund. Se adresează respectabilei doamne din spatele meu, întrebând de mine. Dar nu mă întorc.

La câţiva paşi de poartă, comisionarul mă ajunge din urmă, mă salută din nou şi mă opreşte. Îmi înmânează o scrisoare. Desfac plicul cu o mişcare bruscă, dar fără tragere de inimă. Din plic cade o hârtie de zece coroane. Dar nici o scrisoare, nici un cuvânt.

– Ce năzbâtie o mai fi şi asta? De la cine e scrisoarea?

– Nu ştiu, răspunde el. Mi-a dat-o o doamnă. M-am oprit. Comisionarul a plecat. Am vârât din nou hârtia de zece coroane în plic, am mototolit furios totul, m-am întors, am făcut câţiva paşi spre proprietăreasa, care continua să mă pândească din poartă şi i-am aruncat hârtia în obraz. Nu am scos nici un cuvânt, nu am rostit nici măcar o silabă, am observat însă, înainte de a pleca, că examina hârtia mototolită...

Ei da, aşa atitudine mai zic şi eu! Să nu spui nimic, să nu-i adresezi canaliei nici un cuvânt – apoi, calm de tot, să mototoleşti o bancnotă de valoare şi să le-o arunci drept în obraz celor ce te persecută. Iată o atitudine care poate într-adevăr să fie numită demnă! Aşa trebuie tratate animalele astea!...

Când am ajuns în colţul străzii Tomtegaten şi apoi în Jaernbanetorvet, strada a început deodată să se învârtă cu

mine, am simțit că îmi vâjâie urechile și în cele din urmă am căzut lângă un zid. Pur și simplu nu puteam merge mai departe, nu reușeam nici măcar să mă ridic; am rămas multă vreme așa, rezemat de zid, simțind că încep să-mi pierd cunoștința. Furia mea nebună s-a întețit în timpul acestei crize de slăbiciune – iar la un moment dat am ridicat un picior și am bătut cu el în caldarâm. Am recurs la o serie de alte mijloace ca să-mi recâștig forțele, am scrâșnit din dinți, am încruntat din sprâncene, mi-am rostogolit ochii cu desperare și până la urmă toate acestea au început să-și facă efectul. Într-un moment de luciditate, mi-am dat seama că mă aflam în pragul nebuniei. M-am proptit cu putere de zid și m-am ridicat.

Strada continua încă să se învârtă cu mine. Am început să sughiț de furie și am încercat să lupt cu întreaga forță sufletească de care dispuneam împotriva situației mele mizere, să rezist eroic ca să nu cad; nu doream să mă prăbușesc, voiam neapărat să mor în picioare. În momentul acela, prin fața mea a trecut o căruță. Am văzut bine că în căruță erau cartofi, dar de furie, de încăpățânare, spuneam: nu sunt cartofi, ci căpățâni de varză, și înjuram de mama focului fiindcă erau căpățâni de varză. Auzeam bine ce spuneam, dar repetam totuși insistent minciuna și juram, pe deplin conștient, că este adevărat, numai pentru a avea mulțumirea de a comite un sperjur autentic. Mă îmbătăm de plăcerea de a săvârși acest păcat măreț; am ridicat trei degete și am jurat cu buzele tremurânde în numele Tatălui, Fiului și al Sfântului Duh, că sunt căpățâni de varză.

Timpul trecea. M-am așezat pe o treaptă de lângă mine, mi-am șters sudoarea de pe frunte și de pe gât, am tras aerul adânc în piept și m-am străduit să fiu calm. Soarele se apropia de asfințit, după-amiaza era pe sfârșite. Foamea începuse să devină insuportabilă; mă gândeam că peste câteva ore va fi din nou noapte. Trebuia să găsesc o soluție, cât mai era încă timp. Mi-am adus din nou aminte de hanul din care fusesem alungat; nu voiam cu nici un preț să mă mai întorc, totuși n-aveam încotro: gândurile mele se îndreptau neîncetat într-acolo. La drept vorbind, femeia avusese dreptate să mă dea afară. Cum pu-

team pretinde ca ea să-mi pună la dispoziție o locuință, dacă nu plăteam? În plus, îmi dăduse din când în când și de mâncare; chiar și în seara precedentă, când o adusesem la exasperare, îmi oferise două felii de pâine cu unt, mi le dăduse din bunătate, deoarece știa că am nevoie de ele. Așadar, nu aveam motive să mă plâng și, în timp ce ședeam pe treaptă, am început în sinea mea s-o rog, s-o implor să mă ierte pentru purtarea mea. Regretam amarnic mai ales faptul că la urmă mă arătasem ingrat față de ea și îi aruncasem hârtia în obraz...

Zece coroane! Am fluierat ușor. Oare de la cine venea scrisoarea pe care o adusese comisionarul? De-abia acum m-am gândit mai bine la aceasta și am intuit îndată cum stau lucrurile. M-au trecut năduşelile de durere și de ruşine, am şoptit de câteva ori cu voce răguşită: Ylajali! și am dat din cap. Oare nu fusesem tot eu acela care, doar cu o zi înainte, hotărâsem să trec mândru pe lângă ea atunci când o voi întâlni și s-o tratez cu cea mai mare indiferență? În schimb, nu am reușit decât să-i trezesc mila, determinând-o să-mi aducă această dovadă a caritații ei. Nu, nu, nu, degradarea mea nu mai cunoștea limite. Nici măcar față de ea nu reușisem să-mi mențin o poziție onorabilă; mă prăbușeam, mă prăbușeam ori încotro mă îndreptam, mă cufundam tot mai adânc, mă înecam de ruşine – niciodată nu voi izbuti să mai ies la suprafață, niciodată! Asta era culmea! Să accepți o pomană de zece coroane fără să le poți arunca iarăși la picioarele donatorului necunoscut, să aduni bani cu amândouă mâinile, peste tot unde ți se oferă și să-i păstrezi, să-i folosești pentru a-ți plăti culcușul, în ciuda dezgustului pe care îl simți față de ei...

Oare nu exista nici o posibilitate să reintru în posesia acestor zece coroane? Să mă întorc la proprietăreasă și s-o rog să-mi dea hârtia de zece coroane înapoi nu mi se părea a fi calea cea mai nimerită. Fără îndoială că voi găsi altă cale, dacă mă gândeam serios, dacă depuneam un efort susținut și meditam adânc. Zău că în cazul acesta nu era suficient să mă gândesc ca de obicei; trebuia să-mi pun în mișcare toate facultățile mintale ca să descopăr o cale de a ajunge

din nou în posesia celor zece coroane. Şi am început să mă gândesc din răsputeri.

Era în jurul orei patru; peste vreo două ore m-aş fi putut duce la directorul teatrului, dacă reuşeam să termin drama până atunci. Scot imediat manuscrisul, cu gândul să scriu cu orice preţ ultimele trei sau patru scene. Mă concentrez, transpir, recitesc totul de la început, dar zadarnic. Fără prostii, îmi spun, nu-i acum momentul să mă încăpăţânez! Şi scriu mai departe, aşa cum îmi vine inspiraţia, numai ca să termin o dată şi să pot pleca. Voiam să mă conving că trăiesc din nou unul dintre momentele mele mari, mă minţeam din plin, mă amăgeam cu bună-ştiinţă şi scriam cu aşa iuţeală de parcă nu ar fi trebuit să-mi caut cuvintele. Mergea foarte bine! Am dat de capătul firului! murmuram întruna. Dă-i numai înainte!

Dar ultimele replici încep să-mi dea de gândit. Într-adevăr, ele contrastau mult prea puternic cu scenele de la începutul dramei; în plus, cuvintele călugărului nu aveau nimic a face cu Evul Mediu. Sfărâm creionul între dinţi, mă ridic dintr-o săritură, rup manuscrisul în bucăţi, îmi arunc pălăria pe caldarâm şi o calc în picioare; doamnelor şi domnilor, sunt un om pierdut, înfrânt! Şi cât timp stau acolo călcându-mi pălăria în picioare, repet mereu aceste cuvinte.

Un poliţist se opreşte la câţiva paşi de mine şi mă urmăreşte cu privirile; stă chiar în mijlocul străzii şi se uită la mine. Îmi întorc capul spre el şi privirile noastre se înfruntă. Ridic pălăria, o pun din nou pe cap şi pornesc ţintă spre el.

– Ştiţi cât e ora? întreb.

Poliţistul aşteaptă un moment înainte de a-şi scoate ceasul din buzunar, dar nu mă slăbeşte în tot acest timp din ochi.

– Aproape patru.

– Exact! fac eu; da, adevărat, e ora patru. Văd că vă cunoaşteţi meseria şi nu vă voi uita.

Cu aceasta am plecat. Omul a rămas înlemnit de mirare; cu gura căscată, continua să ţină ceasul în mână. Când am ajuns în faţa hotelului Royal, m-am întors şi m-am uitat înapoi; era încă în aceeaşi poziţie şi mă urmărea cu privirile.

Hehe! aşa trebuie să te porţi cu animalele astea! Cu cea mai desăvârşită insolenţă! Asta le impune animalelor, le inspiră teamă. Eram foarte mulţumit de mine însumi şi am început să fredonez un crâmpei de melodie. Tremurând de agitaţie, fără să mai simt nici o durere, fără chiar să mai încerc o cât de mică indispoziţie, mergeam uşor ca un fulg. Am traversat piaţa, am cotit spre hala de carne şi m-am aşezat pe o bancă în faţa bisericii Vor Frelsers.

La urma urmei, poate că nu mai avea importanţă dacă înapoiam sau nu hârtia de zece coroane! Din moment ce o primisem, era a mea şi de bună seamă că acolo, de unde îmi fusese trimisă, nu domnea mizeria. Trebuia s-o primesc, întrucât îmi fusese trimisă mie personal; nu avea nici un rost să i-o las comisionarului.

Am încercat să urmăresc cu privirile circulaţia din jurul meu şi să-mi concentrez atenţia asupra unor lucruri lipsite de importanţă; dar nu am reuşit: cele zece coroane continuau să mă preocupe fără încetare. În cele din urmă, am strâns din pumni şi m-a apucat furia. S-ar simţi jignită, mi-am zis dacă i-aş trimite banii înapoi; atunci de ce s-o fac? Oare de ce nu încetam să mă socotesc mai presus de a putea primi ceva, să dau mereu din cap cu aroganţă şi să spun: nu, mulţumesc! Acum vedeam la ce duc toate acestea; iată-mă din nou în stradă! Chiar în momentul în care aş fi avut prilejul cel mai fericit să-mi păstrez culcuşul bun şi cald! Dintr-o dată, orgoliul punea stăpânire pe mine, răbufneam la primul cuvânt, aruncam zece coroane pe apa sâmbetei şi plecam...

La urma urmei, ducă-se dracului toată povestea asta! Nu cerusem de la nimeni acea hârtie de zece coroane; n-am ţinut-o decât un moment în mână şi am dat-o imediat mai departe, ca plată, unor oameni cu totul necunoscuţi, pe care nu voiam să-i mai văd niciodată. Iată ce fel de om eram: plăteam până la ultimul øre la adică. Şi după cum o cunoşteam pe Ylajali, nici ea nu regreta că-mi trimisese banii; atunci de ce mă mai frământam atâta? În fond, mai puţin decât să-mi trimită din când în când zece coroane, nici nu putea să facă. Biata fată se îndrăgostise de mine, he, poate se îndrăgostise

chiar de-a binelea... La gândul acesta, m-am umflat în pene; nu încăpea îndoială că era îndrăgostită de mine, sărmana fată...

Se făcuse ora cinci. După îndelungata criză de agitaţie nervoasă, am căzut din nou într-o stare de sfârşeală şi urechile au început să-mi ţiuie. Mă holbam aţintind ochii spre farmacia „La Elefant". Foamea mă chinuia nespus şi sufeream cumplit. În timp ce stăteam acolo şi mă uitam în gol, ochiul meu desluşeşte încetul cu încetul o siluetă; aceasta prinde contururi tot mai puternice şi în cele din urmă o văd clar şi o recunosc chiar: este vânzătoarea de dulciuri din faţa farmaciei „La Elefant".

Tresar, mă aşez mai comod pe bancă şi încep să meditez. Da, adevărat, e aceeaşi femeie, la aceeaşi tarabă, în acelaşi loc! Fluier uşor de câteva ori, trosnesc din degete, mă ridic de pe bancă şi pornesc spre farmacie. Numai să nu fac prostii acum! La naiba! Prea puţin îmi mai păsa dacă era vorba de bani dobândiţi pe căi necinstite sau de banii băcanului; bani buni norvegieni să fie, bătuţi din argint de Kongsberg! Nu voiam să fiu ridicol, se putea muri foarte uşor dintr-un exces de orgoliu...

Înaintez până la colţ, mă îndrept spre vânzătoarea de dulciuri şi mă postez în faţa ei. Îi zâmbesc, o salut înclinând uşor din cap şi îmi ticluiesc în aşa fel cuvintele, de parcă ar fi fost de la sine înţeles că voi mai trece pe la ea.

– Bună ziua, spun. Poate nu mă mai recunoşti.

– Nu, spune ea fără grabă, privindu-mă.

Continui să zâmbesc ca şi când faptul că nu mă recunoaşte ar fi doar o glumă reuşită şi zic:

– Nu-ţi aminteşti că odată ţi-am dat un pumn de coroane? După câte ştiu, nu am spus nimic atunci, fireşte că nu am spus nimic; n-am obiceiul să fac aşa ceva. Când ai de-a face cu oameni cinstiţi, nu mai e nevoie să te tocmeşti şi, ca să zic aşa, să închei în contract pentru orice fleac. Hehe! Dar banii aceia eu ţi-am dat.

– Aşaa, dumneavoastră aţi fost? Da, acum vă recunosc, dacă mă gândesc mai bine...

Nu voiam ca ea să înceapă să-mi mulţumească pentru bani şi de aceea îi spun repede, în timp ce ochii mei începuseră să caute pe tarabă de-ale mâncării:

– Da, acum am venit să-mi iau prăjiturile. Vânzătoarea nu înţelege ce vreau să spun.

– Prăjiturile, repet, am venit după ele. Cel puţin o parte, o primă rată. Nu am nevoie de toate acum.

– Aţi venit după ele? întreabă femeia.

– Sigur că da! răspund eu şi râd cu hohote, parcă ar fi fost normal să priceapă din prima clipă în care m-a zărit că venisem după prăjituri.

Apoi fără altă introducere, înşfac un cozonăcel de pe tarabă şi muşc din el.

Văzând aceasta, femeia se ridică de pe scaun şi face un gest involuntar ca să-şi apere marfa, dându-mi să înţeleg că nu se aşteptase să mă întorc şi să iau cu forţa din prăjituri.

Nu se aşteptase? spun eu. Dar asta era culmea! A mai pomenit ea vreodată ca cineva să-i dea pur şi simplu în păstrare o grămadă de bani şi să nu-i mai ceară înapoi? Păi atunci? Credea cumva că erau bani furaţi, fiindcă îi aruncasem în felul acela? Prin urmare, nu-şi închipuia asta! Drăguţ din partea ei, dacă puteam să spun aşa, că mă credea totuşi un om cinstit. Haha! Dar să ştii că era bună!

Dar atunci de ce îi dădusem banii? a întrebat.

Femeia se mâniase şi acum ţipa tare.

I-am spus atunci de ce îi dădusem banii; i-am explicat cu o voce potolită şi accentuând fiecare cuvânt: obişnuiam să procedez aşa, fiindcă aveam atât de multă încredere în oameni. De aceea, ori de câte ori cineva îmi oferea un contract, o chitanţă, eu dădeam din cap şi spuneam: Nu, mulţumesc. Zău, Dumnezeu îmi este martor că aşa făceam.

Dar femeia tot nu înţelegea.

Atunci am recurs la alte mijloace, i-am vorbit tăios, punându-i în vedere să renunţe la tertipuri. Nu i se mai întâmplase niciodată ca cineva să-i plătească dinainte? am întrebat-o. Mă gândeam, firește la oameni care puteau să-şi permită asta, de pildă, domnii de la consulate. Niciodată? în orice caz,

nu trebuia ca tocmai eu să trag ponoasele, pentru simplul fapt că ea nu cunoştea astfel de procedee, cât se poate de obişnuite în străinătate. Poate nu trecuse niciodată hotarele ţării? Nu? Păi atunci e limpede! Atunci nu e cazul să-şi dea părerea în treaba asta... Şi am luat câteva prăjituri de pe tarabă.

Ea scoase un mormăit furios, refuză cu încăpăţânare să cedeze ceva de pe tarabă, îmi smulse chiar o prăjitură din mână şi o puse înapoi la locul său. M-am înfuriat de-a binelea, am izbit cu pumnul în masă şi am ameninţat-o cu poliţia. O sa fiu indulgent cu ea, am spus, căci dacă aş vrea să iau tot ceea ce mi se cuvenea, aş ruina-o. Doar îi încredinţasem o sumă foarte mare de bani. Dar nu voiam să iau atât ele mult; de fapt, nici nu doream să-mi restituie decât jumătate din cât îi dădusem. Pe deasupra, nici nu aveam de gând să mai trec pe acolo. Să mă ferească Dumnezeu să mai am de a face cu oameni ca ea.

În cele din urmă, ea puse deoparte câteva prăjituri, vreo patru sau cinci bucăţi, le evaluă la preţul cel mai mare cu putinţă, apoi mă rugă să le primesc şi să-mi văd de drum. Eu însă continuam s-o iau la rost, pretinzând că mă înşelase cu cel puţin o coroană şi că, pe deasupra, mă speculase până la sânge cu preţurile astea nemaipomenite. Ştii dumneata că astfel de pungăşii sunt pedepsite de lege? am spus. Nu-ţi dai seama, pentru Dumnezeu, că ai putea să intri la ocnă pentru tot restul vieţii, zgripţuroaică bătrână ce eşti? Ea îmi oferi încă o prăjitură şi apoi mă rugă aproape scrâşnind din dinţi să-mi caut de drum.

Am plecat.

Ei, aţi mai văzut dumneavoastră o vânzătoare atât de neserioasă? Şi aşa, în timp ce traversam piaţa muşcând din prăjituri, am continuat să vorbesc cu voce tare despre această femeie şi despre obrăznicia ei. Am repetat ceea ce spusese fiecare dintre noi şi am constatat că îi fusesem cu mult superior. Mâncam din prăjituri în văzul tuturor şi vorbeam despre ceea ce mi se întâmplase.

Iar prăjiturile dispăreau una după alta; oricât înfulecam, tot nu reuşeam să-mi potolesc foamea. Doamne, Dumnezeule, şi nici măcar nu erau destule. Eram atât de lihnit de foame,

încât era cât pe-aici să muşc şi din ultima prăjitură – şi doar mă gândisem din capul locului s-o păstrez pentru băiatul din Vognmandsgaten, cel pe care îl scuipase în cap bărbatul cu barbă roşcată. Îmi aduceam mereu aminte de el, nu puteam să-i uit mutra în momentul în care sărise în sus, plângând şi înjurând. Se întorsese spre fereastra mea când omul acela l-a scuipat şi se uitase dacă nu cumva aveam de gând să râd şi eu. Cine ştie dacă-l mai găsesc când voi ajunge acolo. M-am străduit din răsputeri să ajung cât mai repede în Vognmandsgaten, am trecut pe lângă locul unde îmi rupsesem drama în bucăţi şi am mai găsit câteva bucăţele de hârtie, l-am ocolit pe poliţistul pe care doar cu puţin înainte îl uluisem prin comportarea mea şi în sfârşit am ajuns la treptele pe care şezuse băiatul.

Nu mai era acolo. Strada era aproape pustie. Începea să se întunece şi nu am mai putut da de el; poate că se dusese acasă. Am pus prăjitura jos, cu grijă, am pus-o de-a curmezişul, lângă uşă, am ciocănit cu putere, apoi am luat-o la fugă. O s-o găsească de bună seamă, mi-am zis; va da peste ea în momentul în care va ieşi afară. Ochii mi se umeziră de o bucurie absurdă la gândul că băiatul va găsi prăjitura.

Am coborât din nou spre chei.

Acum nu mai mi-era foame, dar prăjiturile dulci pe care le mâncasem începeau să-mi facă greaţă. În cap se porniseră iarăşi să-mi mişune idei dintre cele mai năstruşnice. Ce-ar fi dacă aş tăia odgonul unuia dintre vasele acestea? Sau dacă aş începe deodată să strig: Foc! Mă apropii de chei, caut o ladă pe care să mă aşez, îmi încrucişez braţele şi simt cum mintea mi se tulbură tot mai tare. Nu mă mişc, nu fac absolut nimic ca să mă ţin pe picioare. Şed acolo şi mă holbez la vasul „Copegoro", sub pavilion rusesc. La puntea lui, zăresc un om. Razele lanternei roşii de la babord îi luminează faţa. Mă ridic şi intru în vorbă cu el. Nu mă gândisem la nimic deosebit atunci când i-am adresat primele cuvinte, nu mă aşteptam nici măcar să-mi răspundă. Am spus:

– Plecaţi în seara asta, domnule căpitan?

– Da, foarte curând, spuse el.

Vorbea în suedeză. Aşadar, e finlandez, mi-am zis.

– Hm! Nu cumva aveţi nevoie de un om?

În momentul acela îmi era absolut egal dacă avea să-mi răspundă printr-un refuz. Îmi era indiferent chiar şi dacă îmi va da sau nu un răspuns. Aşteptam privindu-l.

– Nu, făcu el. Aş avea nevoie de un matroz.

– Un matroz? Mi-am luat inima în dinţi. Mi-am scos pe furiş ochelarii şi i-am pus în buzunar, am urcat pe pasarelă şi am păşit pe bord.

– Eu nu sunt marinar de meserie, dar pot să duc la bun sfârşit orice treabă. Încotro plecaţi?

– Mergem cu mărfuri la Leeds şi acolo încărcăm cărbuni pentru Cadix.

– Bine, spun eu, căutând să mă impun căpitanului. Mi-e indiferent încotro mergem. Îmi voi duce munca la bun sfârşit.

S-a oprit un moment şi m-a privit, dus pe gânduri.

– Ai mai navigat până acum? a întrebat el în cele din urmă.

– Nu. Dar, cum vă spun, puneţi-mă la încercare şi fac orice. Sunt obişnuit cu toate.

Omul continua să stea pe gânduri. Eu îmi pusesem acum în cap că aveam să plec şi începeam să mă tem ca nu cumva să-mi spună să cobor.

– Atunci, ce credeţi, domnule căpitan? am întrebat în cele din urmă. Zău că pot să fac orice. Dar, ce tot vorbesc? Aş fi de-a dreptul un om de nimic dacă nu aş face chiar mai mult decât mi se cere. Dacă e nevoie, pot să stau şi două schimburi de gardă, unul după altul. Asta mi-ar prinde bine şi rezist.

– Bine, bine, să încercăm, spuse el schiţând un zâmbet la ultimele mele cuvinte. Iar dacă treaba nu merge, putem foarte bine să ne despărţim în Anglia.

– Fireşte! am răspuns eu cu bucurie. Şi am repetat că, dacă treaba nu merge, ne despărţim în Anglia.

Apoi mi-a arătat ce aveam de făcut.

După ce am ieşit din fiord, m-am ridicat un moment, sleit de febră şi de oboseală, am privit înapoi, spre ţărm, şi mi-am luat rămas bun de la oraş, de la această Christiania unde ferestrele caselor străluceau atât de puternic.

Colecțiile **Cotidianul.**
LITERATURA | 40

Dacă ar apărea astăzi pentru prima oară, ***Foamea,*** acest extraordinar roman autobiografic cu care norvegianul Knut Hamsun a debutat, ar avea, cu certitudine, același uriaș succes ca la prima ediție. Această carte ascunde un miracol: a oprit timpul în loc, altfel nu se explică impresia pe care o ai la lectură că vagabondul înfometat al lui Hamsun își spune povestea ca și cum i s-ar fi întâmplat într-un trecut apropiat căruia îi aparții în aceeași măsură ca și el.

EDITURA UNIVERS

ISBN: 978-1-60257-044-3

DISTRIBUIT NUMAI ÎMPREUNĂ CU ZIARUL COTIDIANUL. 2007